



คู่มือ
สวดมนต์หมู่
สรรเสริญพระรัตนตรัย
ทำนองสรภักดิ์

(พิมพ์ครั้งที่ ๓)



คู่มือ
การสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย
ทำนองสรภัญญะ
(พิมพ์ครั้งที่ ๓)

สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

พ.ศ. ๒๕๖๔

คู่มือการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ (พิมพ์ครั้งที่ ๓)

ผู้จัดพิมพ์ : กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

จัดพิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๔๙	จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
จัดพิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๐	จำนวน ๕๐,๐๐๐ เล่ม
จัดพิมพ์ครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๖๔	จำนวน ๙,๐๐๐ เล่ม

ที่ปรึกษา

นายเกรียงศักดิ์ บุญประสิทธิ์	อธิบดีกรมการศาสนา
นายสำรวย นักการเรียน	รองอธิบดีกรมการศาสนา
นายมานัส ทารัตนใจ	ที่ปรึกษากรมการศาสนา
นายชวลิต ศิริภรณ์	ที่ปรึกษากรมการศาสนา
นางสาวฐิติมา สุภัก	ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
นายพจนาน ปัญญาศิลป์	รักษาราชการแทนผู้อำนวยการกองศาสนูปถัมภ์
นางสุรีย์ เกาศล	เลขานุการกรม

รวบรวมและเรียบเรียง

พระราชปัญญามณี อดีตเลขาธิการ สำนักงานบริหารการศึกษาศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย

คณะทำงาน

นายประภาส แก้วสุวรรณ	ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมงานคุณธรรมจริยธรรม ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น
นางสาวจิรฐา ปิ่นเวหา	นักวิชาการศาสนาชำนาญการ
นางสาวหทัยา คุณไธ	นักวิชาการศาสนาชำนาญการ
นางสาวรวิพร ภัคดีสมัย	นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ
นางสาวนันทิยา อายุวัฒน์	นักวิชาการศาสนา
นายนรภัทร วรศรานนท์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการ
นายอมร เพ็องผล	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการ

ออกแบบปก

นายวิทยา ก่อกุล	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์โครงการ
-----------------	-----------------------------

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัดโรงพิมพ์อักษรไทย (น.ส.พ.ฟ้าเมืองไทย)

๘๕, ๘๗, ๘๙, ๙๑ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๔๐ ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางยี่ขัน

เขตบางพลัด กรุงเทพฯ โทร.๐-๒๔๒๔-๔๕๕๗ โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๘๕๘

คำนำ

การประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ เป็นกิจกรรมที่สำคัญในงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในวันวิสาขบูชามาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ซึ่งทางรัฐบาลร่วมกับคณะสงฆ์ได้ดำเนินงานต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ทั้งนี้ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมร่วมกับสำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย วัดอนงคาราม ศูนย์ส่งเสริมศีลธรรมวัดชัยชนะสงคราม ได้พัฒนารูปแบบการประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ และสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้การประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ทุกระดับ มีมาตรฐานที่ถูกต้อง โดยดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือคู่มือสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ครั้งที่ ๑ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ พิมพ์ครั้งที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายและผู้เกี่ยวข้อง

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ นี้ กรมการศาสนา ร่วมกับสำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ แห่งประเทศไทย ได้จัดพิมพ์หนังสือคู่มือการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ (พิมพ์ครั้งที่ ๓) ขึ้น สำหรับให้สถานศึกษา ครูผู้ฝึกสอน คณะกรรมการตัดสินฯ และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ใช้เป็นคู่มือฝึกฝนอบรมนักเรียนได้สวดมนต์หมู่ฯ อย่างถูกต้อง ทั้งอักขระวิธี และท่วงทำนอง รวมถึงส่งเสริม องค์ความรู้ สร้างความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อสนับสนุนให้การสวดมนต์หมู่ฯ ในสถานศึกษา คงอยู่อย่างต่อเนื่องแพร่หลายเป็นกุศโลบายในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงพระรัตนตรัย ปลุกฝังให้เกิดสามัคคีธรรม ขันติธรรม ในหมู่เด็กและเยาวชน และเป็นแนวทางร่วมกันจรรโลงส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมไปสู่เยาวชนในสังคมไทยอย่างยั่งยืนตลอดไป

(นายเกรียงศักดิ์ บุญประสิทธิ์)

อธิบดีกรมการศาสนา

สารบัญ

บทที่ ๑	ประวัติการสวดมนต์	๑
	วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมสวดมนต์หมู่ฯ	๖
	อานิสงส์ของการสวดมนต์	๗
บทที่ ๒	ลักษณะของบทประพันธ์ และเนื้อหาสาระ	๙
	ข้อสังเกตเรื่องทำนองสวด	๒๕
บทที่ ๓	การประกวดสวดมนต์หมู่ฯ ทำนองสรภัญญะ	๒๗
	การจัดการประกวดสวดมนต์หมู่ฯ	๒๗
	สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้เป็นแนวการสวดมนต์หมู่ฯ	๒๙
	ระเบียบปฏิบัติในการประกวดสวดมนต์หมู่ฯ	๓๐
บทที่ ๔	กรรมการและกติกาการตัดสิน	๓๓
	คุณสมบัติของผู้เป็นกรรมการตัดสินสวดมนต์หมู่ฯ	๓๓
	กติกาการจัดประกวดเบื้องต้น	๓๓
	เกณฑ์การตัดสิน	๓๔
	เกณฑ์การให้คะแนน	๓๔
	เกณฑ์การตัดคะแนน	๓๖
	ตัวอย่างข้อผิดพลาดที่ถูกหักคะแนนภาษาบาลี	๓๘
	ตัวอย่างข้อผิดพลาดที่ถูกหักคะแนนภาษาไทย	๓๙
	หลักการพิจารณาตัดสินในกรณีคะแนนเท่ากัน	๓๙
บทที่ ๕	บทสวดสรรเสริญพระรัตนตรัยฯ	๔๓
	บทสวดนมัสการพระรัตนตรัย	๔๓
	บทสวดนมัสการ	๔๓
	บทสวดพระพุทธคุณ	๔๔
	บทสวดพระธรรมคุณ	๔๕



	บทสวดพระสังฆคุณ	๔๖
	บทสวดขยสิทธิตาถา	๔๗
บทที่ ๖	ศิลปะและวิธีการฝึกสวดมนต์หมู่ฯ	๔๘
	การคัดเลือกนักเรียน	๔๘
	วิธีการฝึกสวดมนต์หมู่	๕๐
	ข้อสังเกตในการฝึกสวดมนต์หมู่	๕๑
	มารยาทและท่าทางขณะสวดมนต์หมู่	๕๒
บทที่ ๗	เทคนิควิธีการฝึกสวดมนต์หมู่ฯ	๕๓
บทที่ ๘	วิธีจัดสถานที่ประกวดสวดมนต์หมู่ฯ	๕๘
บรรณานุกรม		๖๔
ภาคผนวก		
	แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องสวดมนต์หมู่ฯ	๖๖
	แนวทางการดำเนินงานและหลักเกณฑ์การประกวดสวดมนต์หมู่	๘๐
	สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ประเภททีม ๕ คน	
	แนวทางการดำเนินงานและหลักเกณฑ์การประกวดสวดมนต์หมู่	๘๖
	สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ประเภททีมโรงเรียน	



ประวัติการสวดมนต์

การสวดมนต์ไหว้พระเป็นการสร้างมนต์ชีวิตไว้ประจำตัว เป็นการดำรงชีวิตอยู่อย่าง ไม่ประมาทและสร้างพลังจิต ยิ่งความมั่นคงให้เกิดขึ้นกับตนเอง ในการดำรงชีวิตประจำวันให้มีสติ ระลึกอยู่เสมอ ในการที่จะประพฤติชอบในกรอบของศีลธรรม อันเป็นการนำความสุขความเจริญ มาสู่ตนเอง เป็นชีวิตที่มั่นคง และจักส่งผลให้เกิดความมั่นคงต่อประเทศชาติด้วย

การสวดมนต์นั้นมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว โดยที่พระสงฆ์สาวก ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้รับฟังธรรมจากพระพุทธเจ้าแล้ว เพื่อป้องกันความหลงลืม ท่านก็จะนำเอาคำสั่งสอนนั้นมาทบทวนด้วยตนเองบ้าง เป็นคณะบ้าง จนคล่องปาก จำได้ขึ้นใจที่ เรียกว่า “วาจุกุคโต” เพราะในสมัยนั้นตัวหนังสือที่จะใช้บันทึกยังไม่มี พอเวลานานเข้าเกรงว่า พระธรรมวินัย อันเป็นคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะวิปริตผิดเพี้ยนไป ก็จัดให้มีการประชุมกัน มีการทบทวนสอบทานที่เรียกว่า การทำสังคายนา

ในหนังสือสวดมนต์สิบสองตำนานของกองทัพอากาศ ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๑๔ อ่างหนังสือ เรื่องตามตำนานพระปริตร ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์ไว้ว่าประเพณีที่พระสงฆ์สวดพระปริตร (สวดมนต์) เกิดขึ้นในลังกาทวีปประมาณว่า เมื่อพุทธกาลล่วงแล้วราว ๕๐๐ ปี

สาเหตุที่ทำให้เกิดประเพณีสวดพระปริตรตามบ้านนั้น สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงพระนิพนธ์ไว้ว่า “ในพงศาวดารปรากฏว่า พวกทมิฬมีอำนาจปกครองบ้านเมือง (ลังกา) อยู่นาน ๆ หลายครั้ง พวกทมิฬนับถือไสยศาสตร์ พาศาสนาพราหมณ์เข้ามาสั่งสอนในลังกาทวีปด้วย อย่างไรก็ตาม คติศาสนาพราหมณ์นั้นนิยมว่าผู้ทรงพระเวทอาจร้ายมนต์ให้เกิดสิริมงคล หรือป้องกันแก้ไขอันตรายแก่มหาชนได้ สันนิษฐานว่าพวกชาวลังกาแม้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ก็ย่อมมีเวลาปรารภนาสิริมงคล และมีเวลาหวาดหวั่นต่อภัยอันตรายตามธรรมดาสามัญมนุษย์ คงจะขอให้พระสงฆ์เถระานุเถระชาวลังกา ช่วยหาแนวทางในพระพุทธานุศาสนาสงเคราะห์

เพื่อให้เกิดสิริมงคลหรือป้องกันอันตรายให้แก่ตนบ้าง พระสงฆ์มีความกรุณา จึงคิดวิธีการสวดพระปริตรขึ้น ให้สมประสงค์ของประชาชน ก็แต่วิธีร้ายเวทมนต์ของพราหมณ์นั้น เขาวิงวอนขอพรต่อพระผู้เป็นเจ้าของเจ้า คติทางพระพุทธศาสนาห้ามการทำเช่นนั้น พระสงฆ์จึงค้นในพระไตรปิฎกเลือกเอาพระสูตร และปาฐะพระคาถาสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยอันมีตำนานอ้างว่า เกิดขึ้นเนื่องด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ มาสวดเป็นมนต์ การสวดมนต์ดังกล่าวนี้เรียกว่าสวดพระปริตร หมายถึงสวดพระพุทธรวจนะ ที่มีอานุภาพคุ้มกันอันตรายต่าง ๆ ได้”



การสวดมนต์ของชาวพุทธมีอยู่ ๓ ลักษณะ คือ*

๑. สวดพระสูตร เช่น บทธัมมจักกัปปวัตตนสูตร มงคลสูตร เป็นต้น
๒. สวดพระปริตร เช่น บทโมรปริตร ชันธปริตร เป็นต้น
๓. สวดสักกิริยา เช่น บทมงคลจักรวาลใหญ่ มงคลจักรวาลน้อย หรือบทที่ลงท้ายด้วยคำว่า “อานุภาเวน” เป็นการตั้งสัตยาธิษฐานให้เกิดประโยชน์ ถึงอย่างไรก็ตามการสวดมนต์ ก็เป็นส่วนให้เกิดสมาธิ พลังจิตและสิริมงคลแก่ผู้สวดและผู้ฟัง

๑. จำมาจากสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินธโร) วัดสามพระยา



การสวดมนต์มีอยู่ ๒ แบบ คือ

๑. การสวดเป็นบท ๆ เป็นคำ ๆ ไป เรียกว่าแบบปทภษณะ นี้อย่างหนึ่ง เช่น อย่างที่พระสงฆ์สวดกันอยู่ทั่วไปในวัดหรือในงานพิธีต่าง ๆ

๒. การสวดแบบใช้เสียงตามทำนองของบทประพันธ์ ฉันทลักษณ์ต่าง ๆ เรียกว่าสรภษณะ อย่างหนึ่ง เช่น พระสงฆ์ในงานพิธีรับเทศน์หรือในเทศกาลพิเศษ เช่น ในคราวเทศน์ในวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา เป็นต้น วิธีการสวดแบบสรภษณะนี้เอง เรียกอย่างหนึ่งว่า “สรภษณูญะ” (อ่านว่า สะ-ระ-พัน-ยะ) และต่อมาได้วิวัฒนาการให้พระสงฆ์เทศน์เป็นทำนองแหล่ขึ้นในบททำนองร่ายยาว เช่น ในเรื่องพระเวสสันดรชาดกจนถึงปัจจุบัน

ทั้งนี้เป็นเรื่องสืบเนื่องมาแต่ครั้งพุทธกาลแล้วโดยท่านพระโสณะกุกุณณะ เป็นผู้สวดถวายพระพุทธเจ้า ในคราวมาเฝ้าพระพุทธเจ้า และพักอยู่ในพระเชตวันวิหารกับพระพุทธเจ้า มีเรื่องปรากฏเป็นหลักฐานในพระวินัยปิฎก มหาวรรค ภาค ๒ ข้อ ๑๗ หน้า ๒๗ (พระวินัยปิฎกภาษาบาลี ฉบับทยอยรณัฐสส เล่มที่ ๕ พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๓๐ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ว่า

อดโข ภควา รตติยา ปจจุสมมย์ ปจจุญจาย อายสมนตฺ โสณํ อชฺเชติ “ปฏฺิภาตฺ ตํ ภิกฺขุ ฌมฺโม ภาสิตฺนฺติ”. “เอวํ ภนฺเตติ” โข อายสมฺมา โสโณ ภควโต ปฏฺิสสุณฺนิตฺวา สพฺพาเนว อญฺจกฺวคฺคิกานิ สเรน อภาสิ. อดโข ภควา อายสมฺโต โสณสฺส สรภษณูญฺปริยสาเน อพฺภานูมฺเท, “สาธฺ สุสาธฺ ภิกฺขุ, สุกฺคหิตานิ โข เต ภิกฺขุ อญฺจกฺวคฺคิกานิ สุมฺนสฺสิกฺตานิ สฺสฺชาริตานิ, กลฺยาณียาสิ วาจา ย สมฺนนาคฺโต วิสฺสญฺจาย อนฺลคฺคาลย อตฺถสฺส วิญญาปณียา, กตฺวิสฺโสสิ ตวํ ภิกฺขุติ”.

พระไตรปิฎกภาษาไทยพระวินัยปิฎก มหาวรรค ภาค ๒ เล่มที่ ๕ ข้อ ๑๗ หน้า ๓๓ ว่า

“ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ในที่แจ้งจนตีก จึงเสด็จเข้าพระวิหาร ฝ่ายท่านพระโสณะก็ยั้งยังอยู่ในที่แจ้งจนตีกจึงเข้าพระวิหาร ครั้นเวลาปัจจุสมมย์แห่งราตรี พระผู้มีพระภาคทรงตื่นพระบรรทมแล้วทรงอชฺเชสนาท่านพระโสณะว่า ดูกรภิกษุ เธอจงกล่าวธรรมตามถนัด ท่านพระโสณะกราบทูลสนองพระพุทธบัญชาว่า อย่างนั้น พระพุทธเจ้าข้า แล้วได้สวดพระสูตรทั้งหลาย อันมีอยู่ในอฏฺฐกวรรค จนหมดสิ้นโดยสรภษณูญะ ครั้นจบสรภษณูญะของพระโสณะ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงปราโมทย์ประทานสาธุการว่า ดีละ ดีละ ภิกษุ สูตรทั้งหลายในอฏฺฐกวรรคเธอเล่าเรียนมาดีแล้ว ทำไว้ในใจดีแล้ว ทรงจำไว้แม่นยำดี เธอเป็นผู้ประกอบด้วยวาจาไพเราะเพราะพริ้ง ไม่มีโทษ ให้เข้าใจความได้แจ่มชัด เธอมีพรรษาเท่าไร ภิกษุ”

การสวดมนต์ทำนองสรภัญญะด้วยภาษาบาลีนั้น ได้มีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลแล้ว ส่วนการสวดมนต์สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ที่เป็นภาษาไทย สันนิษฐานได้ว่า น่าจะมีขึ้นประมาณในรัชกาลที่ ๕ ด้วยเหตุผลว่า คำประพันธ์สวดมนต์สรรเสริญพระรัตนตรัย ที่เป็นภาษาไทย (คือ องค์ใดพระสัมพุทธ ฯลฯ ญ ภาพนั้นนิรันดร, ธรรมะคือคุณากร ฯลฯ ด้วยจิต และกายวาจา และ สงฆ์ใดสาวกศาสตา ฯลฯ จงดับและกลับเสื่อมสูญ) ที่เป็นบทฉันทลักษณ์ ต่าง ๆ ซึ่งใช้สวดในปัจจุบันนี้ พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ท่านเป็นผู้ประพันธ์ ท่านเกิดในสมัยรัชกาลที่ ๒ และรับราชการในสมัยรัชกาลที่ ๔ และที่ ๕ ปรากฏหลักฐานในหนังสือ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งประพันธ์ ตริณรงค์ เป็นผู้เขียนใจความว่า สมเด็จพระยาดำรงฯ ผนวชเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๖ ที่พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วเสด็จไปจำพรรษา อยู่ที่วัดนิเวศน์ธรรมประวัติ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระองค์ได้จัดโรงเรียนขึ้น ที่วัดนั้น ได้ทรงจัดให้มีตำราเรียนเร็วขึ้น ทรงนิพนธ์แบบเรียนเร็วขึ้นใช้สอย พระนิพนธ์เรื่องนี้ต่อมา ได้ใช้เป็นตำราเรียนของเด็กนักเรียนด้วย

นอกจากจะทรงคิดแต่งตำราเพื่อให้เรียนหนังสือได้เร็วแล้ว ยังทรงสังเกตเห็นว่าในโรงเรียน ขาดการสอนศีลธรรม ครั้งแรกทรงคิดที่จะให้พระเทศน์ให้เด็กฟัง ก็ทรงเกรงว่าจะไม่ก่อให้เกิด ประโยชน์อะไร เพราะเด็กฟังแล้วไม่เข้าใจ สำหรับข้อนี้ทรงแก้ไขด้วยวิธีเล่าไว้ในหนังสือประวัติ อาจารย์ว่า

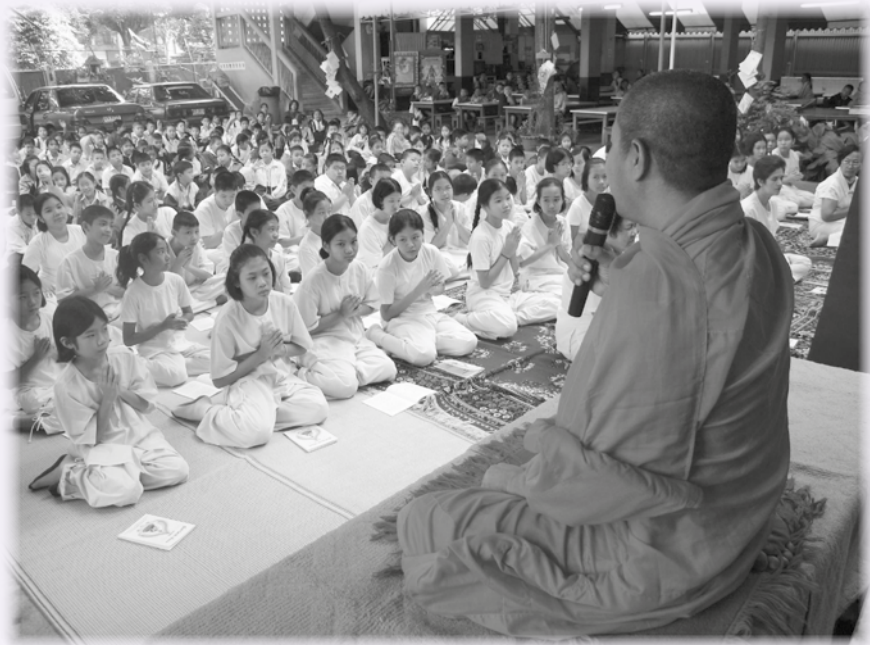
“แต่จะเทศน์ให้เด็กฟังก็ไม่เข้าใจ เห็นว่า ถ้าแต่งเป็นคำกลอนให้เด็กท่องสวดจะดีกว่า ข้าพเจ้าบอกความที่ปรารถนาไปยังพระศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ขอให้ท่านแต่ง คำนมัสการส่งขึ้นไปให้ ท่านก็แต่งให้ตามประสงค์ เป็นคำนมัสการ ๗ บท ขึ้นด้วยบทบาลีแล้วมีกาพย์ กลอนเป็นภาษาไทยทุกบท นมัสการพระพุทธเจ้า ขึ้นต้นว่า องค์ใดพระสัมพุทธ สิวีสุทธสันดาน เป็นต้น บท ๑ นมัสการพระธรรมเจ้าบท ๑ นมัสการพระสงฆ์เจ้าบท ๑ สามบทนี้ให้เด็กสวด เมื่อเริ่มเรียนตอนเช้า มีคำบูชาคุณบิดามารดาบท ๑ บูชาคุณครูบท ๑ สำหรับใช้สวดเมื่อเริ่มเรียน ตอนบ่ายและมีคำบูชาพระคุณพระบูรพกษัตริย์บท ๑ คำขอพรเทวดาบท ๑ สำหรับใช้สวด เมื่อจะเลิกเรียน เริ่มสวดกันในโรงเรียนนิเวศน์ฯ ตั้งแต่ข้าพเจ้ายังบวชอยู่”

(ปัจจุบันคำสอนดังกล่าวนี้ก็ยังใช้ในโรงเรียนในวันประชุมสวดสัปดาห์ของโรงเรียน)



การสวดมนต์สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ได้ใช้สวดกันต่อมาเป็นประจำในวันสุดสัปดาห์ ถ้าโรงเรียนหยุดวันพระก็ให้สวดในวันโกน ต่อมาโรงเรียนหยุดเสาร์อาทิตย์ก็ให้สวดในวันศุกร์เป็นกิจกรรมสืบสานมรดกวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาสืบต่อกันมา

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ทางกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้วางระเบียบว่าด้วยการสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียนเพื่อส่งเสริมศีลธรรมจรรยา มารยาท และฝึกอบรมจิตใจและนิสัยอันดีงาม ประพฤติตนในทางที่ดีที่ชอบ ซึ่งระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๐๓”



วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

๑. เพื่อน้อมใจรำลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ที่มีต่อตนเองและชาวโลกและได้ฝึกพุทธานุสติ ธรรมานุสติ และสังฆานุสติ
๒. เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย แก่เด็กและเยาวชนของชาติให้มั่นคง
๓. เพื่อให้มีส่วนร่วมในการรักษาสืบสานวัฒนธรรมไทยและขนบธรรมเนียมประเพณี อันดีงาม
๔. เพื่อให้เกิดปัญญา ตระหนักถึงคุณค่าของการประพฤติหลักธรรมตามคำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้า
๕. เพื่อนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อความ ก้าวหน้ามั่นคงแก่ตนเอง
๖. เพื่อสร้างความสามัคคีอันดีงามระหว่างหมู่คณะและคนในชาติ
๗. เพื่อส่งเสริมความเป็นผู้กล้าหาญทางด้านจริยธรรม และสร้างความมั่นคงทางด้านจิตใจ
๘. เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในสุนทรียรสของบทประพันธ์และภาษาไทย



อานิสงส์ของการสวดมนต์

๑. **ขจัดนิวรณ์** อันเป็นอุปสรรคต่อการทำความดี ก่อให้เกิดความสดชื่นแจ่มใส จิตใจเบิกบาน

๒. **ได้ศึกษาคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า** ตามหลักไตรสิกขา เพราะในขณะที่สวดมนต์ มีกายวาจาปกติ (มีศีล) มีใจจดจ่อแน่วแน่อยู่กับบทสวดมนต์ (มีสมาธิ) ได้รู้คุณความดีของพระรัตนตรัยตามคำแปลของบทสวด (มีปัญญา)

๓. **ตัดรากเหง้าแห่งความเห็นแก่ตัว** เพราะขณะสวดมนต์จิตจดจ่ออยู่ที่บทสวด ไม่คิดถึงตัวเอง ความโลภ ความโกรธ ความหลง จึงไม่ได้โอกาสเข้ามาแทรกในจิตได้

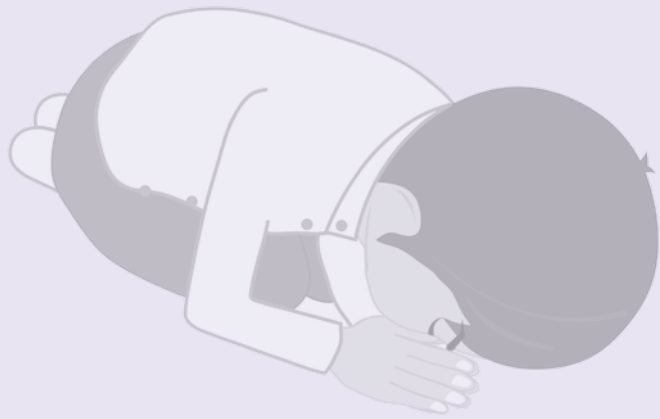
๔. **จิตไม่ขุ่นมัว เกิดสมาธิมั่นคง** เพราะขณะสวดมนต์ผู้สวดจะต้องสำรวมใจแน่วแน่ ด้วยเกรงว่าจะสวดผิด จิตจึงเป็นสมาธิ เมื่อจิตเป็นสมาธิความสงบเยือกเย็นย่อมเกิดขึ้น

๕. **ได้เสริมส่งปัญญาบารมี** การสวดมนต์ได้รู้คำแปล รู้ความหมาย ย่อมทำให้ผู้สวดได้ปัญญาบารมี ทำให้คำสอนมั่นคง ไม่ผิดเพี้ยนไปจากเดิม

๖. **สืบสานความดีสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา** เพราะการสวดมนต์ ผู้สวดย่อมได้รู้แนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่ดี เมื่อปฏิบัติตามย่อมได้รับผลเป็นความสะอาด สว่าง สงบ ของจิตใจ นั่นคือพระพุทธศานามั่นคงอยู่กับผู้สวดมนต์และถือได้ว่าได้ปฏิบัติบูชาสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวต่อไปโดยแท้จริง

๗. **ทำหน้าที่ของอุบาสกอุบาสิกาให้สมบูรณ์** ผู้สวดมนต์ย่อมได้ชื่อว่า ได้ทำหน้าที่ของอุบาสกอุบาสิกาให้สมบูรณ์ เป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม เกิดความสามัคคีในสังคมและหมู่คณะ





ลักษณะของบทประพันธ์และเนื้อหาสาระ^๑

ลักษณะของบทประพันธ์

บทประพันธ์ที่ใช้เป็นบทสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียนตามที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ประจำอยู่ในโรงเรียนนั้น เฉพาะบทภาษาไทยที่ใช้ควบคู่กับบทพระพุทธคุณ บทพระธรรมคุณ และบทพระสังฆคุณที่เป็นภาษาบาลีนั้น เป็นบทประพันธ์ของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร ป.๓.๗) สำนักเรียนวัดสระเกศ ชาวจังหวัดฉะเชิงเทรา) สมัยรัชกาลที่ ๕ เพื่อให้นักเรียนใช้สวดเป็นกิจกรรมประจำวันของโรงเรียน ยังใช้อยู่ตลอดจนถึงปัจจุบัน และยังได้นำมาใช้เป็นการประกวดแข่งขันสวดมนต์หมู่เป็นทำนองสรภัญญะด้วย

ก่อนที่จะศึกษาเรื่องบทประพันธ์แต่ละบทนั้น ควรจะศึกษาบทบาลีก่อนว่า มีเนื้อหาใจความว่าอย่างไร

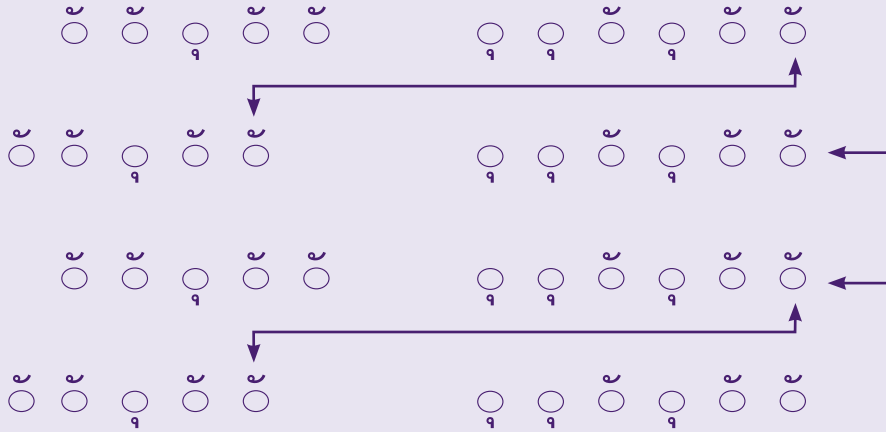
๑. บทพระพุทธคุณ “อิติปิ โส ภควา อรหิ สมมาสมพุทโธ วิชชาจรณสมปนโน สุกโต โลกวิทู อนุตตรโร ปุริสมมสารถิ สตถา เทวมนุสสานิ พุทโธ ภควาติฯ”

แปลว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ทรงเป็นพระอรหันต์ห่างไกลจากกิเลส ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นจตุสารถิ ผู้ฝึกนรชนอย่างยอดเยี่ยม เป็นครูสอนแต่เหล่าเทวดาและมนุษย์ เป็นผู้เบิกบาน จำแนกธรรมด้วยประการดังว่ามานี้ฯ

ท่านพระยาศรีสุนทรโวหาร ท่านได้ถือเอาใจความบางบทในบทพุทธคุณนี้มาประพันธ์เป็นบทสรรเสริญพระพุทธคุณ โดยใช้ลักษณะการประพันธ์เป็นบทอินทรวีเชียรฉันท์ ซึ่งตามลักษณะแผนผังของอินทรวีเชียรฉันท์ มีบาทละ ๑๑ คำ (๔ บาท เป็น ๑ คาถา) ดังนี้

^๑ อาจารย์ธงชัย สุนนจักร ป.๓.๙ ผู้เรียบเรียง

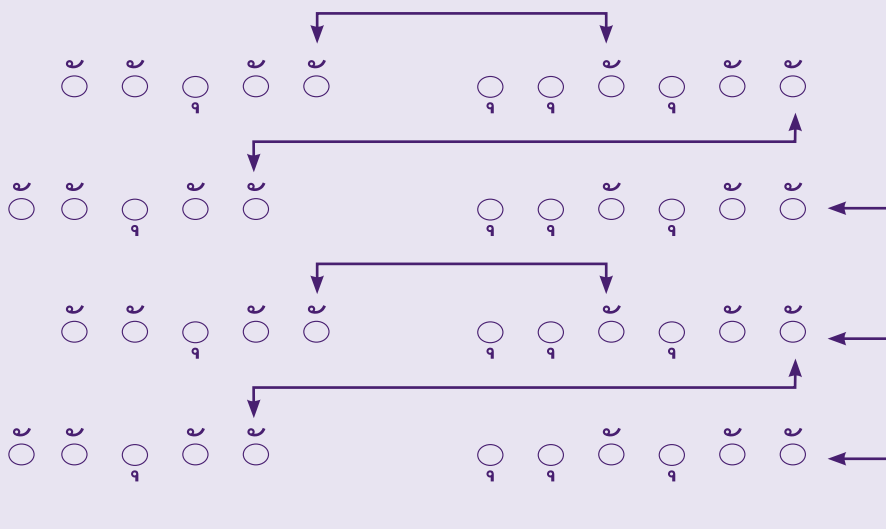
แผนผังที่ ๑ (อินทรวชิเชียรฉันท)



เครื่องหมาย ไม้หันอากาศ (◌) ใช้แทนคำ “ครู”

เครื่องหมาย สระอุ (◌) ใช้แทนคำ “ลหุ”

แผนผังที่ ๒ (อินทรวชิเชียรฉันท)



ข้อที่ควรทราบเบื้องต้นคือ แผนผังที่ ๑ นั้น เป็นแผนผังที่เป็นต้นแบบของอินทริเชียรฉันท์ ชนิดสัมผัสนอกอย่างเดียว แผนผังที่ ๒ เป็นแผนผังอินทริเชียรฉันท์ที่มีทั้งสัมผัสนอกและสัมผัสใน ผู้ประพันธ์ใช้ทั้งสองลักษณะ ให้สังเกตดูให้ดีจะได้ไม่เข้าใจไขว้เขวว่า เป็นบทประพันธ์อะไรกันแน่ ความจริงแล้วเป็นบทอินทริเชียรฉันท์

ฉันท์ไทยนิยมแต่งเป็นลักษณะสัมผัส เพื่อให้เกิดความไพเราะ สละสลวยด้วยถ้อยคำ แบ่งเป็นวรรคต้น ๕ คำ วรรคหลัง ๖ คำ รวมเป็น ๑ บาท ๑๑ คำ ฉันท์ไทยนับเป็น ๒ บท บทละ ๒ บาท รวม ๒ บทเป็น ๑ คำฉันท์ นับง่าย ๆ คือ ๔ บรรทัดหรือ ๔ บาทเป็น ๑ ฉันท์หรือคำฉันท์ภาษาบาลี ๑ คาถามี ๔ บาท ๑ บาทมี ๑๑ คำ มีวิธีกำหนดใช้คณะฉันท์ดังนี้คือ

ตะคณะ ๑ ตะคณะ ๑ ชะคณะ ๑ คณะละ ๓ คำ ๓ คณะเป็น ๙ คำ คำครูลอยอีก ๒ คำ รวมเป็น ๑๑ คำพอดี

๑. ตะคณะ ใช้ ๒ คำแรกเป็นครุ คำที่ ๓ เป็นลหุ รวมเป็น ๓ คำ

๒. ชะคณะ ใช้ ๑ คำแรกเป็นลหุ คำที่ ๒ เป็นครุ คำที่ ๓ เป็นลหุ รวมเป็น ๓ คำ

๓. คำครูลอย ๒ คำ เป็นคำครูล้วนทั้ง ๒ คำ

สรุปรวมง่าย ๆ ว่า ใช้ ตะคณะ ๒ คณะ ชะคณะ ๑ คณะ คำครูลอย ๒ คำ

ดังบทประพันธ์ที่ว่า

บทสวดพุทธคุณ (ทำนองสรภัญญะ)

องค์ใดพระสัมพุทธ

สุวิสุทธสันดาน

ตัตมุลเกลสมาร

บ มีหม่นมิหมองมัว

หนึ่งในพระทัยท่าน

ก็เบิกบานคือดอกบัว

ราศี บ พันพัว

สุคนธกำจร

องค์ใดประกอบด้วย

พระกรุณาตั้งสาคร

โปรดหมู่ประชากร

มละโอฆกัณดาร

ชี้ทางบรรเทาทุกข์
ชี้ทางพระนฤพาน
พร้อมเบญจพิธจัก-
เห็นเหตุที่ใกล้ไกล
กำจัดน้ำใจหยาบ
สัตว์โลกได้ฟังฟัง
ข้าฯ ขอประณตน์อม
สัมพุทธการุญ-

และชี้สุขเกษมสานต์
อันพ้นโศกวิโยคภัย
ชูจรัสวิมลใส
ก็เจนจบประจักษ์จริง
สันดานบาปแห่งชายหญิง
มละบาปบำเพ็ญบุญ
ศिरเกล้าบังคมคุณ
ญภาพนั้น นิรันดรฯ

เนื้อหาสาระ

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์มีพระสันดานผุดผ่อง ทรงตัดรากเหง้าของกิเลสมารทั้ง ๓ คือ โลภะ โทสะ โมหะเสียได้ ปราศจากความหม่นหมอง ในพระทัยของพระองค์มีแต่เบิกบาน ดังดอกบัว ไม่มีราคะมาพันพัวใด ๆ มีแต่กลิ่นศีลที่งดงามจรจายไป ทรงประกอบด้วยพระกรุณา อันกว้างขวางดุจสมุทรสาคร โดยพระองค์เองเสด็จจาริกไปโปรดหมู่สัตว์เพื่อให้พ้นจากห้วงกิเลส อันกัณดาร ชี้ทางที่จะบรรเทาทุกข์ลง และทางที่จะเป็นสุขเกษมสงบ ตลอดจนทางอันตรงต่อ พระนิพพาน เพื่อให้หลุดพ้นจากความโศกและวิโยคภัยอันเกิดจากความพลัดพรากกัน เพราะพระองค์ ก็ทรงประกอบ ด้วยจักขุ ๕ ประการ คือ มังสะจักขุ (ตาเนื้อ) ทิพย์จักขุ (ตาทิพย์) ปัญญาจักขุ (ตาปัญญา) พุทธจักขุ^๑ (จักขุของพระพุทธเจ้า) และสมันตจักขุ (จักขุเห็นรอบทรงประกอบด้วย พระสัพพัญญุตญาณอันหยั่งรู้ธรรมทุกประการ) ผ่องใส เห็นเหตุการณ์ทั้งใกล้ทั้งไกลจนแจ้งประจักษ์ เพื่อกำจัดน้ำใจหยาบที่เป็นสันดานบาปของชายหญิง ทรงเป็นที่ฟังฟังของสัตว์โลกให้ละบาปก็ได้ บำเพ็ญบุญก็ได้ ข้าพเจ้าขอน้อมเศียรเกล้า บังคมพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ทรงพระการุญ พระองค์นั้น ชั่วนิรันดรฯ

๑ หมายถึงพระญาณ ๓ คือ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ จุตูปปาตญาณ และอาสวักขยญาณ มีครบเฉพาะพระพุทธเจ้าเท่านั้น พระสาวก องค์อื่น ๆ ไม่มีครบ



ข้อสังเกตในฉันทบทนี้

บาทที่ว่า องคิโตพระสัมพุทธ สุวิสุทธสันดาน

บาทที่ว่า หนึ่งในพระทัยท่าน ก็เบิกบานคือดอกบัว

เป็นลักษณะของแผนผังฉันทที่ ๒ มีสัมผัสในดังกล่าวข้างต้น

บาทที่ว่า องคิโตประกอบด้วย พระกรุณาดังสาคร

บาทที่ว่า พร้อมเบญจพิรจก- ชุจรวิมลใส

เป็นลักษณะของแผนผังฉันทที่ ๑ เป็นแบบสัมผัสนอกอย่างเดียว

นอกจากบาทที่ยกมาเป็นตัวอย่างนี้แล้ว ก็ขอให้พิจารณาตรวจดูแล้ว จะรู้ว่าผู้ประพันธ์ใช้ ทั้ง ๒ แบบผสมผสานกันไป นี่คือเอกลักษณ์พิเศษอย่างหนึ่งของกวี

อีกประการหนึ่ง บทว่า “ตัดมูลเกลสมาร” เป็นลักษณะของการผันศัพท์ให้สละวขึ้น จะประพันธ์ว่า ตัดมูลกิเลสमारก็ได้ ซึ่งก็ถูกต้องตามหลักของคำครุ คำลหุ เหมือนกัน แต่ท่านกลับใช้คำแผลง ผันเป็น เกลสมาร ก็นับเป็นเชิงกวีอีกประการหนึ่ง

วรรคที่ว่า ชี้ทางพระนฤพาน กิติ บาทว่า พร้อมเบญจพิรจก-กิติ เป็นแบบผสมผสาน ระหว่างฉันทประเภทมาตราพฤติกับวรรณพฤติเข้าด้วยกัน คือ คำลหุ ๒ คำในฉันทมาตราพฤติ นับเป็นคำครุ ๑ คำ ในฉันทวรรณพฤติ คำว่า นฤ กิติ พิศ กิติ นับเป็นคำครุ ๑ คำ นี้ก็นับเป็นลักษณะ ของเชิงกวีอีกประการหนึ่งเหมือนกัน

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่ง คำครุในที่ของคำลหุ เช่น คำว่า ก็เบิกบาน, และชี้สุข, อันพันไศก, ก็เจนนจบ, สันดานบาป และ -ญภาพนั้น จะใช้ได้หรืออย่างไร ตรงนี้ต้องขอนำหลักฐาน มาชี้แจงดังนี้ แสดงเฉพาะคำที่แปลเป็นไทยจากภาษาบาลีมาให้ดู

“อักษรตัวใดที่เป็นตัวต้น เป็นคำครุ ในคำสียงโยคต้นบาทข้างหน้า อักษรตัวนั้น นักศึกษาต้องเข้าใจว่า เป็นคำลหุได้ในบางกรณี ดังคำตัวอย่างเช่นว่า ทสฺสน เป็นต้น”

ดังนั้น คำที่ยกมาให้ดูในบทประพันธ์นั้น ให้ถือว่า “เป็นคำลหุ” ได้ ตามหลักฐานนี้ เพื่อจะได้คลายความสงสัยที่จะตัดสินใจว่าเป็นบทฉันทอะไรกันแน่

ข้อที่นำศึกษาคำครุ คำลหุไทย

คำลหุไทย คือ คำที่มีสำเนียงเป็น สระอะ อี อุ เอะ แอะ โอะ เอาะ อัวะ เอียะ เอือะ
เออะ ฤ ฎ ก็ บ่ บ

คำที่มีสำเนียงสระนอกจากเสียงลหุทั้งหมด และคำที่มีตัวสะกด เป็นคำครุ คำพิเศษ คือ คำที่มีสำเนียงเป็นสระอำ เป็นได้ทั้งคำครุ และลหุ

ความหมายของคำครุ และลหุ

ในที่นี้จะยกความหมายของคำครุ คำลหุ เป็นการประกอบใช้เสียงให้ถูกต้องในการสวด เป็นทำนองสรภัญญะในโอกาสต่อไปพอเป็นตัวอย่างสัก ๖ นัย ดังนี้

คำครุ	คำลหุ	คำครุ	คำลหุ
ช้า	เร็ว	หนัก	เบา
ดั่ง (ชนิด)	แผ่ว (ลีล)	ยาว	สั้น
ก้อง (โฆสะ)	ไม่ก้อง (อโฆสะ)	สูง	ต่ำ

วิธีการสวดอย่างใดอย่างหนึ่ง จะออกเสียงให้ใกล้เคียงกับความหมายตั้งว่ามานี้ ก็นับว่าเป็นเสียงครุเสียงลหุได้เหมือนกัน เรียกว่าเป็นศิลปะในการใช้เสียงให้ใกล้เคียงกับลักษณะของคำฉันท์ ข้อสำคัญต้องสวดให้มีความไพเราะตามทำนองฉันท์นั้น ๆ

๒. บทพระธรรมคุณ สวากุขาโต ภควตา ธมโม, สนฺทิกฺขุริโก อกาลิโก เอหิปสฺสิโก, โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญญูหิติฯ

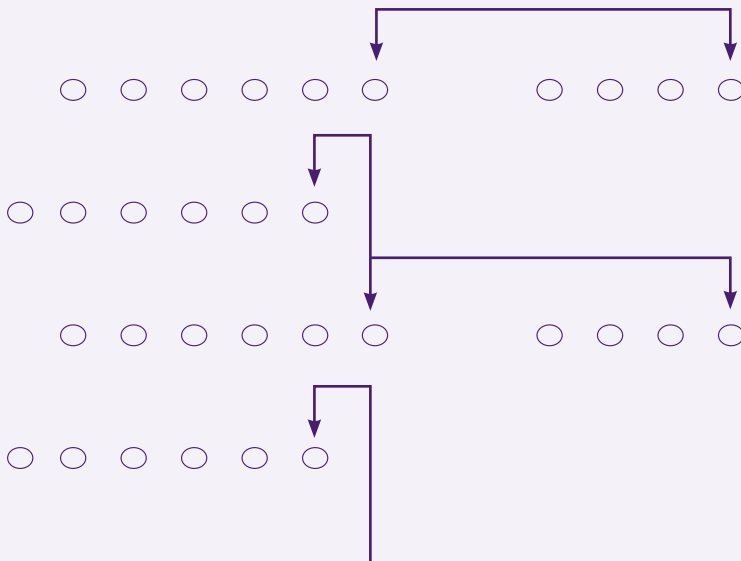
คำแปล พระธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้อย่างดีแล้ว เป็นธรรมที่ผู้ปฏิบัติจะเห็นแจ้งได้เอง ไม่จำกัดกาลเวลา ควรเรียกมาให้พิสุจน์ดู ควรน้อมเข้ามาในตนเอง อันวิญญูชนจะพึงทราบได้จำเพาะตนฯ

ท่านผู้ประพันธ์ได้ถือเอาใจความบางบทในบทพระธรรมคุณนี้ มาประพันธ์เป็นบทสรรเสริญพระธรรมคุณ โดยใช้บทกาพย์ฉบบัง ๑๖ เป็นบทประพันธ์

บทประพันธ์กาพย์ฉบบัง ๑๖ นี้ ไม่กำหนดคำเป็นคณะฉันท์ กำหนดแต่เพียงสัมผัสเท่านั้น วรรคแรกกำหนด ๖ คำ วรรค ๒ กำหนด ๔ คำ และวรรค ๓ กำหนด ๖ คำ รวมเป็น ๑๖ คำ มีรูปผังและสัมผัสดังนี้



แผนผังภาพย้งบ้ง ๑๖



บทสวดพระธรรมคุณ (ทำนองสรภัญญะ)

ธรรมะคือคุณากร	ส่วนชอบสาธร
ดุจดวงประทีปชีवाल	ส่องสัต์ว์สันดาน
แห่งองค์พระศาสดาจารย์	เป็นแปดพียงล
สว่างกระจ่างใจมนท์	อันล็กโอฬาร
ธรรมใดนับโดยมรรคผล	นามขนานขานไช
และแก้กั้บทั้งนฤพาน	ให้ล่วงลูปอง
สมญาโลกอุตรพิสดาร	นบธรรมจ้งาง
พิสุทธิ์พิเศษสุกใส	
อีกธรรมต้นทางครรไล	
ปฏิบัติปริยัติเป็นสอง	
คือทางดำเนินดุจคลอง	
ย้งโลกอุตรโดยตรง	
ข้า ขอโอนอ่อนอุตมงค์	
ด้วยจิตต์และกายวาจา (กราบ)	

เนื้อหาสาระ

พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นบ่อเกิดคุณงามความดี ที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว เป็นเสมือนดวงประทีปส่องให้โชติช่วงชัชวาล ส่องสันดานของหมู่มสัตว์ให้สว่างกระจ่างใจ ที่มีมลทินอยู่ เมื่อกกล่าวโดยรวบยอดแล้ว แยกเป็นมรรค ๔ ผล ๔ และนิพพาน ๑ รวมเป็น ๙ ประการ มีชื่อเรียกว่าโลกุตตรธรรม เป็นธรรมที่กว้างขวางลึกซึ้งมาก ทำให้เกิดความบริสุทธิ์ผุดผ่องอย่างวิเศษ ส่วนธรรมที่เป็นต้นทางให้ดำเนินไปถึงโลกุตตรธรรมนั้น มีอีก ๒ ประการ มีชื่อเรียกว่าปริยัติสัทธรรม ๑ ปฏิบัติสัทธรรม ๑ ธรรมทั้ง ๒ ประการนี้ เป็นทางดำเนินมุ่งตรงต่อโลกุตตรธรรมโดยตรง เปรียบเหมือนลำคลองที่ไหลตรงสู่มหาสมุทร ฉะนั้น ข้าพเจ้าขอน้อมเศียรเกล้าบไหว้พระธรรมนั้น พร้อมทั้งจิตใจและกายวาจา

ข้อสังเกตในภาพยนต์

บทภาพยนตร์ฉบับ ๑๖ นี้ นิยมประพันธ์เป็นบทดำเนินเรื่อง พรรณนาความบปไหว้ครู บทพากย์ เป็นต้น

ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งสำหรับกรรมการตัดสิน ครูผู้ฝึกสอนนักเรียน และนักเรียน ผู้สวดทำนองสรภัญญะ คือ บทว่า “ดุจดวงประทีปชัชวาล” กับบทว่า “คือทางดำเนินดุจคลอง” เหตุไฉนจึงสวดไม่เหมือนกัน ทั้งที่อยู่ในบทสวดบทเดียวกัน ขอให้พิจารณาดูให้ดี

๓. บทพระสังฆคุณ

สุปฏิปันโน ภควโต สวากสงโฆ อชุปฏิปันโน ภควโต สวากสงโฆ ฌายปฏิปันโน ภควโต สวากสงโฆ สามิจิปฏิปันโน ภควโต สวากสงโฆ ยทิท จตตาริ ปุริสยุดานิ อภูจ ปุริสปุคคฺคา เอส ภควโต สวากสงโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทกฺขิณฺเยโย อณฺชสิกรณฺเณโย อนฺุตฺตรํ ปุณฺณกฺเขตต์ โลกฺสุสาดิฯ

คำแปล พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเพื่อออกจากทุกข์ ปฏิบัติโดยชอบ รวมเป็นพระสงฆ์ ๔ คู่ (คือ พระโสดาบัน ๑ คู่ พระสกทาคามี ๑ คู่ พระอนาคามี ๑ คู่ พระอรหันต์ ๑ คู่) จำแนกเป็นพระอริยบุคคล ๘ คือ พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติมรรค ๑ พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล ๑ พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีมรรค ๑ พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีผล ๑ พระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีมรรค ๑ พระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีผล ๑ พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตมรรค ๑



พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตผล ๑ นี้คือพระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า ท่านเป็นผู้ควรรับของบูชา เป็นผู้ควรต้อนรับ เป็นผู้ควรกระทำทักษิณา เป็นผู้สมควรน้อมอัญชลีกราบไหว้ เป็นบุญเขตอัน ยอดเยี่ยมของชาวโลกฯ

ท่านผู้ประพันธ์ ถือเอาใจความบางบทในบทพระสังฆคุณนี้ มาประพันธ์เป็นบทสรรเสริญ พระสังฆคุณ โดยใช้บทกาพย์ฉบัง ๑๖ เป็นบทประพันธ์ เหมือนในบทสรรเสริญพระธรรมคุณ ส่วนฝั่งกาพย์ฉบัง ๑๖ ได้กล่าวไว้แล้วในบทธรรมคุณข้างต้น

บทสวดสังฆคุณ (ทำนองสรภัญญะ)

สงฆ์ใดสาวกศาสดา	รับปฏิบัติมา
แต่องค์สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ	ลุดทางที่อัน
เห็นแจ้งจตุสัจเสด็จบรร-	ระงับและดับทุกข์ภัย
โดยเสด็จพระผู้ตรัสไตร	ปัญญาผ่องใส
สะอาดและปราศมัวหมอง	บ มิลำพอง
เหินห่างทางข้าศึกปอง	ด้วยกายและวาจาใจ
เป็นเนืองนาบุญอันไพ-	ศาลแด่โลกภัย
และเกิดพิบูลย์พูนผล	มีคุณอนันต์
สมญาเอารสทศพล	อเนกจะนับเหลือตรา
ข้าฯ ขอนบหมู่พระศรา-	นุกุณประดุจรำพัน
ด้วยเดชบุญข้าอภิวันท์	พระไตรรัตน์อัน
อุดมดีเรกนิรัตติสัย	จงช่วยจัดโตโยภัย
จงดับและกลับเสื่อมสูญฯ	อันตรายใดใด



เนื้อหาสาระ

พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า รับข้อปฏิบัติมาแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า เห็นแจ้งในอริยสัจธรรม ทั้ง ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรคแล้ว จนได้บรรลุทางที่สงบระงับดับทุกข์ภัยทั้งสิ้นตาม พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ทรงตรัสรู้วิชชา ๓ ประการ คือ ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ ๑ จุตูปปาตญาณ ๑ อาสวักขยญาณ ๑ ทำให้พระสงฆ์สาวกมีปัญญาผ่องใส สะอาดปราศจากความมัวหมอง ไกลจาก ข้ำศึกคือกิเลส มีความสำรวมกายวาจาและใจ นำเลื่อมใสจึงจัดว่าเป็นเนื่อนาบุญอันกว้างขวาง แก่ชาวโลก นำให้เกิดผลอันไพบูรณ์ พระสงฆ์สาวกนี้จึงมีสมัญญาเป็นพระโอรสของพระทศพลพุทธเจ้า มีพระคุณอนเนกอนันต์เหลือที่จะคณานับ

ข้าพเจ้า จึงขอนบ้น้อมหมู่พระสงฆ์สาวกผู้ทรงคุณานุคุณดั่งพรรณนามา และด้วยเดชบุญ ที่ข้าพเจ้ามอบไหว้พระรัตนตรัยอันยิ่งใหญ่ด้วยอุทิศคุณนี้ ได้โปรดช่วยขจัดภัยทั้งปวง และขอให้อันตรายใด ๆ จงดับและกลับเสื่อมสูญไปด้วยเทอญ

ข้อสังเกต

ในบทสวดสังฆคุณนี้ คำคร่อมวรรคที่มียติภังค์หลายแห่ง เช่น “เห็นแจ้งจตุสัจเสรีจบรร” “เป็นเนื่อนาบุญอันไพ” เป็นต้น การสวดจะต้องเอื้อนเสียงหรือลากเสียงไปถึงตัวข้างหลังด้วย โดยมีให้ขาดคำหรือมิให้เสียงขาด เพราะเป็นคำเดียวกัน เช่น บรร-ลุ ไพ-ศาล ดังนั้นผู้ฝึกสอน และฝึกสวดต้องใช้ศิลปะอย่างนี้ด้วย

บทประพันธ์ทั้ง ๓ บทนี้ มีข้อสังเกตรวม ๆ อีกประการหนึ่งที่นักประพันธ์ หรือนักวรรณคดี ต้องสังเกตให้รู้ไว้ คือ ตัวสุดท้าย หรือคำลงท้ายของบทประพันธ์แต่ละบท จะต้องไปสัมผัสกับบทต่อไปเสมอ เช่น

คำลงท้ายที่ ๑	สัมพุทธการุญ- ญภาพนั้นนินรันดร	←
คำขึ้นต้นที่ ๒	ธรรมะคือคุณากร ส่วนชอบสาธ	←
คำขึ้นต้นที่ ๒	- ด้วยจิตและกายวาจา	←
คำลงท้ายที่ ๓	สงฆ์ใดสาวกศาสดา รับปฏิบัติมา	←

จะเห็นว่าคำว่า “ดร” ต่อสัมผัสกับคำว่า “ธ” ในบทที่ ๒ คำลงท้ายที่ ๒ “วาจา” สัมผัสกับคำว่า “มา” ในคำขึ้นต้นบทที่ ๓ คำลงท้ายบทก่อนจะต้องสัมผัสกับคำสุดท้ายของบทขึ้นต้น



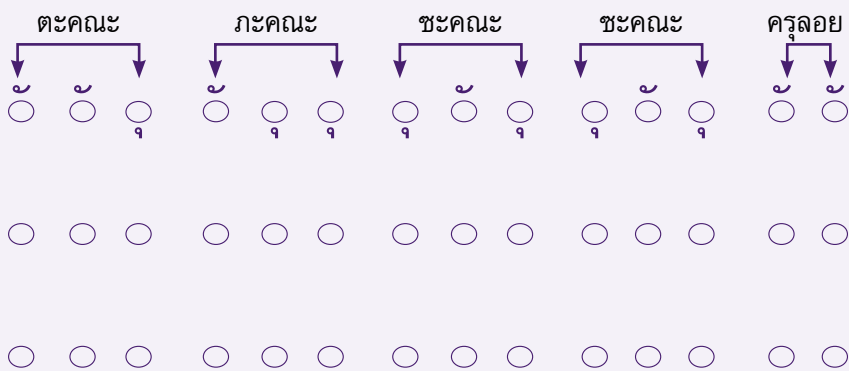
ของบทต่อไปเสมอ ในเมื่อประพันธ์เป็นเรื่องเดียวกัน เป็นลักษณะของพวงร้อยให้คล้องจองกันไปทุกบท จนจบเรื่อง เหมือนกับพวงดอกไม้ที่ร้อยติดต่อกันไป นี่เป็นเรื่องกรรมวิธีบทประพันธ์ที่จะต้องนำไปใช้

๔. บทสวดขยสิทธิคาถา สำหรับบทสวดนี้ ขอทำความเข้าใจว่า เฉพาะบทที่เป็น ภาษาบาลีสืบประวัติไม่ได้ว่า คณะสงฆ์ลังกาหรือคณะสงฆ์ไทยเป็นผู้ประพันธ์ เพราะใช้สวดกันมาเป็นเวลานานแล้ว จนกระทั่งไม่รู้ผู้ประพันธ์ ใจความของบทประพันธ์นี้พรรณนาถึงเรื่องชัยชนะของ พระพุทธเจ้าถึง ๘ เรื่องด้วยกัน ดังที่พระสงฆ์สวดบทถวายพรพระอยู่ในวันพระ วันทำบุญตักบาตรกัน หรือสวดมนต์ในงานพิธีต่าง ๆ กันจนจบทั้ง ๘ เรื่อง แต่ที่นำมาสวดเป็นบทสวดมนต์ของนักเรียนนี้ นำมาสวดเฉพาะเรื่องแรก หรือเรื่องต้นเท่านั้น และเปลี่ยนบทสุดท้ายจากเดิมว่า “ตนเตชสา ภวตุ เต ชยมงคลานิ” เป็นว่า “ตนเตชสา ภวตุ เต ขยสิทธิ นิจจัม” เพื่อให้เหมาะกับวัตถุประสงค์ที่จะนำมาใช้และเป็นการถูกต้องตามคณะฉันท ๑๔ ทุกประการ

บทฉันทลักษณะนี้ เป็นลักษณะของฉันท ๑๔ คำฉันท มีชื่อเรียกหลายประการ แต่ที่นิยมเรียกกันทั่วไป เรียกว่า “วสันตติลกฉันท” มีกำหนดคณะฉันทที่ใช้ประพันธ์ดังนี้ คือ

ตะคณะ ภาคณะ ชะคณะ ชะคณะ คณะละ ๓ คำ ๔ คณะ เป็น ๑๒ คำ บวกครุลอย อีก ๒ คำ เป็น ๑๔ คำ ดังมีผังดังต่อไปนี้

แผนผังวสันตติลกฉันท



ตัวอย่างบาลี

พา หุ ส หส ส ม ภิ นิ ม มิ ต สา วุ ธ น ตั

ฉันทไทย

ปาง เมื่อ พระ องค์ ป ร ม พุ ท ธิ วิ สุ ท ธิ ศาส - ตา



รวม ๔ บรรทัด หรือ ๔ บาทเป็น ๑ คำฉันท์

สำหรับฉันท์ ๑๔ ส่วนภาษาไทยเป็นบทพระราชนิพนธ์ของล้นเกล้ารัชกาลที่ ๖ ทรงประพันธ์ใช้ในกิจกรรมของเสื่อป่าที่พระองค์ทรงก่อตั้งขึ้นในรัชสมัยของพระองค์ ใช้สวดต่อจาก ๓ บทข้างต้นในคราวเสด็จออกไปทรงฝึกเสื่อป่าตามค่ายต่าง ๆ และใช้เป็นบทสวดมนต์นักเรียน สืบมาจนถึงปัจจุบันนี้

บทสวดชยสิทธิคาถาบาลี

พาหุ สหสสมภินิมิตสาวุธนต์

ครีเมขล อุตติโฆรสเสนมารี

ทานาทิธมฺวธินา ชิตวา มุนินโท

ตนฺเตชสา ภวตุ เต ชยสิทธิ นิจจา

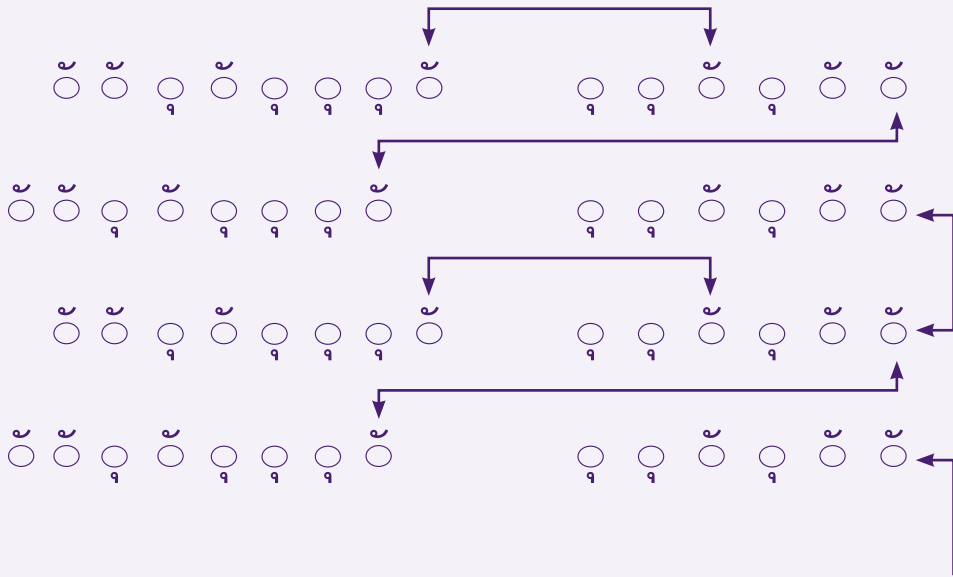
คำแปล พระสัมมาพุทธเจ้าจอมมุนี ทรงชนะพญามารพร้อมทั้งหมู่เสนามารที่โหรงมา อย่างก็กก้อง มีแขนตั้งพัน เนมิตอาวุธมาพร้อมสรรพ ช้างครีเมขมา ด้วยธรรมวิธีมีทาน เป็นต้น ด้วยเดชอำนาจชัยชนะของพระสัมพุทธเจ้านั้น ขอความสัมฤทธิ์ชัย จงมีแก่ท่านทุกเมื่อ

บทฉันท์ ๑๔ ไทย

บทวสันตติลกฉันท์ไทยจัดวรรคตอนและสัมผัสไว้ต่างจากฉันท์บาลี ถึงจะใช้คณะฉันท์ เหมือนกัน แต่ความไพเราะสละสลวยของฉันท์ กำหนดด้วยถ้อยคำและการสัมผัสเป็นสำคัญ มีการ แบ่งวรรคถ้อยคำและการสัมผัสดังต่อไปนี้ แต่ยังคงใช้สวดตามทำนองฉันท์ภาษาบาลีเหมือนกัน



แผนผังวงสันตติภรณ์ภาษาไทย



บทสวดขยสิทธิคาถา (ทำนองสรภัญญะ)

ปางเมื่อพระองค์ปรมพุก-	(รับพร้อมกัน) ตรีสุทธศาสตร์ดา
ตรัสรู้อรุณตรสมา-	ธิ ฌ โปธิบัลลังก์
ขุนมารสหัสสพุกพา-	หุวิชาวิชิตขลัง
ชีศรีเมฆลประทัง	คชเหี้ยมกระเหิมหาญ
แสรังเสกสราวุธประดิษฐ์	กลคิดจะรอนราญ
รุมพลพหลพุกหปาน	พระสมุททะนงมา
หวังเพื่อผจญารมุนิน-	ทสุชินราชา
พระปราบพหลพุกหมา-	รมเลื่องมลายสุญ
ด้วยเดชองค์พระทศพล	สุวิมลไพบูลย์
ทานาภิธัมมวิธิกุล	ชนน้อมมโนตาม



ด้วยเดชสังฆจวงนา
ของนิกรพลสยาม
ถึงแม้จะมีอริวิเศษ
ขอไทยผจญพิชิตผลาญ

และนามามิ่งค์สาม
ชยสิทธิทุกวาร
พลเดชเทียมมาร
อริ मैंมนุนิทรฯ



เนื้อหาสาระ

ในสมัยที่องค์พระบรมศาสดาตรัสรู้พระอนุตตรระสัมมาสัมโพธิญาณแล้วประทับนั่งอยู่ ณ โขทิลาลังก์ ขณะนั้น พญามารผู้มีวิชาขลังเนรมิตตนเองมีมือมีแขนตั้งพันหนึ่ง นั่งอยู่บนคอช้าง เนรมิตรมีชื่อว่า ช้างคีรีเมฆ มีนิสัยเหี้ยมหาญ พญามารเนรมิตเหล่าพลเสนาให้ถือเอาอาวุธพร้อมสรรพ พาร้พลมากมาย เปรียบปานกับคลื่นทะเลหลวง หวังเพื่อจะรุมผลผจญพระจอมมุนีชินเจ้าให้พ่ายแพ้ แต่ตนเองพร้อมทั้งหมู่พลทั้งหมดกลับถูกพระชินเจ้าปราบจนราบคาบไป โดยทรงอธิษฐานพระทัยถึงพระบารมี ๓๐ ทศที่ทรงบำเพ็ญมา มีทานบารมี เป็นต้น หมู่นิกรชนจึงน้อมใจชื่นชมในมารวิชัย เป็นต้นกำเนิดเกิดพระพุทธรูปปางมารวิชัยขึ้น

ด้วยเดชอำนาจกล่าวสังฆจวงนี้และเดชอำนาจที่ข้าพเจ้านอบน้อมต่อพระไตรรัตน์ข้างต้น ขอให้หมู่นิกรชาวสยามจงมีชัยสิทธิตลอดไป ถึงแม้จะมีอริราชศัตรูผู้วิเศษมีเดชเทียมมารก็ตาม ขอชาวไทยได้พิชิตผลาญศัตรูไปดั่ง मैंมนุนิทรนั้น เทอญฯ



ข้อสังเกต

ในฉันทบทภาษาไทยนี้มีบทที่มีคำคร่อมวรรคที่มียัติภังค์อยู่หลายแห่ง ครูผู้ฝึกสอนจะต้องสอนให้นักเรียนสวดเอื้อนเสียงให้ไปต่อกับตัวหลังจนคล่อง หรือชำนาญ เสียงจะได้ไม่ขาดสายไป โดยเฉพาะก็คือฝึกให้นักเรียนผลัดกันหายใจ เช่น หายใจ ๒ คน คลอเสียงไป ๓ คน แล้ว ๒ คนแรกรับต่อ ๓ คนหลังหายใจ แล้วจึงรับกันต่อไปทั้งหมดพร้อมกัน

เฉพาะเรื่องคำยัติภังค์นี้ ขออย่าอีกนิดว่า เฉพาะในบทสวดพระพุทธคุณ บาทสุดท้ายที่ว่า “สัมพุทธการุญ- ญภาพนั้นนิรันดร” ตัว การุญ ให้เอื้อนเสียงโดยมิให้ต่อกับคำบทหลังให้เอื้อนเสียงไปตามสมควร แล้วหยุดให้เสียงขาดไปเลย แล้วจึงสวดต่อว่า -ญภาพนั้นนิรันดร ทั้งนี้เพราะเป็นบทสวดที่จะจบลงแล้ว

อนึ่ง เพื่อให้เยาวชนเข้าใจและซาบซึ้ง ในคุณของพระรัตนตรัย ฟังทราบความหมาย คุณของพระรัตนตรัย โดยย่อเพิ่มเติม ดังนี้ คือ

พระรัตนตรัย : หมายถึง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์

พระพุทธคุณมี ๙ ประการคือ

- | | |
|---------------------------|---|
| ๑. อรหัง | เป็นผู้ไกลจากกิเลส |
| ๒. สัมมาสัมพุทธโ | เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้ด้วยพระองค์เอง |
| ๓. วิชาจรรณสัมปันโน | เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้และความประพฤติ |
| ๔. สุคโต | เป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว |
| ๕. โลกวิทู | เป็นผู้รู้แจ้งโลก |
| ๖. อนุตตโร ปุริสทัมมสารถิ | เป็นสารถิผู้ฝึกบรูษได้โดยไม่มีใครยิ่งกว่า |
| ๗. สัตถา เทวมนุสสานัง | เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย |
| ๘. พุทโธ | เป็นผู้รู้ตื่นและเบิกบานแล้ว |
| ๙. ภควา | เป็นผู้มีโชคและเป็นผู้จำแนกแจกธรรม |

โดยสรุปพระคุณของพระพุทธเจ้ามี ๓ ประการคือ

- | | |
|----------------|--------------------------|
| ๑. ปัญญาธิคุณ | พระคุณคือพระปัญญาอันยิ่ง |
| ๒. วิสุทธิคุณ | พระคุณคือความบริสุทธิ์ |
| ๓. มหากรุณาคุณ | พระคุณคือพระมหากรุณา |

พระธรรมคุณมี ๖ ประการ คือ

๑. สวากขาโต ภควตา ธัมโม พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว
๒. สันติภูมิโก อันผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นได้ด้วยตนเอง
๓. อกาลิโก ไม่ประกอบด้วยกาลเวลา
๔. เอหิปัสสิโก ควรเรียกให้มาดู หรือมาพิสูจน์
๕. โอปนยิโก ควรน้อมเข้ามาไว้ในใจ
๖. ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิ อันวิญญูชนพึงรู้ได้เฉพาะตน

โดยประเภทเรียกว่า “สัทธรรม” มี ๓ ประการ คือ

๑. ปริยัตติสัทธรรม คำสั่งสอนที่จะต้องศึกษาเล่าเรียน ได้แก่ พระพุทธพจน์
๒. ปฏิปัตติสัทธรรม ปฏิปทาที่จะต้องปฏิบัติ ได้แก่ มรรคมีองค์ ๘ หรือไตรสิกขา
๓. ปฏิเวธสัทธรรม ผลอันจะพึงเข้าถึงหรือบรรลุด้วยการปฏิบัติโดยชอบ ได้แก่ มรรคผล และนิพพาน

สังฆคุณมี ๙ ประการ คือ

๑. สุปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติดี
๒. อสุปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติตรง
๓. ญายปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติถูกทาง
๔. สามีจิปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติสมควร
๕. อาหุเนยโย เป็นผู้สมควรรับของที่เขานำมาถวาย
๖. ปาหุเนยโย เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ
๗. ทักขิณเณยโย เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา หรือควรแก่ของทำบุญ
๘. อัญชสิกรณียโย เป็นผู้ควรแก่การกราบไหว้
๙. อนุตตรัง ปุณฺณุกเขตตัง โลกัสสะ เป็นเนืองนบุญอันยอดเยี่ยมของโลก

พระสงฆ์มี ๒ ประเภท คือ

๑. พระอริยสงฆ์
๒. พระสมมติสงฆ์





ข้อสังเกตเรื่องทำนองสวด

๑. การสวดภาษาบาลี มีทำนองสวด ๒ แบบ คือ ทำนองมคธ กับ ทำนองสังโยค

ทำนองมคธ เน้นความชัดเจนของคำและมีจังหวะหยุดเป็นวรรคๆ

ทำนองสังโยค เป็นการสวดติดต่อกันไปเรื่อย ๆ มีจังหวะหยุดหายใจแบบลักหายใจสั้น ๆ ตรงคำที่มีตัวสะกด แม่กก แม่กด แม่กบ ในคำที่มีสระเสียงสั้น

การสวดทำนองสังโยค คำขึ้นต้นภาษาบาลีทุกบท ให้ขึ้นเพิงคำเดียวทุกบท (ยกเว้น อิติปิ โส ให้ขึ้นว่า อิติปิ โส) ไม่ต้องเหินเสียงขึ้นให้สูง เอื้อนเสียงไปเรื่อย ๆ ดังนี้

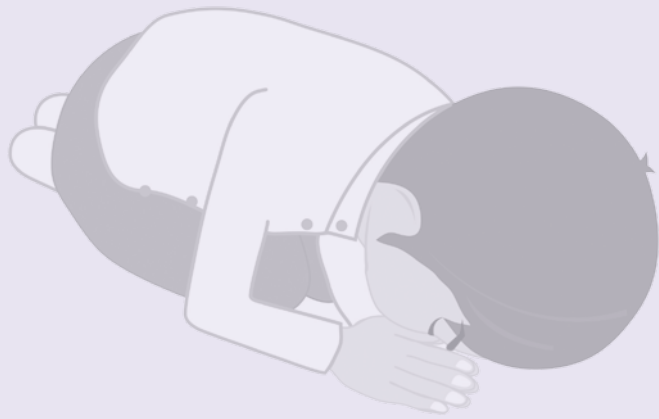
บทสวดนมัสการ	ขึ้นว่า นโม...แล้วรับ ตัสสะ ฯลฯ
บทพระพุทธคุณ	ขึ้นว่า อิติปิ โส .แล้วรับ ภควา ฯลฯ
บทธรรมคุณ	ขึ้นว่า สวากขาโต แล้วรับ ภควตา ฯลฯ
บทสังฆคุณ	ขึ้นว่า สุปฏิปันโน....แล้วรับ ภควโต ฯลฯ
บทขยสิทธิคาถา	ขึ้นว่า พาหุงแล้วรับ สหัสสะ ฯลฯ

๒. การสวดภาษาไทย ซึ่งเป็นคำสรรเสริญหรือพรณาคุณของพระรัตนตรัยนั้น แต่งด้วยคำประพันธ์ เป็นฉันท์บ้าง เป็นกาพย์บ้าง ตามระเบียบกำหนดให้สวดเป็นทำนองสรภัญญะ ไม่ใช่สวดแบบอ่านทำนองเสนาะ

๓. การสวดทำนองสรภัญญะ เน้นความไพเราะ อยู่ที่การใช้เสียง ลีลา จังหวะ เป็นส่วนประกอบ

จังหวะ คือหัวใจของการสวดที่มีทั้งจังหวะหนัก เบา และกลาง

เสียง นั้น มีทั้งเสียง สั้น ยาว เบา แรง



การประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

๑. การจัดการประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ทางราชการร่วมกับคณะสงฆ์ได้จัดกิจกรรมงานส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในวันวิสาขบูชา การประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ เป็นส่วนหนึ่งของงานนี้ ซึ่งผู้ชนะเลิศและรองชนะเลิศจะได้เข้ารับโล่พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวันเสด็จเปิดงานส่งเสริมพระพุทธศาสนาวันวิสาขบูชา โดยศูนย์ประสานงาน ทหารกองหนุนแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน เป็นผู้รับผิดชอบ ให้มีการประกวดขึ้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยจัดครั้งแรกที่วัดมหาธาตุฯ ท่าพระจันทร์ กรุงเทพมหานคร

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๘ - ๒๕๓๗ ศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนแห่งชาติ (ศกนช.) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ร่วมกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดดอนงคารามและศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย จัดประกวดที่วัดดอนงคาราม เขตคลองสาน กรุงเทพฯ

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ได้มอบให้กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบดำเนินการ ร่วมกับสำนักงานบริหารการศึกษาศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย (สพท.) และศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย โดยจัดการแข่งขันขึ้นที่วัดดอนงคาราม ได้จัดการปรับปรุง และพัฒนารูปแบบการแข่งขัน และวิธีการสวดมนต์ให้ดีขึ้น เป็นที่นิยมแพร่หลายทั่วไป

เมื่อสมัยที่ศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนแห่งชาติ (ศกนช.) เป็นแกนนำ การแข่งขัน รอบคัดเลือกได้แบ่งเป็น ๕ ภาค คือ ศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนแห่งชาติ (ศกนช.) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ภาค ๑,๒,๓,๔ (ตามกองทัพภาคทั้ง ๔ ภาคของกองทัพบก) เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ และส่วนกลางกรุงเทพฯ ศูนย์ประสานงานทหารกองหนุนแห่งชาติ (ศกนช.) เป็นผู้ดำเนินการ ตั้งแต่ระดับจังหวัด ภาค ให้เสร็จสิ้นก่อนวันมาฆบูชาของแต่ละปี โดยคัดเลือก

เอาภาคละ ๒ โรงเรียน (ระดับประถมศึกษา ๑ โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา ๑ โรงเรียน) มาแข่งขัน รอบชิงชนะเลิศที่กรุงเทพมหานคร ระดับละ ๕ โรงเรียน รวมเป็น ๑๐ โรงเรียน

ต่อมาเมื่อกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ในขณะนั้นเป็นแกนนำในการจัดการแข่งขัน ได้จัดให้มีการแข่งขันระดับจังหวัดทุกจังหวัด คัดเลือกให้เหลือจังหวัดละ ๒ โรงเรียน คือ ระดับประถมศึกษา ๑ โรงเรียน มัธยมศึกษา ๑ โรงเรียน แล้วส่งเข้าแข่งขันระดับเขตการศึกษาที่จังหวัดนั้น ๆ สังกัดอยู่ ซึ่งเขตการศึกษาทั่วประเทศมี ๑๒ เขต แต่ละเขตการศึกษาจะคัดเลือกให้เหลือเพียง ๒ โรงเรียน คือ ระดับประถมศึกษา ๑ โรงเรียน มัธยมศึกษา ๑ โรงเรียน เช่นเดียวกัน จากนั้นส่งเข้าชิงชนะเลิศระดับประเทศที่กรุงเทพมหานคร ส่วนที่กรุงเทพมหานครนั้น จัดเป็นเขตการศึกษาพิเศษ ทำการแข่งขันเช่นเดียวกัน แต่คัดเลือกโรงเรียนที่จะเข้าชิงชนะเลิศไว้ระดับละ ๓ โรงเรียน เนื่องจากมีโรงเรียนที่สมัครเข้าแข่งขันจำนวนมาก รวมโรงเรียนที่เข้าแข่งขันชิงชนะเลิศจำนวน ๓๐ โรงเรียน แบ่งเป็นระดับประถมศึกษา ๑๕ โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา ๑๕ โรงเรียน ผู้ที่ชนะเลิศ ๑, ๒, ๓ แต่ละระดับ และชมเชยอีกระดับละ ๓ โรงเรียน จะได้เข้ารับโล่พระราชทานระดับพระนามย่อ “สธ” จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวันที่เสด็จประกอบพิธีเปิดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาวันวิสาขบูชา

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ทางราชการได้มีการปรับเปลี่ยนกระทรวง ทบวง กรมใหม่ โดยกรมการศาสนาได้ไปสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกระทรวงตั้งขึ้นใหม่ ยังไม่มีหน่วยงานวัฒนธรรมระดับภาค มีแต่ระดับจังหวัด จึงต้องอาศัยภาคการปกครองของคณะสงฆ์ ซึ่งมีทั้งหมด ๑๘ ภาค แทนเขตการศึกษาเดิม เพราะฉะนั้นในส่วนภูมิภาคเมื่อโรงเรียนได้เข้าแข่งขันในระดับจังหวัดเสร็จเรียบร้อยแล้วก็คัดเลือกเอาโรงเรียนที่ชนะเลิศระดับภาค (ตามการปกครองของคณะสงฆ์) ในระดับ ประถมศึกษา ๑ โรงเรียน และมัธยมศึกษา ๑ โรงเรียน เข้าแข่งขันในระดับประเทศที่กรุงเทพมหานคร รวมโรงเรียนทั้งหมด ๓๖ โรงเรียน

ส่วนที่กรุงเทพมหานครจัดเป็นเขตภาคการศึกษาพิเศษทำการประกวดเช่นเดียวกัน แต่คัดเลือกโรงเรียนที่จะเข้าไปชิงชนะเลิศไว้ระดับละ ๓ โรงเรียน รวมโรงเรียนที่จะเข้าแข่งขันระดับประเทศทั้งหมด ๔๒ โรงเรียน แบ่งเป็นระดับประถมศึกษา ๒๑ โรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา ๒๑ โรงเรียน ผู้ที่ชนะเลิศ ๑, ๒, ๓ และชมเชย ๑, ๒, ๓ ทั้ง ๒ ระดับ จะได้เข้ารับโล่พระราชทานระดับพระนามย่อ “สธ” จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวันที่เสด็จประกอบพิธีเปิดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาเนื่องในวันวิสาขบูชา ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง





นักเรียนที่เข้าแข่งขันระดับประเทศที่วัดอนงคาราม ปี พ.ศ. ๒๕๔๗

๒. ลีและอุปกรณ์ที่ใช้เป็นแนวการฝึกฝนสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

การสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะนี้ เดิมที่ไม่มีรูปแบบ ไม่มีตัวอย่างในการสวดที่เป็นมาตรฐานที่ชัดเจน เมื่อมีการจัดประกวดขึ้นก็มีการพัฒนารูปแบบของการสวดวิธีสวด กติกาและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ โดยมีการพัฒนาจัดทำต้นแบบในการสวดตามลำดับ ดังนี้

ครั้งที่ ๑ ศูนย์ประสานงานกองทุนแห่งชาติ (ศกนช.) จัดทำเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗ นักเรียนโรงเรียนวัดประสพ จังหวัดสุรินทร์ สวดบันทึก

ครั้งที่ ๒ ศูนย์ประสานงานกองทุนแห่งชาติ (ศกนช.) ร่วมกับกรมการศาสนาและศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดอนงคาราม จัดทำขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๒ โดยนักเรียนโรงเรียนสตรีวัดระฆัง กรุงเทพมหานคร สวดบันทึกเสียงที่กรมประชาสัมพันธ์

ครั้งที่ ๓ กรมการศาสนา จัดทำเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยคณะนักเรียนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร สวดบันทึก

ครั้งที่ ๔ กรมการศาสนามาร่วมกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดอนงคาราม จัดทำขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๙ บันทึกเป็นแถบวีดิทัศน์ (วีดิโอเทป) จำนวน ๒,๐๐๐ ม้วน นักเรียนโรงเรียนศึกษานารี สวดบันทึกและได้ถ่ายเสียงจากวีดิโอเทปเป็นแถบบันทึกเสียง ๕,๐๐๐ ม้วน มูลนิธิ “แถม-สร้อย ชอบฝึก” เป็นผู้อุปถัมภ์ในการจัดทำ

ครั้งที่ ๕ สำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย จัดทำเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นแถบบันทึกเสียง จำนวน ๕,๐๐๐ ม้วน และ VCD อีกจำนวน ๓,๐๐๐ แผ่น โดยถ่ายมาจากวีดิทัศน์ (วิดีโอเทป) ที่มีอยู่แล้ว

ครั้งที่ ๖ สำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย จัดทำเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๙ เป็น VCD จำนวน ๑๐,๐๐๐ แผ่น โดยมีนักเรียนที่ได้รับรางวัลชนะเลิศ ระดับประเทศ ในงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาวันวิสาขบูชาประจำปี ๒๕๔๙ คือ โรงเรียนสงวนหญิง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นผู้สวดบันทึกระดับมัธยม และโรงเรียนวัดอัยยการาม จังหวัดปทุมธานี เป็นผู้สวดบันทึกระดับประถม



๓. ระเบียบปฏิบัติในการประกวดสวดมนต์หมู่

ระเบียบปฏิบัติเพื่อให้การจัดประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ มีแบบแผนใช้เป็นแนวทางปฏิบัติที่จะช่วยรักษาวินัยธรรมให้เป็นเอกลักษณ์ไทย จึงวางระเบียบปฏิบัติในการจัดประกวดสวดมนต์หมู่ฯ ไว้ ดังต่อไปนี้

๑. ผู้เข้าประกวดเข้าไปในสถานที่จัดไว้ โดยเดินเข้าเรียงหนึ่งหรือเป็นแถวหน้ากระดาน ตรงไปที่โต๊ะหมู่บูชา กราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ ๓ ครั้ง แล้วทำความเคารพธงชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์ ตามลำดับ

๒. ระเบียบปฏิบัติและบทสวดที่กำหนดใช้ประกวด



๒.๑ นั่งคุกเข่าประนมมือสวดบทนมัสการพระรัตนตรัยแบบสวดนำ (อรหัง สัมมาสัมพุทธโธ ภควาฯลฯ)

๒.๒ สวดบทนมัสการพระพุทธเจ้า (นโม ตัสสะ ภควโต ฯลฯ)

๒.๓ สวดบทพระพุทธรุคุณ ภาษาบาลี (อิติปิ โส ภควา ฯลฯ) ทำนองสังโยค เสร็จแล้ว สวดบทพระพุทธรุคุณภาษาไทย (องค์ใดพระสัมพุทธ ฯลฯ) ทำนองสรภัญญะ จบแล้วกราบ ๑ ครั้ง

๒.๔ สวดบทพระธรรมคุณ ภาษาบาลี (สวากขาโต ภควตา ธัมโม ฯลฯ) ทำนองสังโยค สวดบทพระธรรมคุณภาษาไทย (ธรรมคือคุณากร ฯลฯ) ทำนองสรภัญญะ จบแล้วกราบ ๑ ครั้ง

๒.๕ สวดบทพระสังฆคุณ ภาษาบาลี (สุปฏิปันโน ภควโต ฯลฯ) ทำนองสังโยค สวดบทพระสังฆคุณภาษาไทย (สงฆ์ใดสวากศาสดา ฯลฯ) ทำนองสรภัญญะ จบแล้วกราบ ๑ ครั้ง

๒.๖ สวดบทขยสิทธิคาถา ภาษาบาลี (พาหุง สหัสสะ.. ฯลฯ) ทำนองสังโยค สวดบทขยสิทธิคาถาภาษาไทย (ปางเมื่อพระองค์ปรมพุทธ ฯลฯ) ทำนองสรภัญญะ จบแล้วกราบ ๑ ครั้ง วางมือลงอยู่ในท่าเตรียม

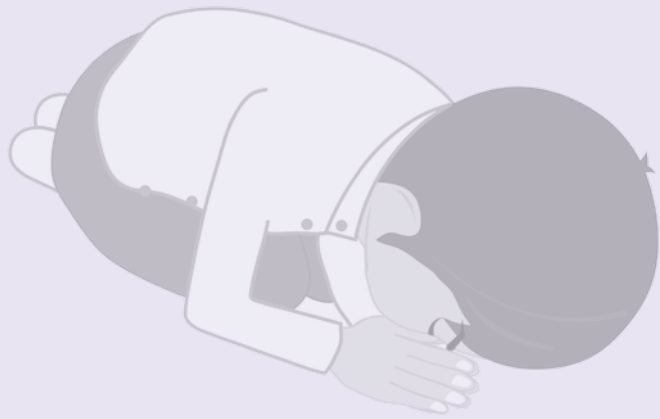
๒.๗ กราบลาพระรัตนตรัยแบบเบญจางคประดิษฐ์อีก ๓ ครั้ง เดินเข้าถอยออกมา แต่พองาม ยืนขึ้นแล้วเดินเรียงหนึ่งออกไปจากสถานที่ประกวด เป็นเสร็จพิธี

ถ้าในสถานที่จัดประกวดมีการตั้งโต๊ะหมู่บูชาธงชาติไทย และพระบรมฉายาลักษณ์ไว้พร้อม และจำนวนโรงเรียนที่เข้าประกวดมีไม่มาก สามารถบริหารเวลาให้เสร็จทันในเวลาอันเหมาะสม หลังจากกราบพระรัตนตรัยเสร็จแล้ว จะให้นักเรียนทำความเคารพธงชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์พร้อมกัน เสร็จแล้วเดินเรียงหนึ่งออกไปจากสถานที่ประกวดก็ได้

แต่ถ้าเห็นว่าวิธีการดังกล่าวจะทำให้เสียเวลามากไป จะตัดลดขั้นตอนนี้ออกไปก็ได้ ให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการในสถานที่นั้น ๆ พิจารณาตกลงกันเอง

อนึ่ง ในการประกวดสวดมนต์หมู่ฯ ในบางจังหวัดจัดให้มีการรายงานตัวผู้เข้าประกวดว่า ชื่ออะไร เรียนอยู่ชั้นไหน มาจากโรงเรียนไหน และใครเป็นผู้ควบคุมฝึกสอน เป็นต้น ขั้นตอนนี้ก็ไม่ควรทำ เพราะจะทำให้เกิดความลำเอียงได้ และทำให้เสียเวลาไปโดยใช่เหตุฯ





กรรมการ และกติกาการตัดสิน

ในการประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ นี้ มีการจัดประกวด ทั้งภายนอกและในสถานศึกษา ในระหว่างสถานศึกษาด้วยกันเอง ในทุกจังหวัด และทุกภาคของประเทศ ผู้ที่ทำหน้าที่ให้ความเป็นธรรมในการประกวดทุกครั้ง คือ กรรมการ เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยในการจัดประกวดสวดมนต์หมู่ฯ จึงได้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลผู้เป็นกรรมการตัดสิน เกณฑ์การให้คะแนน และเกณฑ์การตัดคะแนนต่าง ๆ เพื่อใช้ในการจัดประกวดสวดมนต์หมู่ฯ ไว้ดังต่อไปนี้ คือ

๑. คุณสมบัติของผู้เป็นกรรมการตัดสินสวดมนต์หมู่ฯ

๑. เป็นผู้มีความยุติธรรม ไม่มีความลำเอียงด้วยอคติ ๔
๒. เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจดีในระเบียบ กติกา และกฎเกณฑ์การตัดสินต่าง ๆ
๓. เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในการสวดทำนองสังโยคและทำนองสรภัญญะและรู้ลักษณะของฉันทลักษณ์และบทประพันธ์ได้ดีทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย
๔. เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทสวดทั้งที่เป็นภาษาบาลีและภาษาไทย
๕. เป็นผู้มีความประพฤติเหมาะสม มีคุณธรรมเป็นที่น่าเคารพนับถือ
๖. ไม่มีนักเรียนของตนเข้าแข่งขันในขณะที่ทำหน้าที่เป็นกรรมการตัดสิน

๒. กติกาการจัดประกวดเบื้องต้น

๑. ถ้ากรณีมีโรงเรียนส่งเข้าประกวดจำนวนมาก คณะกรรมการอาจจะพิจารณา จัดการประกวดออกเป็น ๒ รอบ คือ รอบคัดเลือก และรอบชิงชนะเลิศ
๒. การประกวดรอบคัดเลือก จะกำหนดให้สวดเฉพาะบทพระพุทธานุสสติทั้งภาษาบาลี (ทำนองสังโยค) และภาษาไทย (ทำนองสรภัญญะ) หรืออาจเพิ่มบทใดบทหนึ่ง หรือหลายบท หรือทั้งหมดก็ได้ ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคณะกรรมการจัดการประกวด

๓. การประกวดรอบชิงชนะเลิศ ให้สวดทั้งภาษาบาลี (ทำนองสังโยค) และภาษาไทย (ทำนองสรภัญญะ) ทุกบทรวมทั้งบทพาหุง ผลการประกวด คือ ชนะเลิศ ๑ รางวัล และรองชนะเลิศ ๒ รางวัล (รองชนะเลิศอันดับที่ ๑ และ ๒) และชมเชย ๓ รางวัล (ชมเชยอันดับที่ ๑-๒- ๓)

๔. การจัดสถานที่ให้จัดโต๊ะหมู่บูชาพร้อมด้วยธงชาติและพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในสถานที่จัดการประกวด เพื่อให้ผู้เข้าประกวดกราบพระรัตนตรัย เคารพธงชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์ตามลำดับ

๕. กติกาการประกวดเบื้องต้นนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคณะกรรมการ

๓. เกณฑ์การตัดสิน

๑. ความถูกต้องของการกราบพระรัตนตรัย การทำความเคารพธงชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์ ตามลำดับ

๒. ความถูกต้องของอักขระ จังหวะ และทำนอง

๓. ความไพเราะของน้ำเสียงในการสวดมนต์หมู่ฯ

๔. ความพร้อมเพรียง มารยาทของหมู่คณะ เช่น การกราบ เป็นต้น

๕. ความถูกต้องสวยงามของท่าทางขณะสวดมนต์ เช่น การประนมมือ เป็นต้น

๖. ผลการตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นอันยุติ

๔. เกณฑ์การให้คะแนน

๑. ความถูกต้องของอักขระ ๒๐ คะแนน

๒. ความถูกต้องของจังหวะ ๒๐ คะแนน

๓. ความถูกต้องของทำนอง ๒๐ คะแนน

๔. น้ำเสียง ๒๐ คะแนน

๕. ความพร้อมเพรียงโดยรวม ๑๐ คะแนน

๖. มารยาทและท่าทาง ๑๐ คะแนน



คำอธิบาย

๑. ความถูกต้องของอักขระ

หมายถึง การว่าตัวอักษร คือ พยัญชนะ และสระ ได้ชัดเจนถูกต้องตามหลักภาษาไทย และภาษาบาลี ว่าตัวกล้ำ ตัว ร ตัว ล อักษรสูง อักษรต่ำ ทีฆะ รัสสะ อัฒ-สระได้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของภาษา

๒. ความถูกต้องของจังหวะ

หมายถึง รู้จักรวรรคตอนว่า ตรงไหนควรหยุด ตรงไหนไม่ควรหยุด ตรงไหนควรว่าติดต่อกันไป ตรงไหนควรเอื้อน (จังหวะที่ถือว่าผิดคือจังหวะที่ว่าซ้ำยืดขาดหรือเร็วจนเกินไปและหยุดในแต่ละวรรคนานเกินไป)

๓. ความถูกต้องของทำนอง

หมายถึง เมื่อสวดภาษาบาลี สวดตามสังโยควิธี เมื่อสวดภาษาไทยสรรเสริญพระพุทธคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆคุณ และบทพาหุง ต้องสวดทำนองสรภัญญะให้ถูกต้องตามบทประพันธ์นั้น ๆ (ห้ามสวดทำนองเสนาะ)

๔. ความไพเราะของน้ำเสียง

หมายถึง เสียงที่เปล่งออกมาเต็มเสียง ดังชัดเจน มีกังวานไพเราะเสนาะหู ไม่แหบหรือค่อยจนเกินไป เสียงกลมกล่อม ไม่แตก ไม่พร่า การเอื้อนก็เอื้อนได้ไพเราะ

๕. ความพร้อมเพรียงโดยรวม

หมายถึง ขณะสวดว่าพร้อมกัน ทั้งอักษร จังหวะ ทำนอง กลมกลืนเสมือนเสียงเดียวกัน ไม่มีเสียงแตกแยกออกไป เช่น หลายคนว่าเสียงสูง แต่มีบางคนว่าเสียงต่ำ หรือหลายคนสวดเร็วหรือพอดี แต่บางคนสวดช้าและลากเสียง เป็นต้น

๖. มารยาทและท่าทาง

หมายถึง การแต่งกาย ความเรียบร้อยของแต่ละคนและทั้งคณะ กิริยาที่เข้าไปในสถานที่ประกวดสวดมนต์ การเดินเข้าไปที่ประชุม การเดินเข้า การนั่งคุกเข่า (อิริยาบถขณะสวดมนต์ต้องนั่งคุกเข่าประนมมือ) การกราบพระรัตนตรัยแบบเบญจางคประดิษฐ์ การทำความเคารพธงชาติ และการแสดงความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ (ถ้าไม่ได้ตั้งไว้ให้กราบพระรัตนตรัยแล้วเริ่มสวดได้เลย)



๕. เกณฑ์การตัดคะแนน

ก. เกณฑ์การตัดสิน “อักษระ”

เกณฑ์ที่คณะกรรมการพิจารณาตัดคะแนนเกี่ยวกับอักษระ คือ

๑. สวดตัว ร เป็น ล ตัด ๑ คะแนน (ทุกครั้งที่ว่าผิด)
๒. คำควบกล้ำว่าไม่ควบกล้ำตัด ๑ คะแนน (ทุกครั้งที่ว่าผิด)
๓. สวดผิดตามที่ตั้งข้อสังเกตไว้ในบทที่ ๒ ตัดคำละ ๑ คะแนน
๔. สวดผิดคำอื่นนอกเหนือจากนี้ ตัดคำละ ๑ คะแนน

ข. เกณฑ์การตัดสิน “จังหวะ”

เกณฑ์ที่คณะกรรมการพิจารณาตัดคะแนนเกี่ยวกับจังหวะ คือ

๑. ขึ้นบทนำผิดแบบ กล่าวคือ ต้องขึ้นนำคำเดียวในบท นะโม/สวากขาโต/สุปฏิปันโน และพาหุง หากขึ้นมากกว่าคำเดียวให้ตัด บทละ ๑ คะแนน ยกเว้นบทพุทธคุณ ให้ขึ้นว่า อิติปิโส

๒. สวดจังหวะไม่เท่ากัน ช้าบ้าง เร็วบ้าง ให้ตัดแห่งละ ๑ คะแนน

๓. คำคร่อมวรรคที่มีเครื่องหมายยัติภังค์ ต้องเอื้อน (เอื้อนให้เสียงต่อเนื่องไปถึงคำในวรรคถัดไปโดยมิให้เสียงขาด) หากไม่เอื้อนถือว่าผิดจังหวะ ให้ตัดแห่งละ ๑ คะแนน เว้นแต่วรรคก่อนจบ ให้เอื้อนโดยให้เสียงขาดคำ หากมิให้เสียงขาดคำให้ตัด ๑ คะแนน เช่น บทสวดพระพุทธรุคุณ ภาษาไทยที่ว่า “สัมพุทธการุญ- ญภาพันนั้นนิรันดร” ต้องเอื้อนคำว่า “รุญ” ให้เสียงขาดคำจากคำว่า “-ญภาพันนั้น”

๔. สวดเร็วหรือช้าเกินไปทุกบททั้งภาษาบาลีและภาษาไทย ให้ตัดคะแนนได้ แต่ต้องให้คะแนนไม่เกินระดับพอใช้

ค. เกณฑ์การตัดสิน “ทำนองที่สวด”

เกณฑ์ที่คณะกรรมการพิจารณาตัดคะแนนเกี่ยวกับทำนองสวดมนต์ คือ

๑. บทนมัสการพระรัตนตรัยไม่สวดเป็นทำนองนำ คือ มีผู้นำ ๑ คน ที่เหลือให้สวดตาม หรือมีผู้นำ ๑ คน แล้วสวดพร้อมกันทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง

๒. การสวดภาษาบาลี ตั้งแต่บท นะโม เป็นต้นไป ไม่สวดทำนองสังโยค

๓. การสวดภาษาไทย ไม่สวดทำนองสรภัญญะตามลักษณะฉันทลักษณ์นั้น ๆ



๔. การแข่งขันในรอบคัดเลือกก็ดี รอบชิงชนะเลิศก็ดี สวดบทที่กำหนดให้ไม่ครบและไม่ปฏิบัติตามกติกากำหนดไว้ ให้คะแนนได้ไม่เกินระดับพอใช้

ง. เกณฑ์การตัดสิน “น้ำเสียง”

เกณฑ์ที่คณะกรรมการพิจารณาตัดสินคะแนนเกี่ยวกับน้ำเสียงในการสวดมนต์ คือ

๑. สวดใช้เสียงดังเกินไป ไม่กลมกล่อม หรือเบาเกินไป จนฟังไม่ชัดเจน
๒. เสียงไม่เข้ากัน เช่น เสียงสูง เสียงต่ำ เสียงเล็ก เสียงใหญ่ เป็นต้น
๓. ขึ้นบทนำออกเสียงสูงเหินเกินไป

จ. เกณฑ์การตัดสิน “ความพร้อมเพรียง”

เกณฑ์ที่คณะกรรมการพิจารณาตัดสินคะแนนเกี่ยวกับความพร้อมเพรียงในการสวดมนต์หมู่ คือ

๑. สวดไม่พร้อมเพรียงกัน เช่น การรับไม่พร้อมกัน เป็นต้น
๒. ผู้สวดนำ ขึ้นบทนำครั้งแรกอาจไม่ชอบใจหรือรู้สึกเพี้ยน ขึ้นบทนำใหม่เป็นครั้งที่ ๒ แสดงถึงความไม่พร้อม ให้ตัดคะแนน ครั้งละ ๑ คะแนน
๓. สวดข้ามบท เช่น กำหนดให้สวดทุกบท เมื่อสวดบทพุทธคุณจบแล้ว ไม่สวดบทธรรมคุณต่อกับบทพุทธคุณ แต่ข้ามไปสวดบทสังฆคุณ เป็นต้น ลักษณะอย่างนี้ กรรมการมีสิทธิ์ที่จะพิจารณาให้คะแนนได้ไม่เกินระดับพอใช้

ฉ. เกณฑ์การตัดสิน “มารยาทและท่าทาง”

เกณฑ์ที่คณะกรรมการพิจารณาตัดสินคะแนนเกี่ยวกับมารยาทและความพร้อมขณะทำการประกวดสวดมนต์หมู่ฯ คือ

๑. ไม่เดินเข้าเข้าไปในสถานที่จัดประกวด (หน้าโต๊ะหมู่บูชา)
๒. กราบพระรัตนตรัยไม่พร้อมเพรียงกัน การทำความเคารพธงชาติ และ พระบรมฉายาลักษณ์ ไม่ถูกต้อง (ถ้ากรณีมีการตั้งธงชาติ และพระบรมฉายาลักษณ์ไว้)
๓. การนั่ง การเดินเข้า และการลุกขึ้น ไม่พร้อมเพรียงกันทั้งคณะ
๔. ไม่สงบนิ่งในขณะที่สวด มีอาการไม่สำรวม เช่น มองซ้าย-ขวา เป็นต้น
๕. ความไม่พร้อมอย่างอื่น เช่น การแต่งกายไม่เรียบร้อยทั้งที่อยู่โรงเรียนเดียวกัน เป็นต้น ให้อยู่ในดุลพินิจของคณะกรรมการ หากปรากฏว่าไม่พร้อม กรรมการมีสิทธิ์ให้คะแนนไม่เกินกว่าระดับพอใช้

อนึ่ง จากประสบการณ์ในการจัดประกวดสวดมนต์หมู่ฯ ที่ผ่านมามีคณะกรรมการได้รวบรวมข้อบกพร่องของนักเรียนที่เข้าประกวด ซึ่งส่วนใหญ่มักจะสวดผิดเป็นเหตุให้เสียคะแนนได้ เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้ฝึกสอนและกรรมการตัดสินได้ระมัดระวังมิให้เกิดการผิดพลาดอีกต่อไป จึงได้รวบรวมข้อบกพร่องดังกล่าวมารวมพิมพ์ไว้ ดังนี้

ตัวอย่างข้อผิดพลาดที่ถูกหักคะแนน ในบทสวดภาษาบาลี

บทสวด	สวดผิดเป็น (คำอ่าน)	สวดถูกต้อง(คำอ่าน)
อรหัง	อา-ระ-หัง หรือ อา-ระ-หัง	อะ-ระ-หัง
สมมาสมพุทโธ	ส้า-มา-ส้า-พุต-โธ หรือ สาม-มา-สาม-พุต-โธ	ส้า-มา-ส้า-พุต-โธ
ภควา	พะ-คะ-วา หรือ พะ-คะ-วา	พะ-คะ-วา
นมสสามิ	หนะ-หมัด-ข้า-หมิ	นะ-มัด-สามิ
นมามิ	หนะ-มา-หมิ	นะ-มา-มิ
อรหโต	อา-ระ-หะ-โต	อะ-ระ-หะ-โต
นโม ตสส	นาโม - ตาด - สะ	นะ-โม-ตัด-สะ
สมมาสมพุทฺธสส	สาม-มา-สาม-พุต-ถาด-สะ	ส้า-มา-ส้า-พุต-ตัด-สะ
ภควโต	พะ-คะ-หะ-โต หรือ ผัก-คะ-หะ-โต	พะ-คะ-วะ-โต
สุคโต	สุ-คะ-โต	สุ-คะ-โต
สวากขาโต	สะ-หว่า-ค้ำ-โต	สะ-หว่าก-ขา-โต
วิขชาจรณ-	วิ-ชา-จะ-ระ-ณะ-	วิต-ชา-จะ-ระ-นะ
อฏฺฐ	อัด-สะ	อัด-ถะ
สทสส	สา-ห้ส-สะ	สะ-หัด-สะ
ครีเมขลั	คี-เม-คะ-ลั	ครี-เม-คะ-ลั
อุทิตโฆรส-	อุ-ทิ-ตะ-โห-ระ-สะ-	อุ-ทิ-ตะ-โค-ระ-สะ

หมายเหตุ : คำว่า “อาหุเนยโย” เป็นต้น ออกเสียงได้ ๓ แบบ (โดยไม่ตัดคะแนน) คือ

๑. อาหุโนโย (อา - หุ - โน - โย)
๒. อาหุเนยโย (อา - หุ - เนย - โย)
๓. อาหุเนยโย (อา - หุ - เนย์ - โย)



ตัวอย่างข้อผิดพลาดที่ถูกหักคะแนน ในบทสวดภาษาไทย

บทสวด	สวดผิดเป็น	สวดถูกต้อง
องค์ใดพระสัมพุทธ	องค์-ใด-ผละ-สำ-พุทธ	องค์-ใด-พระ-สำ-พุต
เกลดสมา	กิ-เหลด-มาน	กะ-เหลด-มาน
ก็เบิกบาน	ก็ - เบ็ก - บาน	ก็ - เปิก - บาน
คือดอกบัว	คือ - ดอก - บัว	คือ - ดอก - บัว
ราศี บ พันพัว	รา - ศี - บ - พัน - พัว	รา - ศี - บ - พัน - พัว
ประกอบด้วย	ปรา - กอบ - ด้วย	ประ - กอบ - ด้วย
ตั้งสาคร	ตั้ง - ซ้ำ - คอน	ตั้ง - สา - คอน
มะละโอมะ	หมะ - หละ - โอ - คะ	มะ - ละ - โอก - คะ
น้ำใจหยาบ	หนาม - ใจ - หยาบ	น้ำ - ใจ - หยาบ
ดุจดวง	ดุด - จะ - ดวง	ดุด - ดวง
ดุจคลอง	ดุด - คลอง	ดุด - จะ - คลอง
สมาธิ	สะ-หมา-ทิ	สะ-มา-ทิ
ประดุจรำพัน	ประ-ดุด-จะ-รำ-พัน	ประ-ดุด-รำ-พัน
วูธะประดิษฐ์	หฺว-ทะ-ประ-ดิด	ว-ทะ-ประ-ดิด
ปางเมื่อ	ปาง - เมื่อ	ปาง - เมื่อ
ชีศรีเมขลา	ชี - ศี - หริ - เม - คะ - ละ	ชี - ศี - ริ - เม - ชะ-ละ
กระเหิมหาญ	กระ - เห็ม - หาน	กระ - เหิม - หาน
สุชินะราชา	สุ - ชิ - นะ - รา - ชา	สุ - ชิน - นะ - รา - ชา
พระทศพล	พระ - ทด - สะ - พน	พระ - ทะ - สะ - พน
พละเดชะ	พละ - เด - ชะ	พะ-ละ - เดด - ชะ

๖. หลักการพิจารณาตัดสินในกรณีได้คะแนนเท่ากัน

จากประสบการณ์ในการประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ที่ผ่านมามักจะเกิดปัญหาถกเถียงกันในเรื่องการให้คะแนนการตัดสินอยู่เสมอ เพื่อแก้ปัญหาและเป็นหลักในการพิจารณาตัดสิน จึงวางหลักการพิจารณาในการตัดสินสำหรับกรรมการไว้ ดังนี้

๑. ถ้ามีกรรมการตัดสิน ๕ หรือ ๗ หรือ ๙ ท่าน จะใช้วิธีตัดคะแนนของกรรมการที่ให้คะแนนสูงสุดและต่ำสุดออก รวมเฉพาะกรรมการที่ให้คะแนนในระดับกลางแล้วหารด้วยจำนวนกรรมการที่เหลือ จะได้ผลลัพธ์ถูกต้อง ถือเป็นอันยุติ

๒. ถ้ารวมคะแนนของกรรมการที่ให้คะแนนระดับกลางแล้ว ผลลัพธ์มีคะแนนเท่ากัน ให้เอาคะแนนของกรรมการทุกคนมารวมกัน ถ้าโรงเรียนใดได้มากกว่า ถือว่าโรงเรียนนั้นเป็นผู้ชนะ (เฉพาะที่มีกรรมการ ๕ หรือ ๗ หรือ ๙ ท่าน)

๓. ถ้ามีกรรมการตัดสิน ๓ หรือ ๔ ท่าน จะใช้วิธีรวมคะแนนจากกรรมการทั้งหมดแล้วหารด้วยจำนวนกรรมการ ก็จะได้ผลลัพธ์ที่ถูกต้อง ถือเป็นอันยุติ

๔. หากสามวิธีข้างต้นนั้นยังหาข้อยุติไม่ได้ ให้ดูคะแนนพิเศษในช่องคะแนนพิเศษในใบให้คะแนนว่า มีอยู่หรือไม่ ถ้ามีให้เอาคะแนนนั้นมาบวกเข้ากับคะแนนที่ได้ โรงเรียนใดได้คะแนนมากกว่า ถือว่าเป็นผู้ชนะ

๕. ถ้าไม่มีคะแนนพิเศษตามข้อ ๔ ให้กรรมการยึดถือเอาคะแนนอักษร หากโรงเรียนใดได้คะแนนอักษรมากกว่า ถือว่าโรงเรียนนั้นเป็นผู้ชนะ ถ้าคะแนนอักษรเท่ากันอีก ให้ดูคะแนนจังหวะ ทำนอง น้ำเสียง เป็นเกณฑ์ตัดสินไปตามลำดับจนกว่าจะยุติ



ใบประเมินผล

การประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

ณ

เลขที่.....ระดับ ประถม มัธยม, รอบ คัดเลือก ชิงชนะเลิศ วันที่.....

ลำดับ ที่	เกณฑ์การตัดสิน ความถูกต้องของ	คะแนน เต็ม	เกณฑ์การให้คะแนน									
			ดีมาก			ดี			พอใช้			
1	อักขระ	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10
2	จังหวะ	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10
3	ทำนองที่สวด	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10
4	น้ำเสียง	20	19	18	17	16	15	14	13	12	11	10
5	ความพร้อมเพรียงโดยรวม	10	9	8	-	7	-	-	6	5	-	-
6	มารยาทและท่าทาง	10	9	8	-	7	-	-	6	5	-	-
รวม		100	คะแนนที่ได้รวม =					คะแนน				

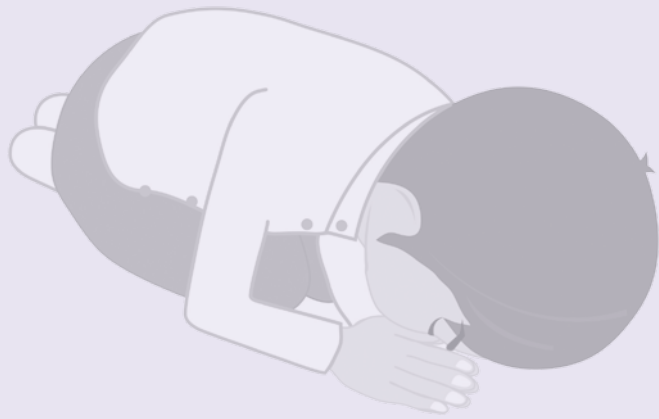
คะแนนพิเศษ ๑ ๒ ๓

ความเห็นของกรรมการ.....

ลงชื่อ..... กรรมการ
 (.....)
/...../.....

หมายเหตุ : ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องคะแนนพิเศษ ๑ ๒ ๓ ถ้าเห็นว่าสวดได้ดีมาก
 เพื่อไว้พิจารณาตัดสินในกรณีที่มีคะแนนเท่ากัน





บทที่ ๕

บทสวดสรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

๑. บทสวดนมัสการพระรัตนตรัย (ทำนองสวดนำ)

อรหัง สัมมาสัมพุทธโธ ภควา, พุทธัง ภควันตัง อภิวาเทมิ (กราบ)
สวากขาโต ภควตา ธัมโม, ธัมมัง นมัสสามิ (กราบ)
สุปฏิปันโน ภควโต สวากสังโฆ, สังฆัง นมามิ (กราบ)

๒. บทสวดนมัสการ (ทำนองสังโยค)

นะโม (รับ) ตัสสะ ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทธัสสะฯ
นะโม ตัสสะ ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทธัสสะฯ
นะโม ตัสสะ ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทธัสสะฯ



๓. บทสวดพระพุทธรคุณ (ทำนองสังโยค)

อิติปิ โส (รับพร้อมกัน) ภควา อรหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชาจรรณสัมปันโน สุคโต โลกาวิทู
อนุตตโร ปุริสทัมมสารถิ สัตถา เทวมนุสสานัง พุทโธ ภควาติฯ

บทสวดพระพุทธรคุณ (ทำนองสรภัญญะ)

องค์ใดพระสัมพุทธ์ (รับพร้อมกัน)	สุวิสุทธสันดาน
ตัตมุลเกลสมาร ^๑	บ ^๒ มิหม่นมิหมองมัว
หนึ่งในพระทัยท่าน	ก็เบิกบานคือดอกบัว
ราศี บ พันพัว	สุวคนธกำจร
องค์ใดประกอบด้วย	พระกรุณาตั้งสาคร
โปรดหมู่ประชากร	มละ ^๓ โอฆกันดาร ^๔
ชี้ทางบรรเทาทุกข์	และชี้สุขเกษมศานต์
ชี้ทางพระนฤพาน ^๕	อันพ้นโศกวิโยคภัย
พร้อมเบญจพิธจัก-	ขุจรวิมลใส
เห็นเหตุที่ใกล้ไกล	ก็เจนจบประจักษ์จริง
กำจัดน้ำใจหยาบ	สันดานบาปแห่งชายหญิง
สัตว์โลกได้พึงพิง	มละบาปบำเพ็ญบุญ
ข้า ขอประณตน์้อม	ศิรเกล้าบังคมคุณ
สัมพุทธการุญ-	ณภาพนั้น นิรันดรฯ

๑ ตัตมุลเกลสมาร = ตัตราคิเลสมาร

๒ บ บ = ไม่น

๓ มละ = ละ ทิ้ง

๔ โอฆกันดาร = ห้วงน้ำที่ข้ามได้ยากยิ่ง เป็นคำเปรียบเทียบหมายถึงกิเลส

๕ พระนฤพาน = พระนิพพาน



๔. บทสวดพระธรรมคุณ (ทำนองสังโยค)

สวากขาโต (รับพร้อมกัน) ภควตา ฉัมโม สันติภูจ्ฌิโก อกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปนยิโก
ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิตา

บทสวดพระธรรมคุณ (ทำนองสรภัญญะ)

ธรรมะคือคุณากร (รับพร้อมกัน)	ส่วนชอบसार ^๑
ดุจดวงประทีปชัชวาล	
แห่งองค์พระศาสดาจารย์	ส่องสัตว์สันดาน
สว่างกระจ่างใจมนต์ ^๒	
ธรรมได้นับโดยมรรคผล	เป็นแปดพึงยล
และแก้กับทั้งนฤพาน	
สมญาโลกอุดรพิสดาร	อันลึกโอฬาร
พิสุทธิ์พิเศษสุกใส	
อีกธรรมต้นทางครุไร ^๓	นามขนานขานไช
ปฏิบัติปริยัติเป็นสอง	
คือทางดำเนิน ^๔ ดุจคลอง	ให้ล่งลุปอง
ยังโลกอุดรโดยตรง	
ข้า ขอโอนอ่อนอุตมงค์ ^๕	นบธรรมจ้านง
ด้วยจิตต์ ^๖ และกายวาจา (กราบ)	

๑ สาร = สาธ = ดีแล้ว ชอบแล้ว

๒ มนต์ = อ่อนแอ โง่เขลา

๓ ครุไร = แผงมาจาก ไคล = ไป

๔ ต้นฉบับเป็น “คือทางดำเนินดุจคลอง”

๕ อุตมงค์ = อุตมังก์ = ส่วนสูงสุดของร่างกาย คือ หัว

๖ จิตต์ = จิต ใจ

๕. บทสวดพระสังฆคุณ (ทำนองสังโยค)

สุปฏิปันโน (รับพร้อมกัน) ภควโต สาวกสังโฆ อสุปฏิปันโน ภควโต สาวกสังโฆ
ญายปฏิปันโน ภควโต สาวกสังโฆ สามิจิปปฏิปันโน ภควโต สาวกสังโฆ ยทิทัง จัตตาริ ปุริสยุคานิ
อัญญะ ปุริสบุคคลา, เอสะ ภควโต สาวกสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิณเวยโย อัญชลิกรรมิโย
อนุตตรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติฯ

บทสวดพระสังฆคุณ (ทำนองสรภัญญะ)

สงฆ์โตสาวกศาสดา (รับพร้อมกัน) รับปฏิบัติมา
แต่องค์สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
เห็นแจ้งจตุสัจเสด็จบรร-
ระงับและดับทุกข์ภัย
โดยเสด็จพระผู้ตรัสไตร^๑
สะอาดและปราศมัวหมอง
เห็นห่างทางข้าศึกปอง
ด้วยกายและวาจาใจ
เป็นเนืองน่านบุญอันไพ-
และเกิดพิบูลย์พูนผล
สมญาเอารส^๒ทศพล
อเนกจะนับเหลือตรา
ข้า ขอนบหมู่พระศรา-
นุคุณประดุจรำพัน
ด้วยเดชบุญข้าอภิวันท์
อุตมดิเรกนิริตีสัย^๔
จงช่วยขจัดโทษภัย
จงดับและกลับเสื่อมศุณย์ฯ (กราบ)

ลู่ทางที่อัน
ปัญญาผ่องใส
บ มีลำพอง
ศาลแต่โลกภัย
มีคุณอนันต์
พก^๓ทรงคุณา-
พระไตรรัตนอัน
อันตรายใดใด

๑ ตรัสไตร = สอนโลก ๓ คือ มนุษย์โลก เทวโลก และ พรหมโลก
๒ เอารส = โอรส
๓ ศราพก = สาวก
๔ นิริตีสัย = พิเศษยิ่ง ประเสริฐยิ่ง



๖. บทสวดชยลิตธิคาถาหรือบทพาหุง (ทำนองสังโยค)

พาหุง (รับพร้อมกัน) สหัสสมภินิมิตตสาธุธัง
ครีเมขลัง อุทิตโฆรสเสนมารัง
ทานาธิธัมมวิธินา ชิตวา มุนินโท
ตันเตชสา ภาตฺเต ชยลิตฺธิ นิจจิงฯ

บทสวดชยลิตธิคาถา (ทำนองสรภัญญะ)

ปางเมื่อพระองค์ปรมพุก- (รับพร้อมกัน) ธิสุทธศาสนา	
ตรัสรู้อรุณตรสมา-	ธิ ณ โภธิบัลลังก์
ขุนมารสหัสสพุกพา-	หุ ^๑ วิชาวิชิตขลัง
ชีครีเมขลประทัง	คชเทียมกระเหิมหาญ
แสรังเสกสราวุธประดิษฐ์	กลคิดจะรอนราญ ^๒
รุมพลพหลพยุหพาน	พระสมุททะ ^๓ นองมา
หวังเพื่อผจญวรมุนิน-	ท ^๔ สุชินราชา ^๕
พระปราบพหลพยุหมา-	รมเลื่องมลายสุญ
ด้วยเดชองค์พระศพล	สุวิมลไพบุลย์
ทานาธิธัมมวิธิกุล ^๖	ชนน้อมมนอนตาม
ด้วยเดชะสังจวงนา	และนามามืองค์สาม
ของงนิกรพลสยาม	ชยลิตฺธิทุกวาร
ถึงแม้จะมีอริวิเศษ	พลเดชเทียมมาร
ขอไทยผจญพิชิตผลาญ	อริแม่นมุนินทราฯ

(กราบ)

๑ สหัสสพุกพาหุ = มีมือมากถึงหนึ่งพันมือ

๒ รอนราญ = รบ

๓ สมุททะ = สมุท = ทะเลเล็ก ห้วงน้ำขนาดใหญ่

๔ มุนินท = มุนินทร์ = พระพุทธเจ้า

๕ สุชินราชา = พระราชาผู้ชนะด้วยดี = พระพุทธเจ้า

๖ ทานาธิธัมมวิธิกุล = พระพุทธองค์ทรงชนะมารด้วยธรรมวิธี เช่น ทานบารมี เป็นต้น



ศิลปะและวิธีการฝึกสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

การที่จะฝึกนักเรียนให้สวดมนต์หมู่สรรเสริญคุณของพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะนั้น ต้องอาศัยครูอาจารย์ที่มีความรัก มีศรัทธา ชยัน และอดทนเป็นอย่างยิ่ง มีครูอาจารย์ในหลายพื้นที่ได้คิดค้นหาวิธีการต่าง ๆ เช่น ให้ฟังเทปเสียงต้นแบบที่ทำเผยแพร่ แล้วจำวิธีสวดไปประกวด สอบถามจากพระภิกษุสงฆ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ให้ท่านแนะนำ เป็นต้น ในบทนี้ขอนำศิลปะและวิธีการฝึกสอนการสวดมนต์หมู่ฯ ของอาจารย์เยาวณี พลเสน อดีตอาจารย์ ๒ ระดับ ๗ โรงเรียนศึกษานารี กรุงเทพมหานคร ที่เรียบเรียงไว้ ดังนี้

๑. การคัดเลือกนักเรียน

จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้ฝึกสอนจะต้องคัดเลือกหาเด็กนักเรียนที่จะสวดมนต์หมู่ฯ ให้ได้ครบ ๕ คน ตามที่กำหนดก่อน เพราะคำว่าสวดมนต์หมู่ฯ ในที่นี้กำหนดให้มีนักเรียนผู้สวดจำนวน ๕ คน ต่อหนึ่งชุด ถ้าไม่ครบ ๕ คน ก็ไม่เรียกว่าสวดมนต์หมู่ฯ ถ้าเกิน ๕ คน ก็มากเกินไป แต่จะเตรียมไว้เป็นตัวสำรองก็ได้

การคัดเลือกจึงควรคัดเลือกนักเรียนผู้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้

- ๑) อายุระดับเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน
- ๒) มีระดับเสียงอยู่ในระดับเดียวกัน
- ๓) มีความสนใจ มีศรัทธาในการสวดมนต์หมู่ฯ
- ๔) มีความตั้งใจจริง มีความอดทน ชยัน และพร้อมที่จะรับการฝึกฝน
- ๕) มีมารยาท มีบุคลิกลักษณะที่ดี และมีอภัยาศัยสุภาพอ่อนโยน

๒. วิธีการฝึกสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

เมื่อคัดเลือกนักเรียนได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้แล้ว ให้ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแบบฝึกหัดตามขั้นตอนให้เข้าใจชัดเจน ซึ่งแบบฝึกหัดในการสวดมนต์นั้น^๑ ได้เรียบเรียงขึ้นตามคำอธิบายของท่านเจ้าคุณพระเทพเวที (ยิ้ม ภาทรธมโม ป.ธ.๙) เจ้าอาวาสวัดอนงคาราม และใช้เป็นแบบฝึกฝนนักเรียนจนได้รับรางวัลชนะเลิศมาหลายปี และมีโรงเรียนต่าง ๆ สนใจนำไปใช้ฝึกซ้อมนักเรียนเพื่อเข้าประกวดจนได้รับรางวัลชนะเลิศมาแล้วด้วย ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอน ดังนี้ คือ

๑. ศึกษาสัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบฝึกหัดแต่ละบทสวดมนต์ ดังนี้

๑.๑ จุดหนึ่งจุด แทนการออกเสียงสระเสียงสั้นเท่ากับ ๑ จังหวะ

๑.๒ จุดสองจุด แทนการออกเสียงสระยาว เท่ากับ ๒ จังหวะ

๑.๓ จุดสองจุดและขีดเส้นใต้แทนการออกเสียงยาว หนัก

๑.๔ เครื่องหมาย (,) แสดงตำแหน่งจังหวะหยุด (หายใจแบบลักหายใจสั้น ๆ)

๑.๕ เครื่องหมาย / แสดงตำแหน่งการทอดเสียงหลังคำครุ

๑.๖ เครื่องหมาย - แสดงคำศัพท์คำเดียวกันให้สวดต่อเนื่องกัน (ยกเว้น ...

การอุทธรณ์ภาพนั้น นิรันดร)

๑.๗ เครื่องหมาย ~ แทนครุ ออกเสียง ๒ मात्रา เครื่องหมาย ᳵ แทนลหุ ออกเสียง ๑ मात्रา

๑.๘ การเว้นช่องว่างระหว่างคำในบทสวดพระพุทธคุณ และบทสวดพระธรรมคุณ แสดงการสวดเรียงคำห่าง ๑ จังหวะ

๒. ฝึกอ่านบทสวดด้วยเสียงสั้น ยาว หนัก เบา ตามสัญลักษณ์ ควรเคาะจังหวะประกอบด้วย เพื่อให้เห็นความแตกต่าง

๓. ศึกษาการสวดจากเทปบันทึกเสียง หรือวีดิทัศน์ การสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

๔. ฝึกสวดโดยใช้แบบฝึกหัดเคาะจังหวะ และฟังเทปบันทึกเสียง หรือวีดิทัศน์ไปพร้อม ๆ กัน

๑ รายละเอียดดูในภาคผนวก



๓. ข้อสังเกตในการฝึกสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

๑. การสวดภาษาบาลีตามแบบฝึกหัดและวีดิทัศน์ เป็นการสวดแบบสังโยควิธี คือ สวดติดต่อกันไปเรื่อย ๆ มีจังหวะหยุดตรงคำที่มีตัวสะกด แม่ก ก แม่กด และแม่บ ในสระเสียงสั้น ผู้สวดจะต้องใช้วิธีลักหายใจสั้น ๆ อย่าให้เสียจังหวะ

๒. การสวดภาษาบาลี ให้นับจังหวะคำที่มีสระเสียงสั้น ๑ จังหวะ เสียงยาว ๒ จังหวะ คำที่มีตัวสะกด ๒ จังหวะและหนัก

๓. การสวดภาษาบาลีต้องสวดเสียงสั้น ยาว หนัก ให้ราบเรียบ ไม่กระแทกคำ และให้ต่อเนื่องกันไปเหมือนลูกโซ่

๔. การสวดบทภาษาไทย สวดทำนองสรภัญญะ คือสวดใช้เสียงตามครุ และลหุในทำนองฉันทลักษณ์แต่ละบท ครุหนึ่งคำเท่ากับ ๒ मात्रา ลหุหนึ่งคำเท่ากับ ๑ मात्रา ครุ ออกเสียงยาว ลหุ ออกเสียงสั้น ต้องออกเสียงต่อกับครุ เช่น องค์..ใด..พระ..สัม..พุทธ..

๕. การสวดบทพุทธคุณ สวดตามทำนองอินทริวิเชียรฉันท คือ วรรคแรก ครุ ครุ ลหุ ครุ ครุ วรรคที่สอง ลหุ ลหุ ครุ ลหุ ครุ ครุ ต้องออกเสียงสั้นยาว หนักเบา ตามครุ ลหุ บทที่มีคำที่ออกเสียงยาวอยู่หลายคำ เช่น “เกลส” จะต้องออกเสียงให้สั้น เพราะเป็นศัพท์คำเดียวกัน คำที่เป็นครุ แต่อยู่ในตำแหน่งลหุ เช่น ก็เบิกบาน และซึ้งสุข ก็เจเนจบ สันดานบาป ญภาพนั้น ต้องสวดด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้ยาวหรือหนัก เพราะเป็นลหุตามทำนองฉันท

๖. การสวดบทธรรมคุณและสังฆคุณ เป็นคำประพันธ์ประเภทกาพย์ฉบัง ๑๖ ไม่มีครุ ลหุ วิธีสวดให้สวดเรียงคำตามคำประพันธ์ บทที่หนึ่ง ๖ คำ บทที่สอง ๔ คำ บทที่สาม ๖ คำ ต้องสวดให้ครบคำ เกินได้เล็กน้อย แต่ขาดไม่ได้ คำที่เกินต้องออกเสียงสั้น เช่น เห็นแจ้งจตุสัจเสริญบรรลุทางที่อัน เป็นต้น

๗. การสวดบทขยสิทธิคาถา สวดตามทำนองวสันตติลกฉันท คือ วรรคแรก ครุ ครุ ลหุ ครุ ลหุ ลหุ ลหุ ครุ วรรคที่สอง ลหุ ลหุ ครุ ลหุ ครุ ครุ บทนี้เป็นบทที่มีความไพเราะมาก คำที่ใช้ตรงครุ ลหุ จึงสวดง่าย ความไพเราะอยู่ที่การสวดให้ตกจังหวะและทอดเสียงท้ายบทให้รับกัน

๘. การออกเสียงพยัญชนะ ร ล ควบกล้ำต้องชัดเจน บทสวดบาลีควรคำนึงพยัญชนะเสียงก้องด้วย จะทำให้ไพเราะขึ้น

๙. การใช้เสียงในการสวด ควรใช้เสียงกลางไม่สูงหรือต่ำเกินไป เสียงก้องกังวานหรือเสียงอ่อนหวาน จะสวดได้ไพเราะกว่าเสียงแข็ง หรือห้วน

๔. มารยาทและท่าทางขณะสวด

นักเรียนที่ฝึกสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ควรจะได้รับการฝึกมารยาทในการกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ การเดินเข้า การลุกนั่ง ให้ถูกแบบการปฏิบัติมารยาทไทย และควรฝึกการควบคุมอารมณ์ให้สงบ สุขุม เยือกเย็น ขณะสวดผู้สวดทุกคนควรจะมองที่พระพุทธรูปเป็นจุดเดียว จะทำให้ท่าทางขณะสวดดูสำรวม สง่างาม มีสมาธิในการสวด และได้อันานิสงส์ในการสวดมนต์ด้วย



เทคนิควิธีการฝึกสวดมนต์หมู่ฯ

แบบฝึกหัดสวดมนต์หมู่

บทนมัสการพระรัตนตรัย (ทำนองสวดนำ)

อะ.ระ.หัง. สัม.มา.สัม.พุท.โธ.. ภา.คะ.วา..

พุท.ธัง. ภา.คะ.วัน..ตัง. อะ.ภี.วา..เท..มิ. (กราบ)

สะ.หาวาก..ขา.โต.. ภา.คะ.วะ.ตา.. ธิม.โม..

ธิม.มัง. นะ.มัส.สา..มิ. (กราบ)

สุ.ปะ.ภู.ป็น.โน.. ภา.คะ.วะ.โต.. สา.วะ.กะ.สัง.โฆ..

สัง.ขัง. นะ.มา..มิ. (กราบ)

บทนมัสการ (ทำนองสังโยค)

(นำ) นะ.โม.. (รับพร้อมกัน) ตัส./สะ. ภา.คะ.วะ.โต.. อะ.ระ.หะ.โต.. สัม.มา.สัม.พุท./ธัส.สะ.

(๓ จบ)

คำแนะนำในการใช้แบบฝึกหัด บทภาษาบาลี

. = ให้ออกเสียงสั้นหรือเบา .. = ให้ออกเสียงยาว หนัก หรือ เต็มคำ

/ = สัญลักษณ์ของการหยุดในคำที่เป็นตัวสังโยค

การสวดทำนองสังโยค คือ การสวดหยุดตรงคำที่กำหนดไว้ โดยมีคำที่เป็นตัวสะกดใน แม่กก กค กบ เป็นตัวกำหนด การสวดหยุด เป็นการหยุดสั้น ๆ เพียงเล็กน้อยเหมือนกับการลึกลับหายใจ ไม่ใช่หยุดนาน ในกรณีที่มีสังโยคซ้อนกัน ๒ ตัว ให้หยุดเฉพาะตัวหน้าในคำที่มีเสียงยาว ๒ ตัว เช่น อะภีวาเทมิ ให้ออกเสียงยาวเฉพาะตัวหลัง ตัวหน้าไม่ต้องออกเสียงยาว ให้ออกเสียงเต็มคำตามปกติในบทพาหุง / ในคำว่า นิจ/จิง จะคงไว้หรือตัดออกก็ได้ เพราะเป็นคำลงท้ายบท แต่ที่สำคัญคือ ต้องลงท้ายบทจบให้ไพเราะน่าฟังอย่างมีลีลาเป็นดีที่สุด

บทสวดพระพุทธานุ (ทำนองสังโยค)

(นำ) อิติปิ. โส.. (รับพร้อมกัน) ภา.คะ.วา.. อะ.ระ.หัง. สัม.มา..สัม.พุท./โธ.. วิช./ชา..จะ.ระ.ณะ.สัม.
ป็น.โน.. สุ.คะ.โต.. โล..กะ.วิ.ทู.. อะ.นุ.ต./ตะ.โร.. ปุ.ริ.สะ.ทัม.มะ.สา.ระ.ถิ. สัต./ธา.. เท..วะ.มะ.นุ.ส./
สา..นัง.. พุท./โธ.. ภา.คะ.วา..ติ.

บทสวดพระพุทธานุ (ทำนองสรภัญญะ)

(นำ) องค์..ใด..พระ.สัม..พุทธ.. (รับพร้อมกัน) สุ.วิ.สุท..ธะ.สัน..ดาน..
ตัด..มูล..กะ.เลส..มาร..
หนึ่ง..ใน..พระ.ทัย..ท่าน..
รา..คือ..บ.พัน..พั..
องค์..ใด..ประ.กอบ..ด้วย.. (หยุด) พระ.กรุ.ณา..ตั้ง.สา..คร..
โปรด..หมู่..ประ.ชา..กร..
ชี้..ทาง..บรร.เทา..ทุกข์..
ชี้..ทาง..พระ.นฤ..พาน..
พร้อม..เบญ..จะ.พิระ..จัก..- (ต่อ) ชุ.จะ.รัส..วิ.มล..ใส..
เห็น..เหตุ..ที่.ไกล..ไกล..
กำ..จัด..น้ำ.ใจ..หยาบ.. (หยุด) สัน.ดาน.บาป..แห่ง.ชาย..หญิง..
สัตว์..โลก..ได้.ฟัง..ฟัง..
ข้า..ขอ..ประ.ณต..น้อม..
สัม..พุท..ธะ.กา..รुญ..- (หยุด) ญะ.ภาพ.นั้น..นิ.รัน..ดร.. (กราบ)

บทสวดพระธรรมคุณ (ทำนองสังโยค)

(นำ) สะ.หวก..ชา..โต.. (รับพร้อมกัน) ภา.คะ.วะ.ตา.. อัม.โม.. สัน.ทิฏฐ./ฐิ.โก. อะ.กา..ลิ.โก.
เอ..หิ.ปัส/สิ.โก. โอ..ปะ.นะ.ยิ.โก. ปัจ./จัด.ตั้ง. เว..ทิ.ตพ./โพ. วิญ.ญ..หิ..ติ.



บทสวดพระธรรมคุณ (ทำนองสรภัญญะ)

(นำ) อัมมะ คือ คุณากร (รับพร้อมกัน) ส่วนชอบ สาธ
ดุจดวง ประทีป ชัชวาล
 แห่งองค์ พระศาสน์ อาจารย์ ส่องสัตว์ สันดาน
สว่าง กระจ่าง ใจมนต์
 ธรรมใด นับโดย มรรคผล เป็นแปด พึงยล
และแก้ กับทั้ง นฤพาน
 สมญา โลกอุดร พิศดาร อันลึก ไอ่พาร
พิสุทธิ์ พิเศษ สุขใส
 อีกธรรม ต้นทาง ครรไล นามขนาน ขานไช
ปฏิบัติ ปริยัติ เป็นสอง
 คือทาง ดำเนิน ดุจ (จะ) คลอง ให้สว่าง ลุปอง
ยังโลก อุดร โดยตรง
 ข้าขอ โอนอ่อน อุตตะมรงค์ (หยุด) นบธรรม จำนง
ด้วยจิต และกาย วาจา (กราบ)

คำแนะนำในการใช้แบบฝึกหัด บทภาษาไทย

. = ให้ออกเสียงสั้นหรือเบา .. = ให้ออกเสียงยาว หรือ หนัก หรือ เต็มคำ

ในการสวดบทภาษาไทย จะมีการใช้สีลาหรือลูกเอี้ยนเข้ามาช่วยได้ตามความเหมาะสม เพื่อให้เกิดความไพเราะในอรรถรสแห่งบทประพันธ์นั้นๆ

การอ่านและการสวดบทภาษาไทยในอินทริวิเชียรฉันท์ แบ่งเป็น (ซ้าย) ๒-๓ (ขวา) ๓-๓ เช่น

(อ่าน) อองคไค้ พระสัมพุทธ สุวิสุท ฐสันดาน

(สวด) ในช่องเว้นวรรคระหว่างคำอ่าน ให้ใส่สีลาลูกเอี้ยนเข้ามาช่วยให้เกิดความไพเราะ

การอ่านและการสวดบทภาษาไทยในวสันตติลกฉันท์ แบ่งเป็น (ซ้าย) ๒-๒-๔ (ขวา) ๓-๓ เช่น

(อ่าน) ขุนमार สหัส สพหุพา หุวิชา วิชิตขลัง

(สวด) ในช่องเว้นวรรคระหว่างคำอ่าน ให้ใส่สีลาลูกเอี้ยนเข้ามาช่วยให้เกิดความไพเราะ

การอ่านและการสวดบทภาษาไทยในกาพย์ฉันท์ ๑๖ ให้อ่านโดยแบ่งเป็น วรรคแรก ๒-๒-๒ วรรคสอง ๒-๒ วรรคสาม ๒-๒-๒ ให้สวดโดยใช้สีลาช่วยเพื่อให้เกิดความไพเราะ

การอ่านกับการสวดนั้นต่างกัน การสวดใช้สีลาลูกเอี้ยนเข้ามาช่วยให้เกิดความไพเราะน่าฟัง จึงห้ามหยุดเป็นวรรค ๆ เหมือนการอ่านเป็นอันขาด

บทสวดพระสังฆคุณ (ทำนองสังโยค)

(นำ) สุ.ปะ.ฎิ.ป็น.โน.. (รับพร้อมกัน) ภา.คะ.วะ.โต.. สา..วะ.กะ.สัง.โฆ..
อุ.ชฺ.ปะ.ฎิ.ป็น.โน.. ภา.คะ.วะ.โต.. สา..วะ.กะ.สัง.โฆ..
ญา..ยะ.ปะ.ฎิ.ป็น.โน.. ภา.คะ.วะ.โต.. สา..วะ.กะ.สัง.โฆ..
สา..มี.จิ.ปะ.ฎิ.ป็น.โน.. ภา.คะ.วะ.โต.. สา..วะ.กะ.สัง.โฆ..
ยะ.ทิ.ทัง. จัต./ตา.ริ. ปุ.ริ.สะ.ยฺ.คา..นิ. อัญ./ฐะ.
ปุ.ริ.สะ.ปุ.ค./คะ.ลา.. เอ..สะ. ภา.คะ.วะ.โต.. สา..วะ.กะ.สัง.โฆ..
อา..หุ.เนย..โย.. ปา..หุ.เนย..โย.. ทัก./ชิ.ณฺ.ย..โย..
อัญ.ชะ.ลี..กะ.ระ.ณิ..โย.. อะ.นุต./ตะ.รัง. ปุ.ญ.ญัก./เขต.ตัง.
โล..กั.ส./สา..ติ.

บทสวดพระสังฆคุณ (ทำนองสรภัญญะ)

(นำ) สงฆ์ใด สวาก ศาสดา (รับพร้อมกัน) รัปปฏิบัติมา
แต่องค์ สมเด็จ ภาคะวันต์
เห็นแจ้ง จตุสัจ เสร็จบรร- (ต่อ) ลุทาง ที่ อัน
ระงับ และดับ ทุกข์ภัย
โดยเสด็จ พระผู้ ตรัสไตร (หยุด) ปัญญา ผ่องใส
สะอาด และปราศ มัวหมอง
เห็นห่าง ทางข้า คีกรอง บมิ ลำพอง
ด้วยกาย และวา จาใจ
เป็นเนื้อ นามบุญ อันไพ- (ต่อ) ศาลแต่ โลกภัย
และเกิด พิบุลย์ พูนผล
สมญา เอารส ทศพล มีคุณ อนนนต์
อเนก จะนับ เหลือตรา
ข้าขอ นบหมู่ พระศรา- (ต่อ) พกทรง คุณา- (ต่อ)
นุคุณ ประดุจ รำพัน
ด้วยเดช บุญข้า อภิวันท์ พระไตร รัตนอัน
อุดม ดีเรก นิรัตติสัย



จงช่วย ขจัด โปษภัย
จงดับ และกลับ เสื่อมสูญ (กราบ)

อันตราย ใดใด

บทสวดขยสิทธิ์คาถาหรือบทพาหุง (สวดทำนองสังโยค)

(นำ) พา..หุง. (รับพร้อมกัน) สะ.หัต./สะ.มะ.ภิ.นิม.มิ.ตะ.สา..วุ.ธัน.ตัง.
ครี..เม..ชะ.ล้ง. อุ.ที.ตะ.โฆ..ระ.สะ.เส..นะ.มา..รัง.
ทา..นา..ที.ธัม.มะ.วิ.ธิ.นา.. ชิ.ตะ.วา.. มุ.นิน.โท.
ตัน.เต..ชะ.สา.. ภา.วะ.ตุ.เต.. ชะ.ยะ.สิท./ธิ. นิ.จ./จ้ง.

บทสวดขยสิทธิ์คาถา (ทำนองสรภัญญะ)

(นำ) ปาง..เมื่อ..พระ.องค์..ปะ.ระ.มะ.พุท..- (รับพร้อมกัน) ธะ.วิ.สุท..ธะ.ศา.ส..ดา..
ตรัส..รู้..อะ.นุ.ต..ตะ.ระ.สะ.มา..-(ต่อ) ธิ.ณ.โพ..ธิ.บัล..ลังก์..
ขุน..มาร..สะ.หัต..สะ.พะ.หุ.พา..-(ต่อ) หุ.วิ.ชา..วิ.ชิต..ขลัง..
ชี..คี..ริ.เม..ชะ.ละ.ประ.ทัง.. คณะ.ชะ.เหี้ยม..กระ.เหิม..หาญ..
สร้าง..เสก..ส.รา..วุ.ธะ.ประ.ดิษฐ์.. กะ.ละ.คิด..จะ.รอน..ราญ..
รุม..พล..พะ.หล..พะ.ยุ.หะ.ปาน.. พระ.ส.มุต..ทะ.นอง..มา..
หวัง..เพื่อ..ผ.จัญ..วะ.ระ.มุ.นิน..-(ต่อ) ทะ.สุ.ชิน..นะ.รา..ชา..
พระ..ปราบ..พะ.หล..พะ.ยุ.หะ.มา..-(ต่อ) ระ.มะ.เลื่อง..มะ.ลาย..สูญ..
ด้วย..เด..ชะ.องค์..พระ.ทะ.ศะ.พล..(หยุด) สุ.วิ.มล..ละ.ไพ.บุลย์..
ทา..นา..ที.ธัม..มะ.วิ.ธิ.กุล.. ชะ.นะ.น้อม..มะ.โน..ตาม..
ด้วย..เด..ชะ.สัจ..จะ.วะ.จะ.นา..(หยุด) และ.นะ.มา..มิ.องค์..สาม..
ขอ..จง..นิ.กร..พะ.ละ.ส.หยาม.. ชะ.ยะ.สิท..ธิ.ทุก..วาร..
ถึง..แม้..จะมี..อะ.หริ.วิ.เศษ.. พะ.ละ.เดช..ชะ.เหี้ยม..มาร..
ขอ..ไทย..ผ.จัญ..พิ.ชิ.ตะ.ผลาญ..(หยุด) อะ.หริ.แมน..มุ.นิน..ทร..

กราบ ๑ ครั้ง แสดงถึงการสวดจบในบทนี้ แล้วกราบลาพระรัตนตรัยอีก ๓ ครั้ง



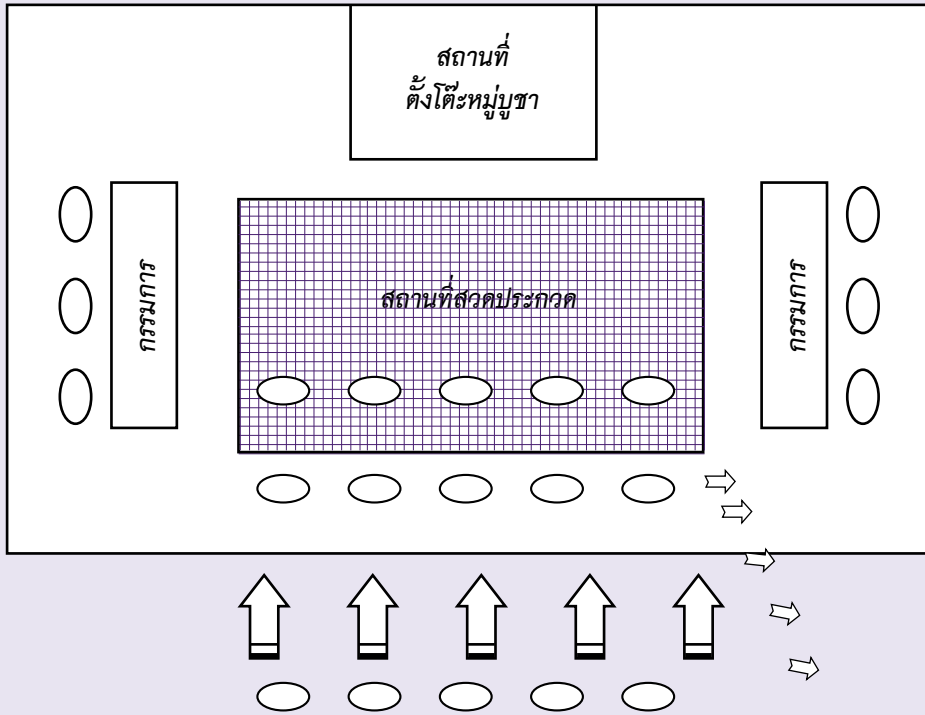
วิธีจัดสถานที่ประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

ในการจัดการประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ซึ่งปัจจุบันนี้ถือว่าเป็นกิจกรรมสำคัญที่ทุกโรงเรียนที่มีผู้นับถือพระพุทธศาสนาจะต้องปฏิบัติเป็นกิจวัตร วัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงาม และทางราชการจัดให้มีการประกวดระหว่างโรงเรียน ระดับจังหวัด ระดับภาค จนถึงระดับประเทศ เพื่อเข้ารับโล่พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวันเสด็จฯ เปิดงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาวันวิสาขบูชาทุกปี เพราะฉะนั้นในการประกวดสถานที่ก็เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องจัดให้แลดูแล้วเป็นระเบียบ สวยงาม ชลิ่ง และศักดิ์สิทธิ์ ดังนี้

๑. เป็นห้องประชุมหรือห้องที่สวยงาม สงบ สะอาด
 ๒. ต้องมีโต๊ะหมู่บูชา จะเป็นโต๊ะหมู่ ๙ หมู่ ๗ หมู่ ๕ หรือหมู่ ๔ ก็ได้ แต่ต้องมีองค์ประกอบของโต๊ะหมู่บูชาแต่ละประเภทให้ถูกต้องตามระเบียบ (ดอกไม้ รูป เทียน)
 ๓. ต้องมีธงชาติและพระบรมฉายาลักษณ์วางถูกต้องตามตำแหน่ง
 ๔. มีพรมปูหน้าโต๊ะหมู่บูชาสำหรับให้นักเรียนนั่งเรียงหน้ากระดานได้ ๕ คน
 ๕. โต๊ะกรรมการตั้งอยู่ ๒ ข้างของพรมและให้อยู่ก่อนข้างเหนือแนวที่นักเรียนนั่งเรียงแถว
- เพื่อให้กรรมการทุกท่านสามารถมองเห็นการกราบของนักเรียนได้ชัดเจน



การจัดสถานที่ประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ



นักเรียนผู้ที่จะประกวดยืนรอบและเริ่มเดินเข้าเข้าไป

จัดเตรียมเก้าอี้บริเวณสถานที่เพื่อนั่งรอลำดับการประกวด

0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0

0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0
0	0	0	0	0



การรับรายงานตัวผู้เข้าประกวดสวดมนต์หมู่ฯ



นักเรียนลงทะเบียนรายงานตัว

ลำดับการเข้าประกวดสวดมนต์หมู่ฯ



๑

นั่งรอเพื่อเข้าสวดประกวด



๒

การเดินเข้าเข้าไปหน้าโต๊ะหมู่บูชา
ด้วยความพร้อมเพรียงกันแล้ว
นั่งลงกราบพระรัตนตรัย





อัญชลี



วันทา



อภิวาท คือกราบเบญจางคประดิษฐ์



ประนมมือสวดมนต์หมู่ฯ



บรรณานุกรม

การศาสนา,กรม. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับสังคายนา วินัยปิฎก มหาวรรค

ภาค ๒ เล่มที่ ๕, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๐.

การศาสนา,กรม. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสังคายนา วินัยปิฎก มหาวรรค

ภาค ๒ เล่มที่ ๕, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๐.

ทัพอากาศ,กอง. สวดมนต์สิบสองตำนาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์,

๒๕๑๔.

บริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย, สำนักงาน.

สมบัติชาวพุทธ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิริยะการพิมพ์, ๒๕๓๙

ประพัฒน์ ตริณรงค์. ชีวิตประวัติและงานของสมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อุดมศึกษา, ๒๕๐๕.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๕.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๗

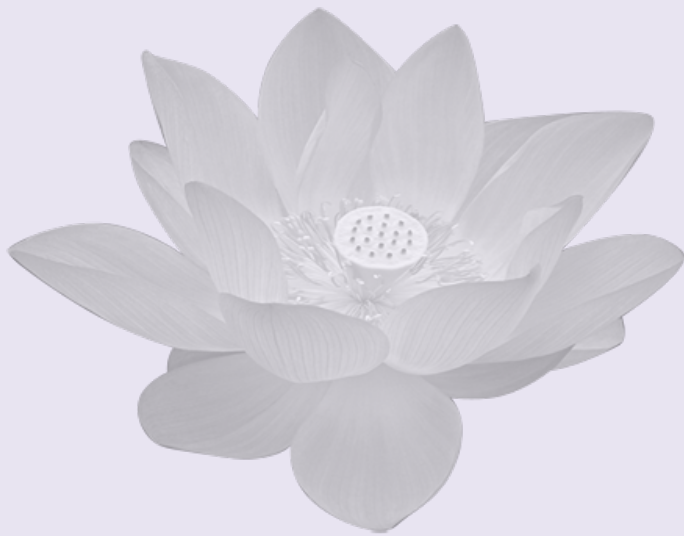
ราชวรรมณี. พระ,(ประยุทธ์ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๗

วิชาการ, กรม. (กระทรวงธรรมการ) คำนำมัสการคุณานุคุณ. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์อักษรนิติ, ๒๔๓๕.

ពាក្យសង្ខេប



แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑

เรื่อง ประวัติการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ เวลา ๒ ชั่วโมง

๑. สาระสำคัญ

การสวดมนต์ไหว้พระนั้นมีประวัติความเป็นมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว ส่วนการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ที่เป็นภาษาไทยสันนิษฐานว่าน่าจะมีในรัชกาลที่ ๕ และต่อมากกระทรวงศึกษาธิการได้วางระเบียบว่าด้วยการสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๐๓

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้

รู้ และเข้าใจประวัติการสวดมนต์และเกิดความซาบซึ้งในการมีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรมไทยและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

๓. เนื้อหาสาระ

- ๓.๑ ประวัติการสวดมนต์
- ๓.๒ สาเหตุที่ทำให้เกิดประเพณีพระปริตร
- ๓.๓ ประเภทของการสวดมนต์
- ๓.๔ วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมสวดมนต์หมู่ฯ
- ๓.๕ อานิสงส์ของการสวดมนต์

๔. กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑

๔.๑ การนำเข้าสู่บทเรียน

- ๑) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ด้วยการสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย และนั่งสมาธิ ๒-๓ นาที
- ๒) ครูสนทนากับนักเรียนในประเด็นที่ว่า การสวดมนต์เป็นรุ่งอรุณของสมาธิ

อาจารย์อุทุมพร มุลพรม อ.๓ ระดับ ๘ โรงเรียนบางมดวิทยา เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร



๔.๒ ชั้นสอน

- ๓) นักเรียนศึกษาในใบความรู้ที่ ๑ เรื่องประวัติของการสวดมนต์
- ๔) นักเรียนทำกิจกรรมในใบงานที่ ๑
- ๕) ครูและนักเรียนช่วยกันเฉลยในใบงานที่ ๑

๔.๓ ชั้นสรุป

นักเรียนจดสาระสำคัญลงในสมุดเพื่อจดจำเป็นมโนทัศน์

ชั่วโมงที่ ๒

๔.๑ การนำเข้าสู่บทเรียน

- ๑) ครูทบทวนประวัติการสวดมนต์
- ๒) ครูสนทนากับนักเรียนเรื่อง การสวดมนต์มีอำนาจคุ้มกันอันตราย

๔.๒ ชั้นสอน

- ๓) นักเรียนศึกษาใบความรู้ที่ ๒ เรื่องแบบของการสวดมนต์ วัตถุประสงค์และ อานิสงส์ของการสวดมนต์
- ๔) นักเรียนทำกิจกรรมในใบงานที่ ๒
- ๕) ครูและนักเรียนช่วยกันเฉลยในใบงานที่ ๒

๔.๓ ชั้นสรุป

นักเรียนสรุปสาระสำคัญลงในสมุด

๕. สื่อการเรียนการสอน

หนังสือคู่มือการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ จัดพิมพ์เผยแพร่โดย กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

๖. การวัดและประเมินผล

- ๖.๑ สังเกตการร่วมกิจกรรม
- ๖.๒ การทำกิจกรรม



ใบความรู้ที่ ๑

เรื่อง ประวัติการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

ชั่วโมง ๑

จุดประสงค์การเรียนรู้

รู้ และเข้าใจประวัติการสวดมนต์และเกิดความซาบซึ้งในการมีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรมไทยและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

ประวัติการสวดมนต์

การสวดมนต์ไหว้พระเป็นการสร้างมนต์ชีวิตไว้ประจำตัว เป็นการดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่ประมาทและสร้างพลังจิต ฯลฯ

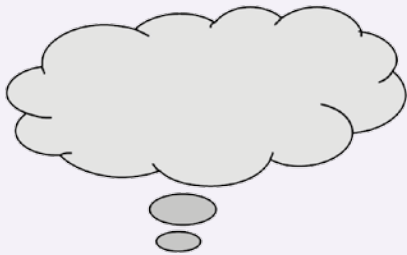
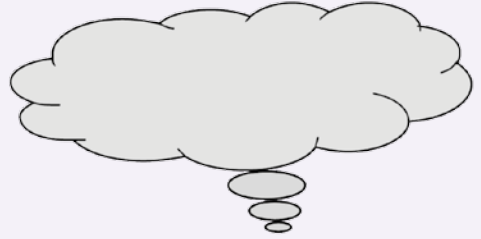
ดูรายละเอียดจากหนังสือคู่มือสวดมนต์



ใบงานที่ ๑

ชื่อ..... ชั้น..... เลขที่.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....



.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....



สาเหตุที่ทำให้เกิดประเพณีพระปริตร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....



การสวดมนต์ของชาวพุทธมี.....
ลักษณะ คือ

.....

.....

.....

.....

.....



ใบความรู้ที่ ๒

เรื่อง ประวัติการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

ชั่วโมง ๒

จุดประสงค์การเรียนรู้

รู้ และเข้าใจประวัติการสวดมนต์และเกิดความซาบซึ้งในการมีส่วนร่วมในการสืบสานวัฒนธรรมไทยและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

การสวดมนต์มีอยู่ ๒ แบบ คือ

๑. การสวดเป็นบท ๆ เป็นคำ ๆ ไป เรียกว่าแบบปทภาคะ นี้อย่างหนึ่ง เช่น อย่างที่ พระสงฆ์สวดกันอยู่ทั่วไปในวัดหรือในงานพิธีต่าง ๆ ฯลฯ

ดูรายละเอียดจากหนังสือคู่มือสวดมนต์หมู่ฯ



ใบงานที่ ๑

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

คำสั่ง จงค้นหาคำตอบในตาราง

ส	ง	ษ์	ไ	สา	ว	ก	ศา	ส	ดา	ก	ร	ช
ง	ธ	ร	ร	ม	คิ	อ	คุ	ณา	ก	ร	ท	ม
ส	ว	ด	ม	น	ต์	ไห	ว้	พ	ระ	พุ	นี้	ร
ร	สี่	บ	อา	ยุ	ศา	ส	นา	ณะ	ม	ท	อ	ด
หา	เส	ริ	ม	ปี	ญ	ญา	ณ	ส์	ส	ธ	ย	ก
วิ	ก	เิด	ส	มา	ธิ	กั	ระ	พ	ร	กา	อา	ว้
น	นิ	ว	ร	ณ์	มิ	พ	กา	ก	ภั	ล	จา	ฒ
ว้	ด	ต	ฐ	กุ	ไ	ศุ	ก	ร์	ญ	โก	ร	น
ต	ษ	ศ	ณะ	ศ	ป	ท	ภา	ณะ	ญะ	น	ยา	ธ
เซ	ต	โส	ง	จ	สุ	ด	ส์	ป	ดา	ห์	ง	ร
ระ	ระ	อ	ว	ด	รั	ช	กา	ล	ที่	๕	ญ	ร
พ	ระ	เว	ส	ส์	น	ด	ร	ชา	ด	ก	ร	ม

ปัญหา

๑. การสวดมนต์เป็นบท ๆ เป็นคำ ๆ ไป
๒. การสวดมนต์ใช้เสียงตามทำนองของบทประพันธ์ฉันทลักษณ์ต่าง ๆ
๓. พระสงฆ์เทศน์เป็นทำนองแหล่ขึ้นในบททำนองร่ายยาว
๔. พระสาวกเป็นผู้สวดถวายพระพุทธเจ้าในคราวมาเฝ้าพระพุทธเจ้า
๕. การสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ที่เป็นภาษาไทยเป็นครั้งแรก

ในประเทศไทย

๖. คำประพันธ์สวดมนต์สรรเสริญพระพุทธเจ้า ที่เป็นภาษาไทย
๗. ท่านผู้แต่งบทฉันทลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งใช้สวดในปัจจุบัน
๘. การสวดมนต์ทำนองสรภัญญะด้วยภาษาบาลีนั้นได้มีมาตั้งแต่ครั้งใด
๙. คำประพันธ์สวดมนต์สรรเสริญพระสงฆ์



๑๐. คำประพันธ์สวดมนต์สรรเสริญพระธรรม
๑๑. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย.....ของนักเรียน พ.ศ. ๒๕๐๓
๑๒. การสวดมนต์สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะใช้สวดประจำในวันใด
๑๓. ถ้าโรงเรียนหยุดในวันพระ ก็ให้สวดมนต์ในวันใด
๑๔. ถ้าโรงเรียนหยุดสวดในวันเสาร์-อาทิตย์ ก็ให้สวดมนต์ในวันใด
๑๕. การสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะที่สวดประจำภายในโรงเรียน ถือว่าเป็นกิจกรรมสืบสานสิ่งใด
๑๖. วัดที่ท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีสร้างถวายพระพุทธเจ้า
๑๗. สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการทำความดี หากขจัดสิ่งนี้ได้ จิตจะเกิดความสดชื่น แจ่มใส เบิกบาน
๑๘. ขณะที่สวดมนต์จิตจะไม่ขุ่นมัว เพราะผู้สวดสำรวมใจแน่วแน่
๑๙. การสวดมนต์ได้รู้ค่าแปล รู้ความหมาย ย่อมทำให้ผู้สวดได้ปัญญาบารมี
๒๐. การสวดมนต์ ผู้สวดย่อมได้รู้แนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตที่ดี พบความสะอาด สว่าง สงบ ถือได้ว่าได้ปฏิบัติบูชาสืบท่ออายุพระพุทธศาสนา



เฉลยใบงานที่ ๑

คำสั่ง จงค้นหาคำตอบในตาราง

๑๖	๑๖	๑๗	๑๘	๑๙	๒๐	๒๑	๒๒	๒๓	๒๔	๒๕	๒๖	๒๗	๒๘
๒๙	๓๐	๓๑	๓๒	๓๓	๓๔	๓๕	๓๖	๓๗	๓๘	๓๙	๔๐	๔๑	๔๒
๔๓	๔๔	๔๕	๔๖	๔๗	๔๘	๔๙	๕๐	๕๑	๕๒	๕๓	๕๔	๕๕	๕๖
๕๗	๕๘	๕๙	๖๐	๖๑	๖๒	๖๓	๖๔	๖๕	๖๖	๖๗	๖๘	๖๙	๗๐
๗๑	๗๒	๗๓	๗๔	๗๕	๗๖	๗๗	๗๘	๗๙	๘๐	๘๑	๘๒	๘๓	๘๔
๘๕	๘๖	๘๗	๘๘	๘๙	๙๐	๙๑	๙๒	๙๓	๙๔	๙๕	๙๖	๙๗	๙๘
๙๙	๑๐๐	๑๐๑	๑๐๒	๑๐๓	๑๐๔	๑๐๕	๑๐๖	๑๐๗	๑๐๘	๑๐๙	๑๑๐	๑๑๑	๑๑๒
๑๑๓	๑๑๔	๑๑๕	๑๑๖	๑๑๗	๑๑๘	๑๑๙	๑๒๐	๑๒๑	๑๒๒	๑๒๓	๑๒๔	๑๒๕	๑๒๖
๑๒๗	๑๒๘	๑๒๙	๑๓๐	๑๓๑	๑๓๒	๑๓๓	๑๓๔	๑๓๕	๑๓๖	๑๓๗	๑๓๘	๑๓๙	๑๔๐
๑๔๑	๑๔๒	๑๔๓	๑๔๔	๑๔๕	๑๔๖	๑๔๗	๑๔๘	๑๔๙	๑๕๐	๑๕๑	๑๕๒	๑๕๓	๑๕๔
๑๕๕	๑๕๖	๑๕๗	๑๕๘	๑๕๙	๑๖๐	๑๖๑	๑๖๒	๑๖๓	๑๖๔	๑๖๕	๑๖๖	๑๖๗	๑๖๘
๑๖๙	๑๗๐	๑๗๑	๑๗๒	๑๗๓	๑๗๔	๑๗๕	๑๗๖	๑๗๗	๑๗๘	๑๗๙	๑๘๐	๑๘๑	๑๘๒
๑๘๓	๑๘๔	๑๘๕	๑๘๖	๑๘๗	๑๘๘	๑๘๙	๑๙๐	๑๙๑	๑๙๒	๑๙๓	๑๙๔	๑๙๕	๑๙๖
๑๙๗	๑๙๘	๑๙๙	๒๐๐	๒๐๑	๒๐๒	๒๐๓	๒๐๔	๒๐๕	๒๐๖	๒๐๗	๒๐๘	๒๐๙	๒๑๐

แนวนอน

๑. ปทภานะ
๒. พระเวสสันดรชาดก
๓. รัชกาลที่ ๕
๔. สงฆ์โตสาวกศาสดา
๑๐. ธรรมคือคุณากร
๑๑. สวดมนต์
๑๒. สุตสัปดาห์
๑๔. ศุภร์
๑๗. นีวรณ
๑๘. เกิดสมาธิ
๑๙. เสริมปัญญา

แนวตั้ง

๒. สรรภัญญะ
๗. น้อย อาจารย์ยางกูร
๘. พุทธกาล
๑๓. โขน
๑๕. มรดกวัฒนธรรม
๑๖. พระเชตะวันวิหาร

แนวเฉียง

๔. พระโสณกุฏิกัณณะ
๖. องค์โตพระสัมพุทธ
๒๐. สืบอายุศาสนา



แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒

เรื่อง ลักษณะของบทประพันธ์และเนื้อหาสาระ

เวลา ๔ ชั่วโมง

๑. สาระสำคัญ

ลักษณะของบทประพันธ์ที่ใช้เป็นบทสวดมนต์ไหว้พระของนักเรียน ซึ่งใช้สวดประจำในโรงเรียนนั้น บทสวดสรรเสริญพระพุทธรูปภาษาไทย เป็นบทอินทริวิเชียรฉันท มีสัมผัสนอก สัมผัสใน บทสวดสรรเสริญพระธรรมคุณและสังฆคุณภาษาไทย เป็นกาพย์ฉบัง ๑๖ ส่วนบทชยสิทธิคาถา เป็นวสันตติลกฉันท การมีความเข้าใจในบทประพันธ์ที่ถูกต้อง จะทำให้การออกเสียงถูกต้อง ไพเราะ และเกิดศรัทธาในคุณของพระรัตนตรัย

๒. จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. บอกลักษณะของคำประพันธ์ที่ใช้เป็นบทสวดมนต์ของนักเรียนได้
๒. สวดมนต์สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะ ได้ถูกต้อง
๓. นักเรียนเกิดศรัทธาอย่างยิ่งในคุณของพระรัตนตรัย

๓. เนื้อหาสาระ

- ๓.๑ บทสวดสรรเสริญพระพุทธรูป ทำนองสรภัญญะ
- ๓.๒ บทสวดสรรเสริญพระธรรมคุณ ทำนองสรภัญญะ
- ๓.๓ บทสวดสรรเสริญพระสังฆคุณ ทำนองสรภัญญะ
- ๓.๔ บทสวดชยสิทธิคาถา ทำนองสรภัญญะ

๔. กิจกรรมการเรียนรู้

การนำเข้าสู่วิชาเรียน

๑. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ด้วยการสวดมนต์บูชาพระรัตนตรัย
๒. แจ้งให้นักเรียนทราบถึงประโยชน์และอานิสงส์ของการสวดมนต์

อาจารย์อุทุมพร มุลพรม อ.๓ ระดับ ๙ โรงเรียนบางมดวิทยา เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร

สวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ใช้วิธีการสอนที่เน้นกระบวนการ (กระบวนการสร้างความตระหนัก กระบวนการปฏิบัติ ทักษะกระบวนการ)

ตอนที่ ๑ (กระบวนการสร้างความตระหนัก)

(สังเกต)

๑. ครูเปิดเทปบันทึกเสียงตัวอย่างการสวดมนต์ที่ไพเราะและถูกต้องเป็นแบบอย่างได้ให้นักเรียนฟัง
๒. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม ๆ ละ ๗-๘ คน ทดลองสวดมนต์แล้วผลัดกันฟังในกลุ่มและเปรียบเทียบกับารสวดของวิทยากรจากเทปบันทึกเสียง

(วิเคราะห์, วิจารณ์)

๓. ให้นักเรียนวิจารณ์ในประเด็นต่อไปนี้
 - ๓.๑ ความแตกต่างกันในด้านความไพเราะของน้ำเสียง
 - ๓.๒ ความแตกต่างกันในด้านความถูกต้องของอักขระ จังหวะ ทำนอง
 - ๓.๓ ความแตกต่างกันในด้านความพร้อมเพรียงและมารยาท

(สรุป)

๔. ครูสรุปถึงความจำเป็นของการฝึกสวดมนต์แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มระดมพลังสมองเสนอหลักเกณฑ์การสวดมนต์ตามความคิดของนักเรียน เลขานุการกลุ่มจดบันทึกแล้วส่งผู้แทนกลุ่มนำมาเสนอผลงาน

ครูแจกใบงานที่ ๑ เรื่องลักษณะของบทประพันธ์ให้ทุกกลุ่มศึกษานำกลับไปพิจารณากับข้อสังเกตตามความคิดของนักเรียน

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปหลักเกณฑ์การสวดมนต์โดยครูเพิ่มเติมข้อสรุปของนักเรียนให้ครบถ้วน สมบูรณ์ สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ทั่วไปในการสวดมนต์ โดยพิจารณาในด้าน การออกเสียงชัดเจน ความถูกต้องตามอักขระวิธี จังหวะ ทำนอง น้ำเสียง ความพร้อมเพรียง และมารยาท



ตอนที่ ๒ (กระบวนการปฏิบัติ)

(สังเกต, รับรู้)

๑. ครูเปิดเทปบันทึกเสียงตัวอย่างการสวดมนต์ที่ครูคัดเลือกให้นักเรียนฟัง บทละ ๑ เทียบ

(ทำตามแบบ)

๒. ให้นักเรียนสวดมนต์บทเดียวกันกับที่ฟังจากเทปบันทึกเสียงแล้วใช้ดินสอทำเครื่องหมายเป็นจุด (.) เพื่อบอกจังหวะในการสวดมนต์

๓. เปิดเทปบันทึกเสียงให้ฟังอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้นักเรียนกำหนดจังหวะในการสวดแล้วแก้ไขให้ถูกต้อง ฝึกสวดซ้ำหลาย ๆ ครั้ง

(ทำเอง)

๔. ให้นักเรียนจับคู่กันฝึกสวดมนต์ที่ครูคัดเลือกเตรียมไว้ให้ โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์การสวดมนต์หมู่ คือ อักษระ จังหวะ ทำนอง น้ำเสียง ความพร้อมเพรียงและมารยาท ฟังแล้วเกิดศรัทธาซาบซึ้งในคุณของพระรัตนตรัย

๕. ให้นักเรียนฝึกสวดมนต์เพิ่มเติมแล้วออกไปสวดหน้าชั้นเรียนที่ละกลุ่ม

(ฝึกให้ชำนาญ)

๖. ให้นักเรียนฝึกสวดมนต์เพิ่มเติมจากเทปบันทึกเสียงหรือจากหนังสือคู่มือการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ จัดพิมพ์โดยกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

๗. ครูชมเชยให้ข้อมูลป้อนกลับ ผลการฝึกซ้อมสวดมนต์หมู่ของแต่ละกลุ่มและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ตอนที่ ๓ (ทักษะกระบวนการ)

(ตระหนัก)

๑. ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาหรือข้อบกพร่องในการสวดผิดจังหวะ ผิดทำนอง ออกเสียงไม่ถูกต้อง ย่อมทำให้การสวดมนต์ขาดความไพเราะ ไม่น่าฟัง และไม่เป็นการสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม



(คิดวิเคราะห์)

๒. ให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ข้อบกพร่องในการสวดมนต์ว่ามีอะไรบ้างแล้วจดบันทึกเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

(สร้างทางเลือก)

๓. ให้นักเรียนช่วยกันเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือข้อบกพร่องในการฝึกสวดมนต์หมู่ฯ หรือครูช่วยเสนอแนะทางเลือกให้นักเรียนเลือกจากวิธีการดังต่อไปนี้
 - ก. ทางเลือกที่ ๑ พัฒนาการสวดมนต์ด้วยวิธีประเมินตนเอง (คนเดียว)
 - ข. ทางเลือกที่ ๒ พัฒนาการสวดมนต์ด้วยวิธีคู่สัญญา (คู่สัญญา คือ เพื่อนสนิทสนมไว้วางใจพร้อมที่จะช่วยแก้ปัญหา)
 - ค. ทางเลือกที่ ๓ พัฒนาการสวดโดยกลุ่มสัมพันธ์

(ประเมินทางเลือก)

๔. อภิปรายถึงความเหมาะสมของทางเลือกแต่ละทางแล้วเลือกทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด

(กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติ)

๕. เลือกและคัดลอกบทสวดที่ขอมาสวดและบันทึกเสียงสำหรับเปิดฟัง เพื่อประเมินตนเอง หรือสวดให้คู่สัญญา หรือกลุ่มฟังเพื่อประเมินผลการสวดอย่างน้อย ๕ ครั้ง ภายในระยะเวลา ๑ สัปดาห์ แล้วบันทึกผลลงในตารางพฤติกรรมกรสวดมนต์ (ปฏิบัติ, ประเมินผล)
๖. ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้แล้วบันทึกความถี่ของพฤติกรรมกรสวดมนต์ที่บกพร่องลงในตารางบันทึกผล

(ปรับปรุง, ประเมินผล)

๗. นำผลบันทึกพฤติกรรมมาพิจารณาเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข
๘. ฝึกสวดมนต์และบันทึกผลการสวดมนต์ทุกครั้ง ๆ ไป
๙. นำผลการบันทึกทุกครั้งมาพิจารณาและอภิปรายในกลุ่มถึงผลที่ได้รับว่าถูกต้องเป็นที่พึงพอใจหรือไม่ ครูให้กำลังใจและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม



ตอนที่ ๔

๑. นักเรียนสรุปสาระสำคัญจดลงในสมุด

๒. สื่อและอุปกรณ์

๒.๑ เทปบันทึกเสียงตัวอย่างการสวดมนต์หมู่ฯ ทำนองสรภัญญะ

๒.๒ หนังสือคู่มือการสวดมนต์หมู่ฯ ทำนองสรภัญญะ จัดพิมพ์เผยแพร่โดย

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

๓. การวัดและประเมินผล

๓.๑ สังเกตการร่วมกิจกรรม

๓.๒ การทำกิจกรรมในใบงาน

๓.๓ ผลการพัฒนาการสวดมนต์หมู่ฯของนักเรียน



แนวทางการดำเนินงานและหลักเกณฑ์
การประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ
ประเภททีม ๕ คน

.....

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม กำหนดดำเนินการจัดโครงการประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ประเภททีม ๕ คน เพื่อคัดเลือกทีมเข้ารับพระราชทานโล่รางวัล ในงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในเทศกาลวิสาขบูชา

เพื่อให้การจัดประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ประเภททีม ๕ คน เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบรรลุวัตถุประสงค์ จึงกำหนดแนวทางการดำเนินงาน และให้แนวทางนี้เป็นส่วนหนึ่งของประกาศกรมการศาสนา เรื่อง หลักเกณฑ์การประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ประเภททีม ๕ คน ดังนี้

๑. แนวทางการดำเนินงาน ระดับจังหวัด

๑.๑ ส่วนภูมิภาค

๑.๑.๑ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แจกแนวทางการดำเนินงาน และหลักเกณฑ์ การประกวด ไปยังสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ทั้ง ๗๖ จังหวัด

๑.๑.๒ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ดำเนินการประชาสัมพันธ์เชิญชวนสถานศึกษาในจังหวัดให้เข้าร่วมประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ประเภททีม ๕ คน และส่งหลักเกณฑ์การประกวดให้สถานศึกษาทราบ พร้อมดำเนินการรับสมัคร

๑.๑.๓ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดรวบรวมใบสมัคร (แบบ สภ.๑) ของสถานศึกษาทั้งหมดและแบบสรุป (แบบ สภ.๒) ที่กรอกข้อมูลสมบูรณ์เรียบร้อยแล้ว ส่งกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อกรมการศาสนาจะได้ดำเนินการจัดสรรงบประมาณต่อไป

๑.๑.๔ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการจัดประกวดและตัดสินการประกวดตามความเหมาะสม โดยต้องมีผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาที่ได้รับรางวัลเสมาธรรมจักรที่เป็นพระสงฆ์และคฤหัสถ์ ร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินงานและสนับสนุนการจัดประกวด โดยให้ดำเนินการจัดประกวดให้แล้วเสร็จภายในช่วงงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในเทศกาลมาฆบูชา

๑.๑.๕ การคัดเลือกตัวแทนระดับจังหวัด เพื่อเข้าประกวดระดับภาคคณะสงฆ์

ดังนี้



- ระดับประถมศึกษา ประเภททีมหญิงล้วน จำนวน ๕ ทีม
- ระดับมัธยมศึกษา/ระดับอาชีวศึกษา (ปวช.) ประเภททีมหญิงล้วน

จำนวน ๕ ทีม

- ระดับประถมศึกษา ประเภททีมชายล้วน จำนวน ๓ ทีม
- ระดับมัธยมศึกษา/ระดับอาชีวศึกษา (ปวช.) ประเภททีมชายล้วน

จำนวน ๓ ทีม

๑.๑.๖ มอบเกียรติบัตรให้แก่สถานศึกษาที่ได้รับรางวัลตามที่คณะกรรมการกำหนด และมอบเกียรติบัตรให้แก่สถานศึกษาที่เข้าร่วมการประกวด

๑.๑.๗ เมื่อดำเนินการจัดการประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัยทำนองสรภัญญะ ระดับจังหวัดเรียบร้อยแล้ว สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด แจ้งรายชื่อสถานศึกษาที่ได้เป็นตัวแทนระดับจังหวัด ไปยังกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ภายในเวลาสัปดาห์ ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในวันมาฆบูชา เพื่อดำเนินการจัดประกวดระดับภาคคณะสงฆ์ต่อไป

๑.๑.๘ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สรุปผลการดำเนินงานและรายงานผลการดำเนินงานตามแบบรายงานฯ พร้อมรูปภาพการจัดกิจกรรมบันทึกข้อมูลลงในซีดี ส่งกรมการศาสนา ภายในเดือนเมษายน เพื่อกรมการศาสนาจะได้สรุปผลการดำเนินงานและเสนอขอตั้งงบประมาณในปีต่อไป

๑.๒ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา เขต ๑ และ เขต ๒ (กรุงเทพมหานคร)

๑.๒.๑ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ดำเนินการประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งแจกหลักเกณฑ์การประกวด ไปยังสถานศึกษาทั่วกรุงเทพมหานคร และดำเนินการรับสมัคร

๑.๒.๒ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการจัดประกวดและดำเนินการตัดสินการประกวดระดับเขตพื้นที่การศึกษา เขต ๑ และระดับเขตพื้นที่การศึกษา เขต ๒ จัดประกวดช่วงเดือนธันวาคม ณ สถานที่ที่กรมการศาสนา กำหนด

๑.๒.๓ การคัดเลือกสถานศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษาเขต ๑ และเขต ๒ เพื่อเข้ารอบระดับส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร) ใช้อัตราส่วน ๑ ใน ๓ ของทีมที่เข้าร่วมประกวดจริงทั้งหมด

๑.๒.๔ มอบโล่รางวัลหรือเกียรติบัตรให้แก่สถานศึกษาที่ได้รับรางวัลตามที่คณะกรรมการกำหนด และมอบเกียรติบัตรให้แก่สถานศึกษาที่เข้าร่วมการประกวด

๒. แนวทางการดำเนินงาน ระดับภาคคณะสงฆ์

๒.๑ ส่วนภูมิภาค

๒.๑.๑ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แจ้างแนวทางการดำเนินงาน และหลักเกณฑ์การประกวดระดับภาคคณะสงฆ์ ไปยังสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ทั้ง ๗๖ จังหวัด

๒.๑.๒ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแจ้างหลักเกณฑ์การประกวดระดับภาคคณะสงฆ์ให้สถานศึกษา ที่เข้ารอบทราบเพื่อทำการบันทึกวิดีโอ

๒.๑.๓ สถานศึกษาส่งไฟล์วิดีโอที่บันทึกแล้ว (ใส่ Flash Drive เท่านั้น) พร้อมใบตอบรับ (แบบ สภ.๓) ไปที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

๒.๑.๔ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดส่งไฟล์วิดีโอของสถานศึกษาที่รวบรวม และตรวจสอบแล้วพร้อมใบตอบรับ (แบบ สภ.๓)

๒.๑.๕ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แต่งตั้งคณะกรรมการตัดสิน เพื่อดำเนินการตัดสินตามไฟล์วิดีโอที่สถานศึกษาส่งมา โดยการตัดสินระดับภาคคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเดือนเมษายน

๒.๑.๖ การคัดเลือกตัวแทนระดับภาคคณะสงฆ์ เพื่อเข้าประกวดระดับประเทศ ดังนี้

- ระดับประถมศึกษา ประเภททีมหญิงล้วน จำนวน ๓ ทีม
- ระดับมัธยมศึกษา/ระดับอาชีวศึกษา (ปวช.) ประเภททีมหญิงล้วน

จำนวน ๓ ทีม

- ระดับประถมศึกษา ประเภททีมชายล้วน จำนวน ๓ ทีม
- ระดับมัธยมศึกษา/ระดับอาชีวศึกษา (ปวช.) ประเภททีมชายล้วน

จำนวน ๓ ทีม

๒.๒ ระดับส่วนกลาง (กรุงเทพมหานคร)

๒.๒.๑ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แจ้างหลักเกณฑ์การประกวด วัน-เวลา และสถานที่จัดประกวดไปยังสถานศึกษาที่เข้ารอบระดับคณะสงฆ์

๒.๒.๒ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการ จัดการประกวดและตัดสินการประกวดระดับภาคคณะสงฆ์ ตามความเหมาะสม โดยให้ดำเนินการ จัดประกวดให้แล้วเสร็จ ภายในเดือนกุมภาพันธ์

๒.๒.๓ การคัดเลือกตัวแทนระดับภาคคณะสงฆ์ เพื่อเข้าประกวดระดับประเทศ ดังนี้



- ระดับประถมศึกษา ประเภททีมหญิงล้วน จำนวน ๓ ทีม
- ระดับมัธยมศึกษา/ระดับอาชีวศึกษา (ปวช.) ประเภททีมหญิงล้วน

จำนวน ๓ ทีม

- ระดับประถมศึกษา ประเภททีมชายล้วน จำนวน ๓ ทีม
- ระดับมัธยมศึกษา/ระดับอาชีวศึกษา (ปวช.) ประเภททีมชายล้วน

จำนวน ๓ ทีม

ตารางแสดงจำนวนทีมที่ได้เป็นตัวแทนระดับภาคคณะสงฆ์เข้าไปประกวดระดับประเทศ

ภาคคณะสงฆ์	ทีมหญิงล้วน		ทีมชายล้วน	
	ประถมศึกษา (ทีม)	มัธยมศึกษา (ทีม)	ประถมศึกษา (ทีม)	มัธยมศึกษา (ทีม)
๑	๓	๓	๓	๓
๒	๓	๓	๓	๓
๓	๓	๓	๓	๓
๔	๓	๓	๓	๓
๕	๓	๓	๓	๓
๖	๓	๓	๓	๓
๗	๓	๓	๓	๓
๘	๓	๓	๓	๓
๙	๓	๓	๓	๓
๑๐	๓	๓	๓	๓
๑๑	๓	๓	๓	๓
๑๒	๓	๓	๓	๓
๑๓	๓	๓	๓	๓
๑๔	๓	๓	๓	๓
๑๕	๓	๓	๓	๓
๑๖	๓	๓	๓	๓
๑๗	๓	๓	๓	๓
๑๘	๓	๓	๓	๓
ส่วนกลาง	๓	๓	๓	๓
รวม	๕๗	๕๗	๕๗	๕๗



๓. แนวทางการดำเนินงาน ระดับประเทศ

๓.๑ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แจ้งหลักเกณฑ์การประกวด วัน - เวลา และสถานที่จัดประกวด ระดับประเทศ ไปยังสถานศึกษาที่เข้ารอบระดับประเทศ

๓.๒ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แต่งตั้งคณะกรรมการตัดสิน แล้วดำเนินการตัดสินให้แล้วเสร็จ ก่อนเทศกาลวิสาขบูชา

๔. หลักเกณฑ์การประกวด

๔.๑ ระดับจังหวัด (ทั้งส่วนภูมิภาค ส่วนกลาง)

๔.๑.๑ สถานศึกษาที่ประสงค์จะส่งนักเรียนเข้าประกวดจะต้องมีการจัดให้นักเรียนได้สวดมนต์ โดยพร้อมเพรียงกันทั้งสถานศึกษาอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง

๔.๑.๒ การประกวด แบ่งเป็น ๔ ประเภท คือ

- ระดับประถมศึกษา ประเภททีมหญิงล้วน
- ระดับมัธยมศึกษา/ระดับอาชีวศึกษา (ปวช.) ประเภททีมหญิงล้วน
- ระดับประถมศึกษา ประเภททีมชายล้วน
- ระดับมัธยมศึกษา/ระดับอาชีวศึกษา (ปวช.) ประเภททีมชายล้วน

๔.๑.๓ บทที่ใช้ในการสวด ประกอบด้วย

- บทนมัสการพระรัตนตรัย (อะระหังฯ)
- บทสวดนมัสการ (นะโมฯ)
- บทสวดพระพุทธรุคุณ ภาษาบาลี (อิติปิ โสฯ)
- บทสวดพระพุทธรุคุณ ภาษาไทย (องค์ใดพระสัมพุทธ)
- บทสวดพระธรรมคุณ ภาษาบาลี (สวากขาโตฯ)
- บทสวดพระธรรมคุณ ภาษาไทย (ธัมมะคือคุณากรฯ)
- บทสวดพระสังฆคุณ ภาษาบาลี (สุปะฏิปันโนฯ)
- บทสวดพระสังฆคุณ ภาษาไทย (สงฆ์ใดสวากศาสดา)
- บทสวดชยสิทธิคาถา ภาษาบาลี (พาหุง)
- บทสวดชยสิทธิคาถา ภาษาไทย (ปางเมื่อพระองค์ประมะพุทฺธฯ)



กรณีมีโรงเรียนส่งทีมนักเรียนเข้าประกวดจำนวนมาก คณะกรรมการอาจจะพิจารณาจัดการประกวดออกเป็น ๒ รอบ คือ รอบคัดเลือก และรอบชิงชนะเลิศ ทั้งนี้ การกำหนดบทสวดให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของคณะกรรมการ

๔.๑.๔ เกณฑ์การให้คะแนน

- ความถูกต้องของอักขระ	๒๐	คะแนน
- ความถูกต้องของจังหวะ	๒๐	คะแนน
- ความถูกต้องของทำนอง	๒๐	คะแนน
- ความไพเราะของน้ำเสียง	๒๐	คะแนน
- มารยาทและท่าทาง	๑๐	คะแนน
- ความพร้อมเพรียงโดยรวม	๑๐	คะแนน
รวม	๑๐๐	คะแนน



แนวทางการดำเนินงานและหลักเกณฑ์การประกวด สวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ประเภททีมโรงเรียน

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้ดำเนินการจัดโครงการประกวดสวดมนต์หมู่ฯ ทำนองสรภัญญะ ประเภททีมโรงเรียน เพื่อคัดเลือกทีมที่ชนะเลิศในการประกวดในระดับประเทศ เข้ารับพระราชทานโล่รางวัลในงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา เนื่องในเทศกาลวิสาขบูชา

เพื่อให้การจัดประกวดสวดมนต์หมู่ฯ ทำนองสรภัญญะ ประเภททีมโรงเรียน เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์ จึงกำหนดแนวทางการประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ประเภททีมโรงเรียน และให้แนวทางนี้เป็นส่วนหนึ่งของประกาศกรมการศาสนา เรื่อง หลักเกณฑ์การประกวดสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ประเภททีมโรงเรียน ดังนี้

หลักเกณฑ์และเงื่อนไขการประกวด

1. การประกวดแบ่งเป็น ๒ ระดับ คือ
 - ๑.๑ ระดับประถมศึกษา
 - ๑.๒ ระดับมัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา (ปวช.)
๒. สถานศึกษาที่ประสงค์จะส่งนักเรียนเข้าประกวดสวดมนต์หมู่ฯ ทำนองสรภัญญะ ประเภททีมโรงเรียนจะต้องมีการจัดให้นักเรียนได้สวดมนต์โดยพร้อมเพรียงกันทั้งโรงเรียน อย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง
๓. ในการสมัครประกวด สถานศึกษาจะต้องส่งรูปถ่ายการสวดมนต์หมู่ฯ ทั้งโรงเรียน โดยในการสวดมนต์นั้น ต้องมีผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรของสถานศึกษานั้น ๆ เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการสวดมนต์นั้นด้วย โดยส่งมาพร้อมใบสมัคร (แบบ สก.๓) จำนวน ๑๐ รูป
ทั้งนี้ รูปถ่ายการสวดมนต์ทั้งโรงเรียน จำนวน ๑๐ รูป ต้องเป็นการสวดมนต์โดยมีจำนวนนักเรียนทั้งหมดที่มีในโรงเรียนนั้นจริง ๆ และห้ามมิให้ทำการตัดต่อ ดัดแปลง หรือนำภาพที่มิใช่ การสวดมนต์หมู่ฯ ของนักเรียนในปีการศึกษาปัจจุบันส่งมา
๔. สถานศึกษาที่ประสงค์ส่งนักเรียนเข้าประกวด ต้องบันทึกวีดิโอการสวดมนต์หมู่ฯ โดยมีนักเรียนเข้าร่วมสวดมนต์ไม่น้อยกว่า ๑๐๐ คน (เว้นไว้แต่สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่ถึง ๑๐๐ คน



อนุโลมให้ตามจำนวนนักเรียนที่มีอยู่ทั้งหมด ทั้งนี้ ต้องมีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่า ๖๐ คน) และในการสวดมนต์หมู่ฯ นั้น ต้องมีผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรของสถานศึกษานั้น ๆ เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการสวดมนต์หมู่ฯ นั้นด้วย

๕. นักเรียนผู้เข้าประกวดจะต้องแต่งกายให้เรียบร้อยตามระเบียบของสถานศึกษานั้น ๆ

๖. นักเรียนผู้เข้าประกวดจะต้องเป็นผู้ที่กำลังศึกษาในระดับที่กำหนดของสถานศึกษานั้น ๆ

๗. สถานศึกษาต่าง ๆ (ไม่รวมถึงศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์) ส่งนักเรียนเข้าประกวดได้ระดับละไม่เกิน ๑ ทีม เว้นไว้แต่โรงเรียนขยายโอกาส หรือโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนทั้งระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ให้แยกระดับส่งประกวดได้เป็นระดับประถมศึกษา ๑ ทีม และระดับมัธยมศึกษา ๑ ทีม แต่จำนวนนักเรียนต้องไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

วิธีดำเนินการในการจัดการประกวด

ระยะเวลาและสถานที่จัดการคัดเลือกและประกวด

การคัดเลือกและประกวดแบ่งออกเป็น ๒ รอบ ดังนี้

๑. รอบคัดเลือก ส่วนกลาง

๑.๑ ระดับจังหวัด (กรุงเทพมหานคร)

๑. กรมการศาสนา ประชาสัมพันธ์และประสานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเข้าร่วมประกวดสวดมนต์หมู่ฯ ทำนองสรภัญญะ ประเภททีมโรงเรียน พร้อมทั้งส่งใบสมัครเข้าร่วมประกวดฯ (แบบ สก.๓) ตามรูปแบบของกรมการศาสนา

๒. กรมการศาสนา แจ้งให้สถานศึกษาที่สมัครประกวด บันทึกวิถีโอกาสสวดมนต์หมู่ฯ ทำนองสรภัญญะ ทั้งโรงเรียน โดยต้องมีจำนวนนักเรียนที่สวดไม่น้อยกว่า ๑๐๐ คน (เว้นไว้แต่สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่ถึง ๑๐๐ คน อนุโลมให้ตามจำนวนนักเรียนที่มีอยู่ทั้งหมด ทั้งนี้ ต้องมีจำนวนนักเรียน ไม่น้อยกว่า ๖๐ คน) และจะต้องมีผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรของโรงเรียน เข้ามีส่วนร่วมในการสวดมนต์ นั้นด้วย

๓. บทที่ใช้ในการสวด ประกอบด้วย

- บทนมัสการพระรัตนตรัย (ทำนองสวดนำ)
- บทสวดนมัสการ (ทำนองสังโยค)
- บทสวดพระพุทธคุณ ภาษาบาลี (ทำนองสังโยค)
- บทสวดพระพุทธคุณ ภาษาไทย (ทำนองสรภัญญะ)



- บทสวดพระธรรมคุณ ภาษาบาลี (ทำนองสังโยค)
- บทสวดพระธรรมคุณ ภาษาไทย (ทำนองสรภัญญะ)
- บทสวดพระสังฆคุณ ภาษาบาลี (ทำนองสังโยค)
- บทสวดพระสังฆคุณ ภาษาไทย (ทำนองสรภัญญะ)
- บทสวดขยสิทธิคาถา ภาษาบาลี (ทำนองสังโยค)
- บทสวดขยสิทธิคาถา ภาษาไทย (ทำนองสรภัญญะ)

โดยในการสวดให้นักเรียนที่เป็นต้นแบบในสถานศึกษานั้น ๆ จำนวน ๕ คน นั่งแถวหน้าเพื่อเป็นต้นเสียง เริ่มตั้งแต่กราบพระรัตนตรัย ๓ ครั้ง แล้วเริ่มสวดครบทุกบทตามลำดับ

๔. สถานศึกษาส่งไฟล์วิดีโอที่บันทึกแล้ว (ใส่แผ่น CD/DVD หรือ Flash Drive เขียนชื่อ โรงเรียนให้ชัดเจนติดบนแผ่น CD/DVD หรือ Flash Drive เท่านั้น ห้ามมิให้พิมพ์ชื่อโรงเรียน หรือข้อความใด ๆ ใส่ลงในวิดีโอทั้งสิ้น) พร้อมใบสมัครเข้าร่วมประกวดฯ (แบบ สก.๓) ไปที่ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ภายในเดือนพฤศจิกายน

ทั้งนี้ การบันทึกวิดีโอั้น ต้องถ่ายให้ครบทั้งการกราบพระและการสวดมนต์ หมู่ฯ โดยให้ ปรากฏจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด และห้ามมิให้ทำการตัดต่อหรือดัดแปลงภาพ หรือเสียงใด ๆ ทั้งสิ้น หากตรวจสอบพบว่ามี การตัดต่อหรือดัดแปลงวิดีโอ สถาบันการศึกษานั้น ๆ จะถูกตัดสิทธิ์ในการประกวดทันที

๕. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ และรับรอง ไฟล์วิดีโอของโรงเรียนที่สมัครเข้าประกวด

๖. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แต่งตั้งคณะกรรมการตัดสิน การสวดมนต์หมู่ฯ เพื่อดำเนินการตัดสินการสวดมนต์หมู่ฯ ตามไฟล์วิดีโอที่สถานศึกษาส่งมา ทั้งนี้ ประกาศผลทีมที่เข้ารอบในระดับ ภาคคณะสงฆ์ (เฉพาะกรุงเทพมหานคร) ระดับประถมศึกษา ๖ แห่ง ระดับมัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา (ปวช.) ๖ แห่ง ภายในเดือนธันวาคม

๑.๒ ระดับภาคคณะสงฆ์ (กรุงเทพมหานคร)

๑. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แจ้งให้สถานศึกษาที่เข้ารอบระดับ ภาคคณะสงฆ์ (เฉพาะกรุงเทพมหานคร) บันทึกวิดีโอการสวดมนต์หมู่ฯ ทำนองสรภัญญะ ทั้งโรงเรียน อีกครั้ง โดยต้องมีจำนวนนักเรียนที่สวดไม่น้อยกว่า ๘๐ คน (เว้นไว้แต่สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียน ไม่ถึง ๘๐ คน อนุโลมให้ตามจำนวนนักเรียนที่มีอยู่ทั้งหมด ทั้งนี้ ต้องมีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่า ๖๐ คน) และจะต้องมีผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรของโรงเรียน เข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรม



การสวดมนต์นั้นด้วย แล้วส่งวิดีโอมาที่ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ภายในเดือนมกราคม

๒. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แต่งตั้งคณะกรรมการตัดสินการสวดมนต์หมู่ฯ โดยมีผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาที่ได้รับรางวัลเสมาธรรมจักร ทั้งพระสงฆ์และคฤหัสถ์ที่มี ความรู้เฉพาะเรื่องการสวดมนต์หมู่ฯ ร่วมเป็นคณะกรรมการ ทั้งนี้ ประกาศผลทีมที่เข้ารอบในระดับประเทศ ระดับสถานศึกษาละ ๒ แห่ง รวมทั้งหมด ๔ แห่ง ภายในเดือนมกราคม

๓. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แต่งตั้งคณะกรรมการตัดสินการสวดมนต์หมู่ฯ เพื่อประเมินผลตามสภาพจริง และตัดสินให้คะแนนการสวดมนต์หมู่ฯ ประเภททีมโรงเรียน สถานศึกษาที่เข้ารอบระดับประเทศทั้ง ๔ แห่ง โดยต้องได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๘๐ หากต่ำกว่าร้อยละ ๘๐ จะถูกตัดสิทธิ์ในระดับประเทศทันที และกรมการศาสนาจะเรียกสถานศึกษาที่มีคะแนนในลำดับถัดไปในภาคนั้น ๆ เข้ารอบแทน โดยมีการประเมินผลตามสภาพจริงและตัดสินให้คะแนนเช่นกัน

อนึ่ง คะแนนประเมินผลและตัดสินของคณะกรรมการที่ประเมินผลตามสภาพจริง คะแนนเฉลี่ยจะถูกนำมารวมกับคะแนนตัดสินในรอบชิงชนะเลิศระดับประเทศ ร่วมกับคณะกรรมการตัดสินในระดับประเทศ

การประเมินผลตามสภาพจริง เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ทั้งนี้ คณะกรรมการจะแจ้งให้สถานศึกษาที่เข้ารอบทราบล่วงหน้าก่อนลงพื้นที่ อย่างน้อย ๕ วัน และจะทำประกาศผลการประเมินผลตามสภาพจริงและการตัดสินสถานศึกษาที่เข้ารอบระดับประเทศ ภายในเดือนมีนาคม

๒. รอบคัดเลือก ส่วนภูมิภาค

๒.๑ ระดับจังหวัด

๑. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ประชาสัมพันธ์และประสานสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีสถานศึกษาในสังกัด และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน เชิญชวนสถานศึกษาในจังหวัดเข้าร่วมประกวดสวดมนต์หมู่ฯ ทำนองสรภัญญะ ประเภท ทีมโรงเรียน พร้อมทั้งส่งใบสมัครเข้าร่วมประกวดฯ (แบบ สก.๓) และแบบสรุป (สก.๔)

๒. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด แจ้งให้สถานศึกษาที่สมัครประกวด บันทึกวีดิโอ การสวดมนต์หมู่ฯ ทำนองสรภัญญะ ทั้งโรงเรียน โดยต้องมีจำนวนนักเรียนที่สวดไม่น้อยกว่า ๑๐๐ คน

(เว้นไว้แต่สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่ถึง ๑๐๐ คน อนุโลมให้ตามจำนวนนักเรียนที่มีอยู่ทั้งหมด ทั้งนี้ ต้องมีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่า ๖๐ คน) และต้องมีผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรของโรงเรียน เข้ามีส่วนร่วมในการ สวดมนต์หมู่ฯ นั้นด้วย

๓. บทที่ใช้ในการสวด ประกอบด้วย

- บทนมัสการพระรัตนตรัย (ทำนองสวดนำ)
- บทสวดนมัสการ (ทำนองสังโยค)
- บทสวดพระพุทธคุณ ภาษาบาลี (ทำนองสังโยค)
- บทสวดพระพุทธคุณ ภาษาไทย (ทำนองสรภัญญะ)
- บทสวดพระธรรมคุณ ภาษาบาลี (ทำนองสังโยค)
- บทสวดพระธรรมคุณ ภาษาไทย (ทำนองสรภัญญะ)
- บทสวดพระสังฆคุณ ภาษาบาลี (ทำนองสังโยค)
- บทสวดพระสังฆคุณ ภาษาไทย (ทำนองสรภัญญะ)
- บทสวดขยสิทธิตาภา ภาษาบาลี (ทำนองสังโยค)
- บทสวดขยสิทธิตาภา ภาษาไทย (ทำนองสรภัญญะ)

ในการสวดมนต์หมู่ฯ ให้นักเรียนที่เป็นต้นเสียงในสถานศึกษานั้น ๆ จำนวน ๕ คน นั่งแถวหน้า เพื่อเป็นต้นเสียง เริ่มตั้งแต่การกราบพระรัตนตรัย ๓ ครั้ง แล้วเริ่มสวดครบทุกบทตามลำดับ

๔. สถานศึกษาส่งไฟล์วิดีโอที่บันทึกแล้ว (ใส่แผ่น CD/DVD หรือ Flash Drive เขียนชื่อโรงเรียนให้ชัดเจนติดบนแผ่น CD/DVD หรือ Flash Drive เท่านั้น ห้ามมิให้พิมพ์ชื่อโรงเรียนหรือข้อความใด ๆ ใส่ลงในวิดีโอทั้งสิ้น) พร้อมใบสมัครเข้าร่วมประกวดฯ (แบบ สก.๓) ไปที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

ทั้งนี้ การบันทึกวิดีโอนั้นต้องถ่ายให้ครบทั้งการกราบพระและการสวดมนต์ โดยให้ปรากฏจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมทั้งหมด และห้ามมิให้ทำการตัดต่อหรือตัดแปลงภาพหรือเสียงใด ๆ ทั้งสิ้น หากตรวจสอบพบว่ามี การตัดต่อหรือตัดแปลงวิดีโอ สถาบันการศึกษานั้น ๆ จะถูกตัดสิทธิ์ในการประกวดทันที

๕. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ตรวจสอบและรับรองไฟล์วิดีโอของโรงเรียนที่สมัครเข้าประกวด ตามแบบการรับรองที่กรมการศาสนากำหนดให้ และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด



รวบรวมไฟล์วิดีโอที่ผ่านการรับรอง พร้อมใบสมัครเข้าร่วมประกวด ฯ (แบบ สภ.๓) และแบบสรุป (สภ.๔) ที่กรอกข้อมูลสมบูรณ์แล้วไว้ของสถานศึกษาต่าง ๆ ไปที่กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ภายในเดือนพฤศจิกายน

๖. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แต่งตั้งคณะกรรมการตัดสิน การประกวดมนต์หมู่ฯ ตัดสินการประกวดมนต์หมู่ฯ ตามไฟล์วิดีโอที่สถานศึกษาส่งมา โดยการตัดสินระดับ จังหวัดจะรวมสถานศึกษา ทุกจังหวัด ในภาคคณะสงฆ์นั้น ๆ มาตัดสินพร้อมกัน แล้วคัดสถานศึกษา ที่ได้คะแนนสูงสุดในภาคนั้น ๆ ระดับประถมศึกษา ๔ แห่ง ระดับมัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา (ปวช.) ๔ แห่ง เพื่อเข้ารอบเป็นตัวแทนภาคคณะสงฆ์ต่อไป โดยประกาศผล ภายในเดือนธันวาคม

๒.๒ รอบคัดเลือก ระดับภาคคณะสงฆ์

๑. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แจกให้สถานศึกษาที่เข้ารอบระดับ ภาคคณะสงฆ์ บันทึกวิดีโอการประกวดมนต์หมู่ฯ ทำนองสรภัญญะ ทั้งโรงเรียน อีกครั้ง โดยต้องมีจำนวน นักเรียนที่สวดไม่น้อยกว่า ๘๐ คน (เว้นไว้แต่สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนไม่ถึง ๘๐ คน อนุโลม ให้ตามจำนวนนักเรียนที่มีอยู่ทั้งหมด ทั้งนี้ ต้องมีจำนวนนักเรียนไม่น้อยกว่า ๖๐ คน) และต้องมี ผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรของโรงเรียน เข้ามีส่วนร่วม ในการสวดมนต์นั้นด้วย แล้วส่งวิดีโอ มาที่ กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ภายในเดือนมกราคม

๒. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แต่งตั้งคณะกรรมการตัดสินการ สวดมนต์หมู่ฯ ดำเนินการตัดสินการประกวดมนต์หมู่ฯ ระดับภาคคณะสงฆ์ ตามไฟล์วิดีโอที่สถานศึกษาส่งมา และประกาศผลเข้ารอบ ในระดับประเทศ ระดับประถมศึกษา ภาคละ ๑ แห่ง ระดับมัธยมศึกษา/ อาชีวศึกษา (ปวช.) ภาคละ ๑ แห่ง รวมทั้งหมด ๔๐ แห่ง ภายในเดือนมกราคม

๓. กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม แต่งตั้งคณะกรรมการตัดสินการประกวดมนต์ หมู่ฯ โดยมีผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาที่ได้รับรางวัลเสาเสมาธรรมจักรในพื้นที่ ทั้งพระสงฆ์ และคฤหัสถ์ ที่มีความรู้เฉพาะเรื่องการประกวดมนต์หมู่ฯ ซึ่งสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดส่งรายชื่อให้ กรมการศาสนา เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการเพื่อประเมินผลตามสภาพจริง และตัดสินให้คะแนน การประกวดมนต์หมู่ฯ ประเภททีมโรงเรียน ณ สถานศึกษาที่เข้ารอบระดับประเทศทั้ง ๔๐ แห่ง โดยต้องได้ คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า ร้อยละ ๘๐ หากต่ำกว่าร้อยละ ๘๐ จะถูกตัดสิทธิ์ในระดับประเทศทันที และ กรมการศาสนาจะเรียกสถานศึกษา ที่มีคะแนนในลำดับถัดไปในภาคนั้น ๆ เข้ารอบแทน โดยมีการ ประเมินผลตามสภาพจริงและตัดสินให้คะแนนเช่นกัน

อนึ่ง คณะกรรมการประเมินผลและตัดสินของคณะกรรมการที่ลงพื้นที่ประเมินผลตามสภาพจริง คณะแนวเถียงจะนำมาพร้อมกับคณะตัดสินในรอบชิงชนะเลิศระดับประเทศ ร่วมกับคณะกรรมการตัดสินในระดับประเทศ

การประเมินผลตามสภาพจริง เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ ๑๕ เดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ ทั้งนี้ คณะกรรมการจะแจ้งให้สถานศึกษาที่เข้ารอบทราบล่วงหน้าก่อนลงพื้นที่อย่างน้อย ๕ วัน และจะประกาศผลการประเมินผลตามสภาพจริงและการตัดสินสถานศึกษาที่เข้ารอบระดับประเทศ ต่อไปทางเว็บไซต์กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

๓. รอบชิงชนะเลิศ ระดับประเทศ

สถานศึกษาที่เข้ารอบระดับประเทศ รวม ๔๐ แห่ง จะทำการประกวดระดับประเทศในเดือนพฤษภาคม สถานที่ประกวดตามที่กรมการศาสนา กำหนด (แจ้งให้ทราบภายหลัง)

๔. รางวัลที่ได้รับ

๔.๑ สถานศึกษาที่ได้อันดับ ๑ - ๕ ในระดับประเทศ ผู้บริหารหรือผู้แทนสถานศึกษาได้เข้ารับพระราชทานโล่รางวัลในเทศกาลวิสาขบูชา

๔.๒ สถานศึกษาที่ได้อันดับ ๖ - ๒๐ ในระดับประเทศ ได้รับโล่เกียรติคุณ จากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

๔.๓ สถานศึกษาที่ส่งเข้าประกวดทั้งหมดได้รับเกียรติบัตรเข้าร่วมกิจกรรมจากอธิบดีกรมการศาสนา





ที่ วธ ๐๓๐๓/ว ๓๖๖๓๙

กรมการศาสนา
๑๐ ถนนเทียมร่วมมิตร
เขตห้วยขวาง กทม. ๑๐๓๑๐

๓ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตใช้ต้นฉบับหนังสือคู่มือการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ
นมัสการ เลขาธิการสำนักงานบริหารการศึกษาระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย วัดอนงคาราม
สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือคู่มือการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัยฯ จำนวน ๑ ชุด

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม จัดโครงการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย
ทำนองสรภัญญะ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ จนถึงปัจจุบัน และได้ร่วมกับสำนักงานบริหารการศึกษาระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์แห่งประเทศไทย วัดอนงคาราม จัดพิมพ์หนังสือคู่มือการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย
ทำนองสรภัญญะ เรียบเรียงโดยพระเทพรัตนโมลี อดีตเลขาธิการสำนักงานบริหารการศึกษาระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์แห่งประเทศไทย วัดอนงคาราม

ในการนี้ กรมการศาสนา ขอนมัสการว่า เพื่อให้การดำเนินงานโครงการสวดมนต์หมู่สรรเสริญ
พระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ส่งเสริมการสวดมนต์หมู่ฯ ให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น
จึงขออนุญาตนำต้นฉบับหนังสือคู่มือการสวดมนต์หมู่ฯ ตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ไปดำเนินการจัดพิมพ์
เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่หลักการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ ที่ถูกต้อง
แก่เด็กเยาวชนในสถานศึกษาสืบไป จำนวน ๙,๐๐๐ เล่ม

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดทราบและเมตตาอนุญาต ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(นายเกรียงศักดิ์ บุญประสิทธิ์)
อธิบดีกรมการศาสนา

สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

โทร. ๐ ๒๒๐๙ ๓๗๓๐

โทรสาร ๐ ๒๒๐๒ ๙๖๓๔

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : saraban@dra.mail.go.th



ที่ ว.๑๐/๒๕๖๔

วัดอนงคาราม เขตคลองสาน
กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

๒๒ กันยายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตใช้ดินฉบับหนังสือคู่มือการสวดมนต์หมู่สรรเสริญพระรัตนตรัย ทำนองสรภัญญะ

เจริญพร อธิบดีกรมการศาสนา

อ้างถึง หนังสือที่ วธ ๐๓๐๓/ว ๓๖๕๕ ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๖๔

สิ่งที่ส่งมาด้วย หนังสืออนุญาตฯ

ด้วยความยินดีและอนุญาตให้จัดทำได้ตามที่ร้องขออนุญาตมานั้นทุกประการ พร้อมกันนี้ ก็ขอร่วม
อนุโมทนาในกุศลเจตนาอันงามและแรงกล้า ที่ได้คิดจัดทำหนังสือนี้ขึ้นมาด้วย

จึงเจริญพรมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

เจริญพร

(พระราชสิทธิโกศล)

ผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส วัดอนงคารามวรวิหาร

โทร. ๐-๒๔๓๓-๖๐๓๘





กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

๑๐ ถนนเทียมร่วมมิตร แขวงห้วยขวาง เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๐๙ ๓๖๙๙ www.dra.go.th